

คุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2

โดย
นายวิทยา เอื่องเพชร

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ภาควิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2554
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

คุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2

โดย
นายวิทยา เอ่องเพ็ชร

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ภาควิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2554
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

**THE BRAHMAVIHARA DHAMMA CHARACTERISTICS OF BASIC EDUCATION
SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE SUPHANBURI
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2**

**By
Wittaya Uangpet**

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of Requirements for the Degree

MASTER OF EDUCATION

Department of Educational Administration

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2011

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้การค้นคว้าอิสระเรื่อง “ คุณลักษณะตาม
หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
สุพรรณบุรี เขต 2 ” เสนอโดย นายวิทยา เอื้องเพชร เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ธารทัศนวงศ์)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่พันตรี ดร.นพดล เจนอักษร

คณะกรรมการตรวจสอบการค้นคว้าอิสระ

..... ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร.มัทนา วัฒนอมศักดิ์)

...../...../.....

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.วรกาญจน์ สุขสดเขียว)

...../...../.....

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่พันตรี ดร.นพดล เจนอักษร)

...../...../.....

50252411 : สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คำสำคัญ : คุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรม

วิทยา เอื้องเพชร: คุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2. อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ: ผศ.ว่าที่พันตรี ดร.นพดล เจนอักษร. 105 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) คุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 และ 2) ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ตามความเห็นของรองผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยใช้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 จำนวน 113 โรงเรียน เป็นหน่วยการวิเคราะห์ (unit of analysis) ผู้ให้ข้อมูลในแต่ละโรงเรียนประกอบด้วยรองผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้ปฏิบัติราชการในโรงเรียน ประเภทละ 1 คน รวม 3 คนรวมทั้งสิ้น 339 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) การทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ (schffe) และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

ผลการวิจัยพบว่า

1. คุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ คุณลักษณะทางความเมตตา คุณลักษณะทางความมีมูทิตา คุณลักษณะทางความมีอุเบกขา และคุณลักษณะทางความกรุณา

2. การเปรียบเทียบคุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่รองผู้อำนวยการสถานศึกษามีความคิดเห็นแตกต่างจากครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2554

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ.....

50252411: MAJOR: EDUCATIONAL ADMINISTRATION

KEYWORD: BRAHMAVIHARA DHAMMA CHARACTERISTICS

WITTHAYA UEANGPET: THE BRAHMAVIHARA DHAMMA CHARACTERISTICS OF BASIC EDUCATION SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE SUPHANBURI EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2. INDEPENDENT STUDY ADVISOR: ASST. PROF. MAJ. NOPADOL CHENAKSARA, RTAR.,Ph.D. 105 pp.

This research were to determine 1) the brahmavihara dhamma characteristics of Basic Education school administrators under the Suphanburi Educational Service Area Office 2 and 2) the comparative of the brahmavihara dhamma characteristics of Education school administrators under the Suphanburi Educational Service Area Office 2 based on the positions. This study was a descriptive research with 113 primary schools, under the Suphanburi Educational Service Area Office 2, as the units of analysis. The research samples were 339 respondents consisting of vice administrator, primary teacher and school committee who were not the school staff. The data were analyzed by SPSS. The statistics used were frequency, percentage, mean, standard deviation, one-way ANOVA, schffe test and content analysis.

The findings were as follows:

1. The administrator characteristics on the basis of Brahmavihara dhamma principles in overall was at a high level. When concern in each aspect, all 4 aspects were at the high level. The priorities were loving kindness, sympathetic joy, equanimity and compassion aspect.

2. The comparison of administrators' characteristics classified by the position was overall significantly different at the .05 level, by deputy director have opinion difference from primary teacher and school committee.

Department of Educational Administration, Graduate School, Silpakorn University, Academic Year 2011

Student's signature.....

Independent Study Advisors' signature

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ พ.ต.ดร.นพดล เชนอักษร อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ ที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือ ตรวจสอบ แนะนำ แก้ไข ข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง อาจารย์ ดร.มัทนา วังถนอมศักดิ์ ประธานกรรมการสอบ การค้นคว้าอิสระ และอาจารย์ ดร.วรกาญจน์ สุขสดเขียว ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้ให้คำแนะนำและตรวจ แก้ไขการค้นคว้าอิสระให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ และขอขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ เสมอมา

ขอขอบพระคุณนายเสน่ห์ โสมนัส ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหัววัง นายประสงค์ พวงวรินทร์ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดทุ่งคอก นางละเอียด สะอังก์ทอง ครู คศ.3 โรงเรียนวัดทุ่งคอก นางวาสนา สังข์-พระกร ครู คศ.3 โรงเรียนบ้านหนองเฝ้า นางนันทยา ใจตรง ครู คศ.3 โรงเรียนวัดบางสาม ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ขอขอบพระคุณรองผู้อำนวยการโรงเรียนครูผู้สอนสถานศึกษา และ กรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ที่กรุณาให้ความร่วมมือให้ ข้อมูลประกอบการค้นคว้าอิสระครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณเพื่อนนักศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษารุ่นที่ 27 พี่ เพื่อน น้อง ที่คอยเป็น กำลังใจ ตลอดจนครอบครัวเอ็งเพ็ชร์ ที่สนับสนุนให้ความช่วยเหลือจนการค้นคว้าอิสระฉบับนี้เสร็จ สมบูรณ์ด้วยดี

คุณประโยชน์และคุณงามความดีอันเนื่องมาจากการค้นคว้าอิสระฉบับนี้ขอมอบแด่บิดา มารดา คุณครูอาจารย์ ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และผู้มีพระคุณทุกท่าน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	3
ปัญหาของการวิจัย.....	6
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
ข้อคำถามของการวิจัย.....	8
สมมติฐานของการวิจัย.....	8
กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	8
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	10
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2	11
คุณลักษณะของผู้บริหารตามหลักพรหมวิหารธรรม.....	17
งานวิจัยในประเทศ.....	51
งานวิจัยในต่างประเทศ.....	55
สรุป.....	55
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	57
ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	57
ระเบียบวิธีวิจัย.....	57
แผนแบบการวิจัย.....	58
ประชากร.....	58
กลุ่มตัวอย่าง.....	58
ตัวแปรที่ศึกษา.....	59

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	60
การสร้างเครื่องมือ.....	60
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	61
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	61
สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	61
สรุป.....	62
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	63
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	64
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2..	65
ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 ตามหลักพรหมวิหารธรรม จำแนก ตามตำแหน่ง.....	71
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ.....	73
สรุปผลการวิจัย.....	73
การอภิปรายผล.....	75
ข้อเสนอแนะ.....	77
ข้อเสนอแนะทั่วไป.....	78
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป.....	78
บรรณานุกรม.....	79
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือ.....	85
ภาคผนวก ข หนังสือขอทดลองเครื่องมือ.....	88
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	91
ภาคผนวก ง แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	96
ภาคผนวก จ การวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม.....	102
ประวัติผู้วิจัย.....	105

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ผู้ให้ข้อมูลในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	59
2	จำนวนและร้อยละของสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	64
3	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับคุณลักษณะตามหลัก พรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2	65
4	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับคุณลักษณะตามหลัก พรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 ด้านคุณลักษณะทางความเมตตา.....	66
5	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับคุณลักษณะของตามหลัก พรหมวิหารธรรมผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 ด้านคุณลักษณะทางความกรุณา.....	67
6	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับคุณลักษณะตามหลัก พรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 ด้านคุณลักษณะทางการมีมูทิตา.....	68
7	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับคุณลักษณะตามหลัก พรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 ด้านคุณลักษณะทางการมีอุเบกขา.....	69
8	การเปรียบเทียบคุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สุพรรณบุรี เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง.....	71

ตารางที่		หน้า
9	การเปรียบเทียบคุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สุพรรณบุรี เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง เป็นรายชื่อ.....	72

บทที่ 1

บทนำ

ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ การศึกษานับว่ามีบทบาทและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของประเทศ เนื่องจากความสามารถและศักยภาพในการพัฒนาประเทศขึ้นอยู่กับองค์ความรู้ของคนในชาติ ประเทศที่พลเมืองมีการศึกษาดี้อยู่ได้เปรียบในการแข่งขันเสมอ ไม่ว่าจะเป็นด้านเกษตรกรรม หรืออุตสาหกรรม¹ ด้วยเหตุที่การศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การศึกษาจึงเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การพัฒนาของคนเรา คนที่ได้รับการศึกษาอย่างเหมาะสมก็คือคนที่จะสามารถใช้ชีวิตได้อย่างถูกต้องตามครรลองคลองธรรมและได้รับสิ่งดี ๆ การศึกษามีใช่เป็นเพียงการใช้ชีวิตในระยะเวลาหนึ่งในโรงเรียนเท่านั้น แต่เป็นเหมือนปัจจัยในการดำรงชีวิตที่ทุกคนแสวงหาและเพิ่มพูนอยู่ตลอดเวลา เพื่อพัฒนาตนเอง ครอบครัว หน้าที่การงาน ตลอดจนความก้าวหน้า และความมั่นคงของประเทศ ยิ่งในยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นไปอย่างรวดเร็วในกระแสโลกาภิวัตน์ที่นำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ไปจนถึงรูปแบบการใช้ชีวิตและวัฒนธรรมใหม่ ๆ มาสู่สังคมไทย การศึกษายังเป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยให้คนมีหลักการคิด รู้จักใคร่ครวญ เลือกรสรร ปรับตัวกับเหตุการณ์และสิ่งใหม่ ๆ ที่เข้ามาสู่ชีวิตตลอดเวลา ระบบการศึกษาจะต้องตอบสนองการทำงานในยุคข้อมูลข่าวสาร การสอนต้องส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการมากกว่าที่เป็นมาในอดีต บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน และผู้สอนจะต้องเปลี่ยนแปลง²

ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีบทบาทสำคัญในการบริหารและการจัดการศึกษาและมีคุณลักษณะที่สำคัญทั้งในด้านวิชาชีพและส่วนตัว เพื่อจัดดำเนินการให้บรรลุความสำเร็จตาม

¹ไพบุลย์ แจ่มพงษ์ และอำรุง จันทวานิช, “การศึกษา:แนวทางการพัฒนาคุณภาพ,” วารสารวิชาการ 2 (กันยายน 2542), 2 – 12.

² สมศักดิ์ สิ้นธุระเวช, “การประกันคุณภาพการศึกษา,” (วารสารวิชาการ 4 เมษายน 2541), 30 – 31.

เป้าหมายและจุดมุ่งหมายของการศึกษา³ ในยุคโลกาภิวัตน์นี้ การบริหารกิจการใด ๆ เกี่ยวกับ สาธารณะมีความจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารมืออาชีพ จึงจะทำให้ธุรกิจต่าง ๆ เหล่านั้นดำเนินการไป ด้วยดี และบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมและ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม และกระทบกระเทือนไปทุก ประเทศทั่วโลก ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 53 ได้กำหนดให้ ผู้บริหารระดับเขตพื้นที่การศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาจะปฏิบัติหน้าที่ได้ต้องได้รับใบอนุญาต ประกอบวิชาชีพการบริหารการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่องค์กรวิชาชีพชั้นสูง นั่นคือ จะต้องเป็นผู้บริหารมืออาชีพ⁴ ด้วยเหตุนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องดำเนินการบริหารเพื่อให้ การจัดการศึกษาเป็นไปตามแนวทาง หลักการและมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และนำไปสู่การบรรลุผลตามการปฏิรูปการบริหาร และการจัดการศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 การบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management : SBM) การประกันคุณภาพมาตรฐานการศึกษา การบริหารโดยองค์คณะบุคคล การประเมิน ภายใน และการประเมินภายนอก และการที่จะดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นมืออาชีพและเป็นผู้นำทางวิชาการ ซึ่งจำต้องมี สมรรถภาพทั้ง ความรู้ ทักษะ และมีคุณธรรม ตลอดทั้งจรรยาบรรณวิชาชีพ จึงจะนำไปสู่ความสำเร็จอย่าง ที่แท้จริง⁵

³ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สภาพและปัญหาการบริหารจัดการและการ จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย. (กรุงเทพฯ : สำนักนโยบายแผน และ มาตรฐานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.2545) , 1 – 4.

⁴ ชีระ รุญเจริญ, “ผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ : ศักยภาพเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้,” ใน ชีระ รุญเจริญ, บรรณาธิการ, การบริหารเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ (กรุงเทพฯ:เขตโล่การพิมพ์, 2545), 13.

⁵ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สภาพและปัญหาการบริหารจัดการและการ จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย. (กรุงเทพฯ :2545) , 8.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารองค์กรทุกประเภทจำเป็นต้องอาศัยทรัพยากรการบริหารหลายอย่างประกอบกัน ไม่ว่าจะเป็นคน เงิน วัสดุอุปกรณ์ รวมถึงการบริหารจัดการ ในบรรดาทรัพยากรที่กล่าวมานี้ ทรัพยากร “คน” นับว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุดในการบริหาร ทั้งนี้เพราะคนเป็นสิ่งที่ทำให้ได้มาซึ่งทรัพยากรการบริหาร รวมถึงเป็นผู้ใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายนั้น ๆ ด้วย เป้าหมายสำคัญของการบริหารองค์การอยู่ที่ประสิทธิภาพของงาน ความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้าขององค์การ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องรักษากำลังคน และบรรยากาศการทำงานที่ดีที่สุดด้วย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพขององค์การมากปัจจัยหนึ่ง คือ ผู้บริหารองค์การ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีบทบาทและความสำคัญต่อการดำเนินการ ในฐานะที่เป็นผู้ควบคุมบังคับบัญชาและริเริ่มกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การให้เป็นไปตามเป้าหมาย เป็นบุคคลที่ผูกพันกลุ่มคนเข้าด้วยกัน กระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชาแสดงความสามารถได้สูงสุด เพื่อสร้างผลงานให้เต็มที่ และเป็นผู้รับผิดชอบดูแลการปฏิบัติงานต่าง ๆ จนประสบผลสำเร็จด้วยดี อาจกล่าวได้ว่า ความสำเร็จของการบริหารงานเป็นผลมาจากความร่วมมือระหว่างบุคคลในองค์การ ภายใต้การนำของผู้บริหารในองค์การนั้น ๆ ดังนั้น การที่องค์การใด ๆ ก็ตามจะประสบความสำเร็จและพัฒนาไปได้ด้วยดี จำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารองค์การที่มีความสามารถ มีภาวะผู้นำสูง และสามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารองค์การจะทำหน้าที่บริหารงานต่าง ๆ ในองค์การให้ดำเนินไปด้วยความพร้อมเพรียงและมีประสิทธิภาพให้เป็นไปด้วยความรวดเร็ว เรียบร้อย ประหยัดกำลังคน กำลังทรัพย์ และบรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้ ผู้บริหารองค์การจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อองค์การ ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา และต่อผลงานโดยรวม นอกจากนี้ผู้บริหารองค์การต้องอาศัยการใช้ศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงานและบริหารคนให้ได้ทั้งงานและน้ำใจ ความร่วมมือและการปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นปัจจัยหนึ่งในการสร้างความสำเร็จของการบริหารงาน การที่ผู้ใต้บังคับบัญชาจะปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถได้นั้นขึ้นอยู่กับสมรรถภาพในการนำและการแสดงพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหาร ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่า ผู้บริหารองค์การและผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นองค์ประกอบสำคัญขององค์การที่มีประสิทธิภาพ

ภารกิจของผู้บริหารองค์การจะครอบคลุมไปถึงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทีมงานให้มีสมรรถภาพเข้มแข็งสร้างรูปแบบสร้างรูปแบบการจ้ององค์การที่ดีเอื้อต่อการปฏิบัติงาน ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้าใจวิธีการและกระบวนการการทำงาน เพื่อให้งานสำเร็จได้ทั้งคุณภาพและปริมาณ นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างสัมพันธภาพอันดีต่อกันให้สมาชิกมีความไว้วางใจ

ยกย่องนับถือซึ่งกันและกันและให้ความร่วมมือกับผู้บริหารด้วยดี⁶ มีนักการศึกษามากมายที่พยายามแสวงหาคุณลักษณะของบุคคลและภาวะผู้นำที่ประสบความสำเร็จ เช่น สตอกคิลล์ (Stogdill) ได้ทดสอบเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำทางด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความฉลาดและความสามารถพิเศษ (intelligence and aptitude) บุคลิกภาพ (personality) การจูงใจในงานและผลการปฏิบัติงาน (task motivational and performance) และทักษะทางสังคม (social competence) ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผู้ที่เป็นผู้นำนั้นมีคะแนนคุณลักษณะดังกล่าวสูงกว่าผู้ตามอย่างมีนัยสำคัญ ผลงานวิจัยยังพบอีกว่า ผู้นำที่ประสบความสำเร็จจะมีความฉลาด รู้ลึกไวต่อความต้องการและความตั้งใจของผู้อื่น เข้าใจสถานการณ์ได้อย่างดี พร้อมทั้งอุปนิสัยที่จำเป็น เช่น มีความรับผิดชอบ (responsibility) มีความคิดสร้างสรรค์ (initiative) มีความมุ่งมั่น (persistence) และมีความมั่นใจในตนเอง (self - confidence) อีกด้วย ผลการวิจัยยังทำให้ทราบอีกว่า ผู้นำที่ดีจะมีความสามารถในการจัดระเบียบงาน มีความกระตือรือร้นในการให้ความร่วมมือ โดยมีแรงผลักดันอันแรงกล้าต่อความรับผิดชอบและการทำงานให้สำเร็จ มีชีวิตชีวา และมุ่งมั่นในการบรรลุเป้าประสงค์ มีความกล้าหาญ และมีความคิดริเริ่มในการแก้ปัญหา มีแรงผลักดันในการใช้ความคิดสร้างสรรค์ เพื่อสถานการณ์ทางสังคม มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีเอกลักษณ์ส่วนตัว รับผิดชอบต่อการตัดสินใจและการกระทำของตนเอง เต็มใจรับผลกระทบจากการตัดสินใจและการกระทำ พร้อมในการดูดซึมความเครียด พร้อมทั้งจะทนต่อความอึดอัดและความล่าช้า พร้อมทั้งจะเผชิญกับภาวะกดดัน มีความสามารถในการกระตุ้นพฤติกรรมผู้อื่น และสามารถจัดโครงสร้าง ระบบสังคมตามที่ต้องการ

คุณลักษณะดังกล่าวเหล่านี้จะช่วยแยกแยะระหว่างผู้นำออกจากผู้ที่ไม่ใช่ผู้นำ และแยกผู้นำที่มีประสิทธิภาพจากผู้นำที่ไม่มีประสิทธิภาพ⁷ คุณลักษณะผู้นำจึงมีผลต่อภาวะผู้นำและที่สำคัญคุณลักษณะยังเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความล้มเหลวหรือความสำเร็จขององค์กรได้อีกด้วย ดังที่เมอเชย์ และดักลาส (Masser and Douglas) ได้เสนอความเห็นว่าเป็นผู้บริหารที่เป็นผู้รับผิดชอบการปฏิบัติงานขององค์กรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล⁸ นอกจากนี้บาร์โทลและคณะ (Bartol and others) ได้เสนอความเห็นว่าเป็นผู้บริหารที่มีความสำคัญต่อองค์กรทั้งในลักษณะ

⁶ วิจิตร วรุตบางกูร, “ของฝากผู้บริหาร บุคลิกลักษณะและพฤติกรรมผู้นำ” (วารสาร ประชาบาล.10 กุมภาพันธ์ 2521), 14 – 18.

⁷ M.R. Stogdill, *Handbook of Leadership : A Survey of Theory and Research* (New York : The Free Press, 1974), 75 – 76.

⁸ L.J. Massie and J. Douglas, *Management : A Contemporary Introduction*, 3rd ed (New Jersey : Prentice – Hall , 1981), 58 – 59.

เป็นศูนย์รวมประสาท เป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสาร และเป็นศูนย์รวมของการตัดสินใจขององค์กร โดยแสดงออกในบทบาทต่าง ๆ กัน เช่น บทบาทในเชิงสัมพันธ์บุคคล บทบาทเชิงสารสนเทศ และ บทบาทเชิงตัดสินใจ⁹ องค์กรใดก็ตามที่มีผู้นำที่มีคุณลักษณะที่ดีและใช้ภาวะผู้นำได้อย่างมีประสิทธิภาพย่อมนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ในทางตรงกันข้ามหากผู้นำที่ไม่มีคุณลักษณะในการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพแล้วเป็นไปได้ยากที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้าได้

ในการบริหารการศึกษาจำเป็นต้องอาศัยผู้นำที่มีคุณลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อความสำเร็จ หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีคุณลักษณะที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาถือว่าเป็นผู้นำในการจัดการศึกษาในระดับสถานศึกษาและเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา ดังนั้น เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุจุดมุ่งหมาย ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีศักยภาพ สมรรถภาพ และคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการศึกษา¹⁰ ความสำเร็จหรือการบรรลุจุดมุ่งหมายของการศึกษา ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ย่อมต้องอาศัยผู้บริหารสถานศึกษาเป็นหลัก โดยเฉพาะตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติที่เน้นการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษาและชุมชนโดยยึดหลักให้สถานศึกษาเป็นฐานที่มีอำนาจเบ็ดเสร็จในระดับปฏิบัติให้มากที่สุด จะส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษามีอิสระการบริหารงานอย่างเต็มที่ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงต้องการผู้บริหารสถานศึกษาในลักษณะใหม่ที่มีความสามารถ มีทักษะแบบใหม่ เพื่อนำสถานศึกษาสู่เส้นทางใหม่ในการปฏิรูปการศึกษา จากกรณีที่มีการกระจายอำนาจและภารกิจสู่สถานศึกษาอย่างมากมายเช่นนี้ เท่ากับเรียกร้องให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความเป็นมืออาชีพมากขึ้น ทั้งในด้านการบริหารวิชาการ การบริหารบุคคล การบริหารงบประมาณ และการบริหารทั่วไป รวมถึงการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะจำเป็นจะต้องมีการทำงานร่วมกันและเกื้อหนุนซึ่งกันและกันสูง

⁹ K. Bartol and others, *Management : A Pacific Rim Focus*, 2nd ed (Roseville NSW : McGraw – Hill, 1998), 111 – 112.

¹⁰ ชีระ รุญเจริญ, รายงานการวิจัยเรื่องสภาพปัญหาและปัญหาการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี, 2545), 4.

ปัญหาการวิจัย

คุณธรรมก็เป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้การบริหารงานเป็นไปอย่างราบรื่น บรรลุจุดมุ่งหมายได้ดียิ่งขึ้น ถ้าหากผู้บริหารขาดคุณธรรมนอกจากจะไม่สามารถบริหารงานได้ดีแล้ว ยังจะไม่เป็นที่ยอมรับของผู้ใต้บังคับบัญชา ขาดศรัทธาในตัวผู้บริหาร และเสียการปกครองในที่สุด ฉะนั้นผู้บริหารจะต้องตระหนักเสมอว่า การบริหารงานนอกจากจะต้องมีหลักในการทำงานโดยยึดกฎหมาย ระเบียบคำสั่ง ธรรมเนียม ประเพณี เป็นหลักแล้ว ผู้บริหารจำเป็นต้องมีคุณธรรมในการครองตน คุณธรรมในครองคน และคุณธรรมในครองงาน ตามสภาพของสังคมและค่านิยมและวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ ผู้บริหารที่มีความรู้หากขาดคุณธรรมย่อมจะไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้ร่วมงาน สอดคล้องกับคำที่ว่า “อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอาจทำให้ผู้บริหารครองงานได้ แต่จะไม่สามารถครองตนและครองคนได้ หากขาดคุณธรรม”¹¹ ซึ่งเป็นสิ่งชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารต้องมีคุณธรรมควบคู่ไปกับความรู้ความสามารถ หมวดธรรมหรือหัวข้อธรรมที่ประยุกต์ใช้เป็นรากฐานคุณธรรมของผู้บริหารทั้งสามด้านคือ

1. คุณธรรมในการครองตน คือ ธรรมมีอุปการะมาก ธรรมเป็นโลกบาล สัปปริสธรรม
2. คุณธรรมในการครองคน คือ พรหมวิหารธรรม สังคหวัตถุธรรม และ ทศพิธราชธรรม
3. คุณธรรมในการครองงาน คือ อิทธิบาทธรรม¹²

พฤติกรรมคุณธรรมทั้งสามด้านของผู้บริหารมีความสำคัญต่อการบริหารงานในโรงเรียนเป็นอย่างยิ่ง เพราะการบริหารงานในโรงเรียนหรือหน่วยงานใด ๆ ก็ตามจะประสบผลสำเร็จได้นั้น จะต้องใช้ความรู้คู่คุณธรรม ความประพฤติเป็นคุณธรรมที่คอยควบคุมให้ใช้ความรู้ที่เหมาะสม เหตุสมผลพอดีอยู่เสมอ ถ้าความรู้เกินคุณธรรม ความประพฤติข่มขวนให้อวดดี อวดเด่น ยกตนข่มท่าน ขวนให้เขาชิงชังทั่วไป ถ้าหากขาดคุณธรรมความประพฤติเกินความรู้ ถึงจะปรากฏว่าฉลาดปราดเปรื่อง ก็ยังมีส่วนน่ารัก น่าเคารพอยู่บ้าง ในสภาพจริงนั้นปรากฏว่าผู้บริหาร

¹¹ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. สภาพและปัญหาการบริหารจัดการและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร : สำนักนโยบายแผน, 2545), 37.

¹² สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. สภาพและปัญหาการบริหารจัดการและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร : สำนักนโยบาย, 2545) , 12 - 34.

ส่วนมากจะมีพฤติกรรมด้านคุณธรรมไม่เป็นไปตามความคาดหวังของสังคม ทำให้เกิดปัญหาด้านการบริหารงาน โดยเฉพาะในด้านการบริหารบุคคล ส่วนใหญ่จะล้มเหลว เพราะผู้บริหารใช้อำนาจไม่เป็นธรรม

ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ น่าจะนำเอาหลักธรรมทางศาสนาพุทธมาเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติเพื่อสร้างคุณธรรมในการครองตน ครองคน ครองงาน อยู่บ่าง แต่จะนำเอาข้อไหนมามากนักน้อยเพียงใดยังไม่ทราบได้ ผู้วิจัยเรื่องนี้จึงต้องการที่จะศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 ตามความหมายของหมวดของข้อธรรมในหมวดธรรมในการครองคน แห่งพระพุทธศาสนาในด้านพรหมวิหารธรรมตามความคิดเห็นของรองผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอนเป็นผู้ได้บังคับบัญชา ได้ร่วมงานและเห็นพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้บริหารที่แสดงออก ส่วนกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นเป็นบุคคลที่อยู่ในชุมชนและมีโอกาสพบปะกับผู้บริหารในการประชุมและนอกเวลาราชการเท่านั้น ผู้ทำวิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและเปรียบเทียบคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 ตามหลักพรหมวิหารธรรม ตามความคิดเห็นของรองผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาด้านคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหาร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาคน พัฒนางานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาของการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ 2 ประการ ดังนี้

1. เพื่อทราบคุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2
2. เพื่อทราบผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 ตามความเห็นของรองผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อคำถามของการวิจัย

1. คุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 อยู่ในระดับใด
2. คุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 ตามความเห็นของรองผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอนสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แตกต่างกันหรือไม่

สมมติฐานของการวิจัย

เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานของการวิจัยดังนี้

1. คุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 อยู่ในระดับปานกลาง
2. คุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 ตามความเห็นของรองผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอนสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แตกต่างกัน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบข่ายในการวิจัยตามหลักการแนวคิดทฤษฎีและข้อค้นพบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของผู้บริหารตามหลักพรหมธรรม ดังนี้

พรหมวิหาร 4 ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ, ธรรมประจำใจอันประเสริฐ, หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติ จึงจะชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจดและปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ ประกอบด้วย 4 ประการ ดังนี้

1. เมตตา ความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั่วหน้า
2. กรุณา ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์
3. มุทิตา ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง กอปรด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอ ต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญอกงามยิ่งขึ้นไป
4. อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือมีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลาย

กระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันตนประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉยสงบใจมองดู ในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำ เพราะเขารับผิดชอบคนได้ดีแล้ว เขาสมควรรับผิดชอบตนเอง หรือเขาควรได้รับผลอันสมกับความรับผิดชอบของตน

ผู้ดำรงในพรหมวิหารธรรม ย่อมช่วยเหลือมนุษย์สัตว์ทั้งหลายด้วยเมตตากรุณา และย่อมรักษาธรรมไว้ได้ด้วยอุเบกขา ดังนั้น แม้จะมีกรุณาที่จะช่วยเหลือปวงสัตว์แต่ก็ต้องมีอุเบกขาด้วยที่จะมิให้เสียธรรม พรหมวิหารธรรมนี้ บางทีแปลว่า ธรรมเครื่องอยู่ของพรหม, ธรรมเครื่องอยู่อย่างพรหม, ธรรมประจำใจที่ทำให้เป็นพรหมหรือให้เสมอด้วยพรหม, หรือธรรมเครื่องอยู่ของท่านผู้มีคุณยิ่งใหญ่¹³ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ใช้ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมธรรมจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างมาศึกษาวิจัยในครั้งนี้ด้วย และจากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นสามารถนำมาประกอบเป็นกรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยเขียนเป็นแผนภูมิดังปรากฏในแผนภูมิที่ 1

คุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหาร
1. เมตตา
2. กรุณา
3. มุทิตา
4. อุเบกขา

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ที่มา : พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต).พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม พิมพ์ครั้งที่ 12 พ.ศ. 2546 (บันทึก 9 สิงหาคม พ.ศ. 2547, 4 มกราคม พ.ศ. 2548)

¹³พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต).พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม พิมพ์ครั้งที่ 12 พ.ศ. 2546(บันทึก 9 สิงหาคม พ.ศ. 2547, 4 มกราคม พ.ศ. 2548).

นิยามศัพท์เฉพาะ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 หมายถึง เป็นหน่วยงานบริหารราชการส่วนกลาง ซึ่งสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ประกอบด้วยโรงเรียนต่าง ๆ ในสังกัดจำนวน 158 โรงเรียน ใน 3 อำเภอ ได้แก่อำเภอคอนเจดีย์ อำเภอสองพี่น้อง และอำเภออู่ทอง

คุณลักษณะของผู้บริหารตามหลักพรหมวิหารธรรม หมายถึง คุณธรรมในการครองคน คือ พรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย เมตตา ความปรารถนาดี มีไมตรี ต้องการที่จะช่วยเหลือให้ทุกคนประสบแต่ประโยชน์ ความเจริญและความสุข กรุณา ความอยากช่วยเหลือให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์ มีจิตคิดสงสารที่จะปลดปล่อยบำบัดทุกข์ ความเดือดร้อนของคนและสรรพสัตว์ทั้งปวง มุทิตา การเห็นคนอื่นอยู่ดีมีสุขก็มีใจแช่มชื่นเบิกบาน เมื่อเห็นเขาประสบความสำเร็จอกงามก็พลอยยินดีบันเทิงใจชื่นชมด้วย และอุเบกขา การวางจิตราบเรียบ สม่ำเสมอ มั่นคง เทียบตรงดุจตราขึง มองเห็นการที่บุคคลจะได้รับผลดีผลชั่ว สมควรแก่เหตุผลประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัยวางตนและปฏิบัติไปด้วยความเที่ยงธรรม

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) คุณลักษณะตามพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 2) เปรียบเทียบคุณลักษณะตามพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 ตามความเห็นของรองผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีสาระสำคัญที่นำเสนอตามลำดับดังนี้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2
2. คุณลักษณะของผู้บริหารตามหลักพรหมวิหารธรรม
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2

ในระหว่างปี พ.ศ.2546 ได้มีการจัดตั้ง “เขตพื้นที่การศึกษา (Educational Service Area)” เป็นระบบการจัดแบ่งเขตพื้นที่การศึกษาการปกครองที่จัดแบ่งโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อจัดระบบและกระจายอำนาจการจัดการศึกษาในประเทศไทยให้ครอบคลุมมากขึ้น เดิมมีสำนักงานประจำแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา ใช้ชื่อว่า “สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา” (สพท.) ตามนัยแห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ซึ่งได้ระบุไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 โดยระบุไว้หมวด 2 การจัดระเบียบบริหารราชการเขตพื้นที่การศึกษา

มาตรา 33 การบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษา โดยคำนึงถึงปริมาณสถานศึกษา จำนวนประชากร วัฒนธรรม และความเหมาะสมด้านอื่นด้วย เว้นแต่การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษา ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการโดยคำแนะนำของสภาการศึกษา มีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดเขตพื้นที่การศึกษา ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์การจัดการศึกษาหรือมีเหตุผลความจำเป็นอย่างอื่นตามสภาพการจัดการศึกษาบางประเภท คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานอาจประกาศ

กำหนดให้การให้บริการการศึกษาขั้นพื้นฐานของเขตพื้นที่การศึกษาใดสามารถขยายการบริการออกไปในเขตพื้นที่การศึกษาอื่นก็ได้

มาตรา 34 ให้จัดระเบียบบริหารราชการของเขตพื้นที่การศึกษา ดังนี้

(1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

(2) สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น

การแบ่งส่วนราชการภายในตาม (1) ให้จัดทำเป็นประกาศกระทรวงและให้ระบุอำนาจหน้าที่ของแต่ละส่วนราชการไว้ในประกาศกระทรวง ทั้งนี้ โดยคำแนะนำของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การแบ่งส่วนราชการภายในตาม (2) และอำนาจหน้าที่ของสถานศึกษาหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา กำหนด

การแบ่งส่วนราชการตามวรรคสองและวรรคสามให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 36 ในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา ให้มีคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแล จัดตั้ง ยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษา ประสาน ส่งเสริม และสนับสนุนสถานศึกษาเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษา ประสาน และส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ที่ระบุไว้ข้างต้น ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 37 ให้มีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อทำหน้าที่ในการดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 36 และให้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษา ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น และมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

(1) อำนาจหน้าที่ในการบริหารและการจัดการศึกษา และพัฒนาสาระของหลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(2) อำนาจหน้าที่ในการพัฒนางานด้านวิชาการและจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาร่วมกับสถานศึกษา

(3) รับผิดชอบในการพิจารณาแบ่งส่วนราชการภายในสถานศึกษาของสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

(4) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด

บทบาทหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 เป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีอำนาจหน้าที่ ตามมาตรา 37 ของพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษา พ.ศ. 2546 มีรับผิดชอบ 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอดู่ตอง อำเภอดอนเจดีย์ และอำเภอสองพี่น้อง มีส่วนราชการ 6 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

- (1) กลุ่มอำนวยการ
- (2) กลุ่มบริหารงานบุคคล
- (3) กลุ่มนโยบายและแผน
- (4) กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
- (5) กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา
- (6) กลุ่มส่งเสริมสถานศึกษาเอกชน

บทบาทและหน้าที่ของส่วนราชการทั้ง 6 กลุ่มมีดังนี้

1. กลุ่มอำนวยการ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้บริการสนับสนุนส่งเสริมประสานงานและอำนวยการให้การปฏิบัติงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 และสถานศึกษาในสังกัดเป็นไปด้วยความเรียบร้อยมีประสิทธิภาพ

2. เพื่อให้การบริหารงบประมาณและทรัพย์สินของเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 เป็นไปด้วยความถูกต้อง โปร่งใส ประหยัดและคุ้มค่า

3. เพื่อให้บริการและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและ ผลงานเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 และสถานศึกษาในสังกัดต่อสาธารณชน ก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ การดำเนินงาน เกิดความเลื่อมใสและศรัทธา และให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา

2. กลุ่มบริหารงานบุคคล

กลุ่มบริหารงานบุคคล มีบทบาทอำนาจหน้าที่ เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลในเขตพื้นที่การศึกษาเป็นมาตรการจูงใจให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงาน เพื่อตอบสนองภารกิจของหน่วยงาน โดยยึดหลักการกระจายอำนาจ ระบบคุณธรรมและ หลักธรรมาภิบาล เพื่อให้การบริหารจัดการมีความคล่องตัว เกิดความอิสระในการปฏิบัติงาน ภายใต้กฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ

ผู้ปฏิบัติงานได้รับการพัฒนา มีความรู้ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ นำไปสู่การบริการครูและบุคลากรทางการศึกษาตามหลักการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์

3. กลุ่มนโยบายและแผน

กลุ่มนโยบายและแผน มีอำนาจหน้าที่ ศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ส่งเสริม สนับสนุนและประสานงาน ในเชิงนโยบายให้สถานศึกษาจัดการศึกษาเป็นไปตามนโยบายและมาตรฐานการศึกษาชาติ โดยมีหน้าที่ในการศึกษา วิเคราะห์ เกี่ยวกับข้อมูลสารสนเทศ พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ประสานเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) วิเคราะห์และพัฒนานโยบายทางการศึกษา จัดทำแผนและพัฒนากิจการศึกษาระดับพื้นฐาน จัดตั้ง ยุบรวม เลิกและโอนสถานศึกษา จัดทำแผนการจัดที่เรียนให้นักเรียน นักศึกษา วิเคราะห์ค่าใช้จ่าย จัดทำและจัดสรรงบประมาณ บริหารงบประมาณ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานตามนโยบายและแผน จัดประชุมคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา และปฏิบัติงานอื่นตามกฎหมาย ระเบียบกฎหมายและตามที่ได้รับมอบหมาย โดยแบ่งขอบข่าย/ภารกิจ เป็น 5 กลุ่มงาน ดังนี้

1. กลุ่มงานธุรการและเลขานุการคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา มีบทบาทหน้าที่ปฏิบัติงาน ธุรการ กลุ่มและงานเลขานุการคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

2. กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศ มีบทบาทหน้าที่ปฏิบัติงาน ศึกษาวิเคราะห์ ข้อมูลสารสนเทศ พัฒนา ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ประสาน เครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) และปฏิบัติงานอื่น ตามที่ได้รับมอบหมาย

3. กลุ่มงานนโยบายและแผน มีบทบาทหน้าที่ปฏิบัติงาน วิเคราะห์ และพัฒนานโยบายทางการศึกษา จัดทำ แผนและพัฒนากิจการศึกษาระดับพื้นฐาน จัดตั้ง ยุบรวม เลิกและโอนสถานศึกษา จัดทำแผนการจัดที่เรียน ให้นักเรียน นักศึกษา และปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

4. กลุ่มงานวิเคราะห์งบประมาณ มีบทบาทหน้าที่ปฏิบัติงาน วิเคราะห์ค่าใช้จ่าย จัดทำและจัดสรรงบประมาณ บริหารงบประมาณ และปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

5. กลุ่มงานติดตาม ประเมินผลและรายงาน มีบทบาทหน้าที่ปฏิบัติงาน ติดตาม ประเมินผล และ รายงานผล การดำเนินงานตามนโยบายและแผน และปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

4. กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา

กลุ่มส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา มีบทบาทอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับหน่วยงาน ที่สร้างความเข้มแข็งการบริหารด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ให้แก่สถานศึกษาและหน่วยงานการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการอันจะนำไปสู่คุณภาพการศึกษา บุคลากรใน

กลุ่มส่งเสริมประสิทธิภาพ การจัดการศึกษาประกอบไปด้วยผู้มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญ ด้านการบริหารจัดการเป็นพิเศษ มีหน้าที่ช่วยให้การบริหารจัดการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาและ สถานศึกษาดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักการบริหารที่ใช้ กระบวนการ ประสาน ส่งเสริมสนับสนุนเพื่อนำนโยบาย สู่การปฏิบัติ กระบวนการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และ รายงานผลทางการบริหารจัดการ และ มุ่งเน้นศึกษา วิเคราะห์ วิจัย แสวงหา และจัดทำนวัตกรรม รูปแบบ มาตรฐาน เทคนิควิธีการและเครื่องมือในการบริหารจัดการมี ขอบข่ายภารกิจงานแบ่งได้ ดังนี้

1. งานการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย แสวงหาและพัฒนานวัตกรรมการบริหาร
2. งานระบบข้อมูลสารสนเทศ
3. งานการประสานการตรวจราชการ
4. งานการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา
5. งานการส่งเสริม สนับสนุน การสร้างองค์ความรู้และเทคนิควิชาชีพในการบริหารจัดการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน

5. กลุ่มนิเทศ ติดตาม

กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา มีบทบาทอำนาจหน้าที่ เกี่ยวกับ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เป็นกลุ่มงานดำเนินการเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการพัฒนาระบบการบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพได้ มาตรฐานเท่าเทียมกัน โดยยึดโรงเรียนเป็นฐาน ส่งผลให้ผู้เรียนทั้งในระบบ นอกกระบบและตาม อัยาศัย เกิดการเรียนรู้ตาม วัตถุประสงค์

6. กลุ่มส่งเสริมสถานศึกษาเอกชน

กลุ่มส่งเสริมสถานศึกษาเอกชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 มีหน้าที่ รับผิดชอบ ในการส่งเสริม สนับสนุน ประสานงานและกำกับดูแล การดำเนินกิจการ โรงเรียน เอกชนรวมทั้งดูแลสิทธิประโยชน์ของบุคลากรในโรงเรียนเอกชนในสังกัด

ในปัจจุบันมีการประกาศใช้ พ.ร.บ. การศึกษาสามฉบับประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อ 22 กรกฎาคม 2553 มีผลบังคับใช้ 23 กรกฎาคม 2553 พรบ.การศึกษาทั้งสามฉบับมีดังนี้

1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553
2. พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553
3. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553

ต่อมาได้มีประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พ.ศ.2553 และการแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พ.ศ.2553 โดยมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พ.ศ.2553

1.1 ยกเลิกประกาศประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ผ่านมาทั้งหมด

1.2 กำหนดอำนาจหน้าที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษา ธิการ พ.ศ. 2546 และแก้ไขเพิ่มเติม

1.3 แบ่งส่วนราชการในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 7 ส่วนราชการ

1.3.1. กลุ่มอำนวยการ พร้อมกำหนดอำนาจหน้าที่

1.3.2. กลุ่มบริหารบุคคล พร้อมกำหนดอำนาจหน้าที่

1.3.3. กลุ่มนโยบายและแผน พร้อมกำหนดอำนาจหน้าที่

1.3.4. กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา พร้อมกำหนดอำนาจหน้าที่

1.3.5. กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา พร้อมกำหนดอำนาจหน้าที่

1.3.6. กลุ่มบริหารงานการเงินและทรัพย์สิน พร้อมกำหนดอำนาจหน้าที่

1.3.7. กลุ่มส่งเสริมสถานศึกษาเอกชน พร้อมกำหนดอำนาจหน้าที่

1.4 มีผลนับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา (14 กันยายน 2553)

2. การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พ.ศ.2553

2.1 ยกเลิกประกาศประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ผ่านมาทั้งหมด

2.2 กำหนดอำนาจหน้าที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษา ธิการ พ.ศ. 2546 และแก้ไขเพิ่มเติม

2.3 แบ่งส่วนราชการในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 6 ส่วนราชการ

2.3.1. กลุ่มอำนวยการ พร้อมกำหนดอำนาจหน้าที่

2.3.2. กลุ่มบริหารบุคคล พร้อมกำหนดอำนาจหน้าที่

2.3.3. กลุ่มนโยบายและแผน พร้อมกำหนดอำนาจหน้าที่

2.3.4. กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา พร้อมกำหนดอำนาจหน้าที่

2.3.5. กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา พร้อมกำหนดอำนาจหน้าที่

2.3.6. กลุ่มบริหารงานการเงินและทรัพย์สิน พร้อมกำหนดอำนาจหน้าที่

2.4 มีผลนับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา (14 กันยายน 2553) และต่อมาการแบ่งเขตพื้นที่การศึกษาออกเป็น 2 ระดับ คือ เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาการแบ่งเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เน้นในเรื่องการยกระดับคุณภาพ ให้เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเป็นเขตพื้นที่ประสานงาน เพื่อนำไปสู่การที่โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีอิสระ คล่องตัว ตามหลักการกระจายอำนาจเพิ่มมากขึ้น และเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จะเป็นเขตพื้นที่ที่ดูแลโรงเรียนประถมศึกษาและดูแลตัวแทน ศร.ด้วย. โดยจัดแบ่งเขตพื้นที่การศึกษา ดังนี้

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันตก ภาคตะวันออก ภาคกลาง ภาคใต้ จังหวัดสุพรรณบุรีแบ่งออกเป็น 3 เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ได้แก่

เขต 1 - อำเภอเมืองสุพรรณบุรี อำเภอศรีประจันต์ และอำเภอบางปลาม้า

เขต 2 - อำเภอสองพี่น้อง อำเภออู่ทอง และอำเภอดอนเจดีย์

เขต 3 - อำเภอด่านช้าง อำเภอสามชุก อำเภอเดิมบางนางบวช และอำเภอหนองหญ้าไซ

เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

กำหนดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และที่ตั้งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เพื่อบริหารและจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา จำนวน 42 เขต จังหวัดสุพรรณบุรี และนครปฐมเขตสังกัดพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9¹⁴

คุณลักษณะของผู้บริหารตามหลักพรหมวิหารธรรม

พระพุทธศาสนา หรือ ศาสนาพุทธ เป็นศาสนาที่มีพระพุทธเจ้าเป็นพระบรมศาสดา มีพระธรรมที่พระบรมศาสดาตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เองตรัสสอนไว้เป็นหลักคำสอนสำคัญ มี พระสงฆ์ หรือสังฆะแห่งพุทธบริษัท 4 เป็นชุมชนของผู้นับถือศาสนาและศึกษาปฏิบัติตนตามคำสั่งสอนของพระบรมศาสดา เพื่อสืบทอดไว้ซึ่งคำสอนของพระบรมศาสดา รวมเรียกว่า พระรัตนตรัย

¹⁴ บวร เทศารินทร์. บทบาทหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.([ออนไลน์]. เข้าดูเมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2553, เข้าดูได้จาก http://school.obec.go.th/sup_br3/bukol2.doc.

ศาสนาพุทธเป็นศาสนาอเทวนิยม และเชื่อในศักยภาพของมนุษย์ว่าทุกคนสามารถพัฒนาจิตใจไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ด้วยความเพียรของตน กล่าวคือ ศาสนาพุทธสอนให้มนุษย์บันดาลชีวิตของตนเองด้วยผลแห่งการกระทำของตน ตาม กฎแห่งกรรม มิได้มาจากการอ้อนวอนขอจากพระเป็นเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์นอกร่างกาย คือ ให้พึ่งตนเอง เพื่อพาตัวเองออกจากกองทุกข์ มิจุดมุ่งหมายคือการสอนให้มนุษย์หลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงในโลกด้วยวิธีการสร้าง ปัญญา ในการอยู่กับความทุกข์อย่างรู้เท่าทันตามความเป็นจริง วัตถุประสงค์สูงสุดของศาสนา คือ การหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง และวัฏจักรการเวียนว่ายตายเกิด เช่นเดียวกับที่พระศาสดาทรงหลุดพ้นได้ด้วยกำลังสติปัญญาและความเพียรของพระองค์เอง ในฐานะที่พระองค์ก็ทรงเป็นมนุษย์ มิใช่เทพเจ้าหรือทูตของพระเจ้าองค์ใด

พระศาสดาของศาสนาพุทธคือพระ โคตมพุทธเจ้า พระนามเดิมว่า เจ้าชายสิทธัตถะได้ทรงเริ่มออกเผยแผ่คำสอนในชมพูทวีป ตั้งแต่สมัยพุทธกาล แต่หลังปรินิพพานของพระพุทธเจ้า พระธรรมวินัยที่พระองค์ทรงสั่งสอน ได้ถูกรวบรวมเป็นหมวดหมู่ด้วยการสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งแรก จนมีการรวบรวมขึ้นเป็นพระไตรปิฎก ซึ่งเป็นหลักการสำคัญที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงมาตลอดของ นิกายเถรวาท ที่ยึดหลักไม่ยอมเปลี่ยนแปลงคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า แต่ในการสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งที่สอง ได้เกิดแนวคิดที่เห็นต่างออกไปว่าธรรมวินัยสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ตามเวลาและสถานการณ์เพื่อความอยู่รอดแห่งศาสนาพุทธ แนวคิดดังกล่าวจึงได้เริ่มก่อตัวและแตกสายออกเป็นนิกายใหม่ในชื่อของ นิกายมหายาน ทั้งสองนิกายได้แตกนิกายย่อยไปอีกและเผยแผ่ออกไปทั่วดินแดนเอเชียและไคลัสเคียส บ้างก็จัดว่า วัชรยาน เป็นอีกนิกายหนึ่ง แต่บ้างว่าเป็นส่วนหนึ่งของนิกายมหายาน แต่การจัดมากกว่านั้นก็มี หลักพื้นฐานสำคัญของปฏิจัมมุปบาท เป็นเพียงหลักเดียวที่เป็นคำสอนร่วมกันของคฤปิฎก

ปัจจุบันศาสนาพุทธได้เผยแผ่ไปทั่วโลก โดยมีจำนวนผู้นับถือส่วนใหญ่อยู่ในทวีปเอเชีย ทั้งในเอเชียกลาง เอเชียตะวันออก และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปัจจุบันศาสนาพุทธได้มีผู้นับถือกระจายไปทั่วโลก ประมาณ 700 ล้านคน ด้วยมีผู้นับถือในหลายประเทศ ศาสนาพุทธจึงเป็นศาสนาสาเกต

หลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา ในยุคก่อนจะบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ใช้วิธีท่องจำ (มุขปาฐะ) โดยใช้วิธีการแบ่งให้สงฆ์หลาย ๆ กลุ่มรับผิดชอบท่องจำในแต่ละเล่ม เป็นเครื่องมือช่วยในการรักษาความถูกต้องของหลักคำสอน จนได้มีการบันทึกพระธรรมและพระวินัยเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นภาษาบาลี รักษาไว้ในคัมภีร์เรียกว่า "พระไตรปิฎก" ซึ่งสามารถแยกออกได้เป็น 3 หมวดหลัก ได้แก่

1. วินัยปิฎก ว่าด้วยวินัยหรือศีลของภิกษุ ภิกษุณี
2. สุตตันตปิฎก ว่าด้วยพระธรรมทั่วไป และเรื่องราวต่าง ๆ
3. อภิธรรมปิฎก ว่าด้วยธรรมะที่เป็นปรมาัตถ์ธรรม หรือธรรมะที่แสดงถึงสภาวะล้วน ๆ ไม่มีการสมมุติ

ในกระบวนการนักคิดของโลก ศาสนาพุทธได้รับการยกย่องจากทั่วโลกว่าเป็นศาสนาแห่งสันติภาพอย่างแท้จริง เพราะไม่ปรากฏว่ามีสงครามศาสนาเกิดขึ้นในนามของพุทธศาสนา หรือเผยแผ่ศาสนาโดยการบังคับผู้อื่นให้มานับถือ สอนให้มีความรักต่อสรรพชีวิตใด ๆ ไม่ใช่เพียงแค่มนุษย์ รวมถึงสรรพสัตว์ทั้งหมด ที่ร่วม เกิด แก่ เจ็บ ตาย รักสุข เกลียดทุกข์เช่นเดียวกับเรา สอนให้เมตตาทั้งผู้อื่นและตัวเอง สอนให้รักษาปกป้องสิทธิของตนเองและไม่ให้ละเมิดสิทธิของผู้อื่น สหประชาชาติจึงยกย่องให้วันวิสาขบูชาเป็นวันสันติภาพโลก

ธรรมะซึ่งพระพุทธเจ้าทรงค้นพบและนำออกเผยแผ่ หรือคำสอนของพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับความจริงตามธรรมชาติของทุกข์และวิธีการดับทุกข์ ธรรมะของพระพุทธเจ้านั้นแต่เริ่มสืบทอดกันด้วยวิธีท่องจำแบบปากต่อปาก เรียกว่า "มุขปาฐะ" สมัยต่อมาจึงได้มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร คัมภีร์ที่บันทึกพระธรรมของพระพุทธเจ้านั้น เรียกว่า พระไตรปิฎก และยังมีคัมภีร์อื่นๆ ที่แต่งภายหลังเพื่อขยายความอีก ได้แก่ อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา ตามลำดับ โดยรวมธรรมที่นำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันเรียกว่า คุณธรรม และจริยธรรม

ความหมายของคุณธรรม จริยธรรม

คุณธรรม จริยธรรมเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนามนุษย์ ถ้าการศึกษาที่ปราศจากคุณธรรม จริยธรรม ก็เหมือนกับการยื่นอาวุธให้กับโจร เพราะผู้ที่มีความรู้โดยปราศจากคุณธรรม จริยธรรม ก็จะใช้ความรู้ที่มีในการเอารัดเอาเปรียบและเบียดเบียนผู้อื่นเพียงอย่างเดียว หรือใช้ความรู้ไปในทางเสียหาย คุณธรรม จริยธรรม จะเชื่อมโยงให้บุคคลใช้ความรู้ในทางสร้างสรรค์ การพัฒนาคน จะต้องให้ความสำคัญทั้งด้านความรู้และคุณธรรม จริยธรรมควบคู่กันไป (พระมหาบุญเพชร ปุณฺณวิริโย. 2544 :39)¹⁵ กู๊ด (Good. 1973:208) ได้แยกความหมายของคุณธรรมเป็น 2 ประการ ความหมายแรก คือ ความดีงามของลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมที่ได้กระทำตามมาเป็นความเคยชิน ความหมายที่สอง คือ คุณภาพของบุคคลที่ได้กระทำตามความคิดและมาตรฐาน

¹⁵ พระมหาบุญเพชร ปุณฺณวิริโย. “ปฏิรูปการศึกษาเพื่อการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์.(ในวารสารวิชาการ 4 , 9 กันยายน 2544) , 39.

สังคมซึ่งเกี่ยวข้องกับหลักศีลธรรม¹⁶ ราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายว่า คุณธรรม หมายถึงสภาพ คุณงามความดี¹⁷

ประภาศรี สีหอำไพ กล่าวว่าคุณธรรม คือ หลักธรรมที่สร้างความรู้สึกรับผิดชอบชีวิต ในทางศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม มีหลักปรัชญาเดียวกันคือ เป็นหลักปฏิบัติคุณงามความดี คุณธรรมที่ว่ามีเนื้อหาคือเรื่องความดี ความสุขและการกำหนดคุณค่าของคุณธรรม¹⁸

ผกา สัตยธรรม ให้ความหมายว่า หมายถึง ลักษณะที่ดีที่อยู่ในตัวบุคคลส่วนประกอบ สำคัญ 2 ประการ คือ การมีคุณสมบัติที่ดี กับคุณความดีในตัวบุคคลนั้น¹⁹

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงความหมายของคุณธรรม จริยธรรม หมายถึง การปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลายในการดำเนินชีวิตถูกต้องดีงาม²⁰

จอห์น ดิวอี้ (John Dewey 1986:301 – 305 อ้างถึงใน พิภพ วังเงิน) ได้ให้ความหมาย ของคุณธรรม จริยธรรม หมายถึง หลักความประพฤติที่ไม่มีใครคนใดคนหนึ่งผูกขาดหรือตัดสินใจ

พิภพ วังเงิน ได้ให้ความหมายของคุณธรรม จริยธรรม หมายถึง แนวทางประพฤติ ปฏิบัติในการดำเนินชีวิต²¹

มหาวิทยาลัยศรีได้ให้ความหมายของคุณธรรม (Moral) ว่า หมายถึง ธรรมที่แสดงถึง สภาพความดีงามของบุคคล เป็นธรรมแห่งการเกื้อกูลแก่กันและกันเป็นสิ่งที่เกิดมาจากความสำนึก ได้แก่ 1) มีนิสัยชอบช่วยเหลือผู้อื่น โดยเฉพาะผู้ที่ด้อยโอกาสกว่าตน 2) มีนิสัยในการให้อภัยผู้อื่น โดยอาศัยเหตุผลแห่งความเป็นจริงตามธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3) เป็นผู้โอบอ้อมอารี ยินดีที่จะ ให้โดยน้ำใจมากกว่าที่จะเป็นการให้ตามหน้าที่ 4) มีลักษณะใจเย็น มีอารมณ์เยือกเย็น ไม่วู่วาม 5)

¹⁶ Good , Carter V. Dictionary of Education (2 nd ed. New York : McGraw Hill book Co., 1973),208.

¹⁷ ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์,2546) ,253.

¹⁸ ประภาศรี สีหอำไพ. พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:โครงการเอกสารวิชาการคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2542) ,3.

¹⁹ ผกา สัตยธรรม.คุณธรรมของครู (กรุงเทพมหานคร:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2544) ,387.

²⁰ พระธรรมปิฎก. “เป็นมงคลตลอดชีวิตเมื่อครองเรือนด้วยหลักธรรม 4 และชีวิตคู่ครอง เจริญมั่นคงเมื่อมีคุณธรรมรองรับเป็นฐาน.” ([ออนไลน์]. เข้าดูเมื่อ 13 ธันวาคม 2547. เข้าดูได้จาก <http://www.budpage.com/couple/>, 2547) ,48.

²¹ พิภพ วังเงิน. จริยธรรมวิชาชีพ (กรุงเทพมหานคร:รวมสาส์น, 2545) , 96,185.

มีความเคารพและยอมรับคำสอนของครู อาจารย์และผู้ใหญ่โดยไม่กระด้างกระเดื่อง²²

จากความหมายของคุณธรรมดังกล่าวสรุปได้ว่า คุณธรรม คือ ความดีงามทั้งหลายของมนุษย์ที่ฝังลึกอยู่ในจิตใจ ไม่สามารถแสดงออกให้เห็นเป็นรูปธรรมได้ เป็นความดีงามของจิตใจ ที่มีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เพื่อใช้เป็นหลักในการปฏิบัติ

ความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม

คุณธรรม จริยธรรม เป็นปัจจัยที่สำคัญที่เสริมสร้างความสงบสุขและความเจริญให้แก่บุคคลเป็นส่วนตัวและแก่ประเทศชาติเป็นส่วนรวม ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยรามคำแหง เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2520 ว่า “การที่จะทำงานให้สัมฤทธิ์ผลที่พึงปรารถนาคือที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรมด้วยนั้น จะอาศัยความรู้แต่เพียงอย่างเดียวมิได้ จำเป็นต้องอาศัยความสุจริต ความบริสุทธิ์ใจ และความถูกต้องเป็นธรรมประกอบด้วย ส่วนคุณธรรมดังกล่าวเป็นเหมือนพวงมาลัยหรือหางเสือ ซึ่งเป็นปัจจัยที่จะนำพาขบวนดำเนินไปถูกทางด้วยความสวัสดิ คือ ปลอดภัยจนบรรลุถึงจุดหมายที่พึงประสงค์”²³

ผู้รู้ทั้งหลายได้กล่าวไว้อันมีนัยบ่งบอกถึงความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม มีดังนี้

1. คุณธรรม จริยธรรม เป็นพื้นฐานการแสดงออกของการกระทำที่เป็นประโยชน์ต่อทั้งตนเองและต่อผู้อื่น อนึ่ง คุณธรรมเป็นบ่อเกิดของจริยธรรมและเป็นแก่นของค่านิยม
2. คุณธรรม จริยธรรม เป็นสิ่งดีงามที่ควรปลูกฝัง และดำรงรักษา
3. คุณธรรม จริยธรรม นั้นผูกพันอยู่กับความสุข คือ คุณธรรม เป็นเหตุให้พบความสุข และสร้างความพอใจทางวิญญาณได้ไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง
4. คุณธรรม จริยธรรม นั้นเป็นวิธีการที่ดีที่สุดในการดำเนินกิจกรรมทุกอย่าง จึงควรสร้างสมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมเพื่อนำมาซึ่งความเป็นอยู่ที่ดีและความเต็มสมบูรณ์ในชีวิต
5. คุณธรรม จริยธรรม นั้นเป็นสิ่งผูกพันอยู่กับคนดีและความดี และคุณธรรมจริยธรรม เป็นสิ่งที่อยู่ในความควบคุมของเรา
6. คุณธรรม จริยธรรม เกี่ยวพันอยู่กับความเคยชินในการประพฤติดีตรงกันข้ามกับกิเลส ซึ่งเป็นความเคยชินในการประพฤติชั่ว

²² มหาวิทยาลัยศรีปทุม. “คุณธรรมจริยธรรมในมหาวิทยาลัย.” ([ออนไลน์]. (SPU News.2547) เข้าดูเมื่อ 8 ธันวาคม 2547, เข้าดูได้จาก http://www.spu.ac.th/English/spu_news/thai/thai44/pic_100/10-01.html#eleven).

²³ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารงานบุคคลภาครัฐ (พิมพ์ครั้งที่ 2,2530) ,72.

7. คุณธรรม จริยธรรม ก่อให้เกิดคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอื่น ๆ คือ เมื่อฝึกคุณธรรม จริยธรรม แล้ว ก็พลอยได้คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอื่น ๆ ไปด้วย แต่ถ้าปล่อยให้กิเลสอย่างหนึ่งเกาะกุม กิเลสอีกอย่างก็เกิดตามมาด้วยเช่นกัน

8. คุณธรรม จริยธรรม เป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพ ผู้สนใจพัฒนาบุคลิกภาพจะต้องสนใจฝึกฝนคุณธรรม จริยธรรม ให้มั่นคงในการประพฤติดี ใครไม่ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม กิเลสก็จะเป็นเจ้าเรือน ยิ่งปลูกฝังคุณธรรม เท่าใดก็ยิ่งจะมีความโน้มเอียงที่จะทำความดีมากขึ้นเท่านั้น สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า ได้ให้ความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม คือ ทำให้ผู้ปฏิบัติมีกิริยา วาจาดีงาม มีความสบายใจ มีความสุขใจ และได้รับความนิยมนิยมชมชอบ ได้รับการยกย่องจากผู้ที่พบเห็น²⁴

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้ให้ความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม คือ

1. รู้จักตรวจสอบ เลือกรัดสติใจในแนวทางที่ถูกต้อง
2. ทำให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี
3. ทำให้ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน
4. ทำให้สังคมมีความสุขน่าอยู่
5. ผู้ที่ปฏิบัติเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม²⁵

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้ระบุความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม คือ เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนและเป็นตัวบ่งชี้ถึงความเจริญงอกงามของพัฒนาการของผู้เรียน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้ระบุความสำคัญในหมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ มาตรา 6 เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข²⁶

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 – 2549 ระบุความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม คือ เพื่อพัฒนาชีวิตของคนไทยในสังคมให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข

²⁴ พระมหาธีรราชเจ้า. มงคลชีวิต (ฉบับสมบูรณ์) (กรุงเทพมหานคร:กองจัดการรายได้และผลประโยชน์วัดพระศรีมหาธาตุ, 2547).

²⁵ พระธรรมปิฎก. “เป็นมงคลตลอดชีวิตเมื่อครองเรือนด้วยหลักธรรม 4 และชีวิตคู่ครองเจริญมั่นคงเมื่อมีคุณธรรมรองรับเป็นฐาน.” ([ออนไลน์]. 2541:82 เข้าดูเมื่อ 13 ธันวาคม 2547. จาก <http://www.budpage.com/couple/>, 2547).

²⁶ ศึกษาธิการ, กระทรวง. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง และพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2546),

สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข²⁷

สรุปว่า คุณธรรมนั้นก่อให้เกิดจริยธรรม ค่านิยมที่เหมาะสมตลอดจนความสุขความพอใจ คุณธรรมสร้างคนดีและความดีเป็นปัจจัยส่งเสริมวินัยของคน เช่นเดียวกับที่ธรรมเป็นเครื่องส่งเสริมศีลในทางศาสนา วินัยนั้นเป็นมาตรการบังคับภายนอกไม่มีอำนาจบังคับภายในจิตใจ ส่วนคุณธรรมเป็นคุณลักษณะที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ จึงจำเป็นต้องสร้างคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมให้มีในจิตใจของแต่ละบุคคล สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ที่กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพและการคุ้มครองทางสังคม โดยการพัฒนาพลังปัญญาศีลธรรมและวัฒนธรรม โดยให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการปฏิรูป ตลอดชีวิต การพัฒนาศีลธรรม และวัฒนธรรมอย่างมีคุณภาพสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545-2559) ที่มุ่งยึดคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา โดยพัฒนาชีวิตให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุขสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและหลักการในการจัดการศึกษาตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 6 ที่ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2545:5)²⁸

การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่า การจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล จำเป็นต้องอาศัยกิจกรรมต่าง ๆ หลายรูปแบบ และกิจกรรมทั้งหลายที่เกิดขึ้นในโรงเรียนจัดเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร ฉะนั้นจึงไม่มีการแบ่งเป็นกิจกรรมในหลักสูตรหรือกิจกรรมนอกหลักสูตรหรือไม่ อย่างไรก็ตามกิจกรรมที่จัดขึ้นในโรงเรียนในปัจจุบันอาจแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

²⁷ ศึกษาธิการ, กระทรวง. แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545 – 2549) ฉบับสรุป (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545).

²⁸ ศึกษาธิการ, กระทรวง. ธรรมสำหรับครู (กรุงเทพมหานคร:สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,2538) , 5.

1. กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึงกิจกรรมที่ครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้อง จัดเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ให้ดียิ่งขึ้น กิจกรรมนี้อาจจะจัดขึ้นในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียนก็ได้

2. กิจกรรมนักเรียน หมายถึงกิจกรรมที่จัดขึ้นนอกเวลาเรียนปกติ หรือนอกเหนือจากตารางสอนวิชาต่าง ๆ เพื่อนสนองความสนใจ ความสามารถ และความถนัดของนักเรียน อันเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสแสวงหาความรู้ให้แตกฉานยิ่งขึ้น และเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพของนักเรียนให้เหมาะสมตามค่านิยมที่พึงปรารถนาของสังคมปัจจุบันและอนาคต

3. กิจกรรมอื่น ๆ เช่น กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมโฮมรูม ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ดี มีจุดมุ่งหมายเฉพาะเกี่ยวกับการแนะแนวหรือการปกครองนักเรียน(สมพงษ์ จิตระดับ.2530 : 29-30)

อย่างไรก็ตาม ในการจัดกิจกรรมในโรงเรียนควรจะเป็นเป้าหมายและวิธีการที่ดีที่สุดในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ซึ่งก่อนอื่นจะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนเป็นที่ยอมรับของคนทุกคนในโรงเรียนที่เกี่ยวข้อง ไม่ควรตั้งความมุ่งหวังที่สูงเกินความเป็นจริงที่จะปฏิบัติได้ แต่ควรเป็นที่ยอมรับและสอดคล้องกับหลักความเป็นจริงในการดำเนินชีวิตโดยปกติ ซึ่งทั้งนี้จะทำให้การดำเนินการจัดกิจกรรมทุกอย่างได้รับความร่วมมือร่วมใจ และเกิดความรู้สึกร่วมกันรับผิดชอบร่วมกันในการดำเนินการ มีความเสียสละและมีจิตใจที่มุ่งมั่นในอันที่จะทำให้โรงเรียนมีความก้าวหน้าและประสบผลสำเร็จในการดำเนินการการจัดกิจกรรมทางด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ทุกรูปแบบในโรงเรียน จึงควรยึดหลักการและแนวทางของการจัดกิจกรรมอย่างจริงจัง และควรจัดให้มีกิจกรรมหลาย ๆ ประเภท และหลาย ๆ วิธีการที่จะสนองต่อวิถีชีวิตที่ชุมชนต้องการ ซึ่งมีแนวทางในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

1. สร้างสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวนักเรียน แบ่งหน้าที่ให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม แต่ละระดับ รับผิดชอบดูแลความสะอาดเรียบร้อย และสวยงามของโรงเรียน

2. ให้นักเรียนได้อยู่ใกล้ชิดกับตัวอย่างที่ดี เช่น ถ้าต้องการให้นักเรียนมีความสัจย์ คิดอย่างไร สอนอย่างไร ก็ประพฤติปฏิบัติอย่างนั้น เมื่อนักเรียนได้เห็นตัวอย่างเช่นนี้นาน ๆ ก็จะยอมรับและดูดซึมรับเอาคุณธรรม จริยธรรม และเกิดเป็นค่านิยมนั้น ๆ ไว้ โดยไม่สับสนหรือขัดแย้ง

3. เสนอปัญหาให้นักเรียนคิด เมื่อนักเรียนเห็นปัญหาของคนอื่น หรือสังคมที่ตนเป็นส่วนหนึ่งมาก ๆ ก็จะนำไปเปรียบเทียบกับประสบการณ์ของตนเอง และเกิดการเปลี่ยนแปลงแบบกายบางอย่างขึ้นในตัว คือ ได้ศึกษาวิเคราะห์จนเกิดความสำนึก (Self Realization) มากขึ้น และเปลี่ยนแปลงค่านิยมและพฤติกรรมโดยไม่รู้ตัว

4. แสวงหาแบบอย่างวัฒนธรรมที่ดีงาม และชี้นำนักเรียนเข้าใจ อาจเกี่ยวกับศิลปะหรือ ธรรมชาติก็ได้ การชักนำให้นักเรียนศึกษาและเข้าใจวัฒนธรรม หรือธรรมชาติความเป็นจริงของ สรรพสิ่ง ก็เป็นทางหนึ่งที่สามารถขัดเกลาความคิดของนักเรียนให้ประณีตได้

5. จัดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาหาประสบการณ์จากวิชาการบางอย่าง เช่น วิทยาศาสตร์ช่วยให้นักเรียนรักความจริง มีเหตุผล ศิลปะเข้าช่วยขัดเกลาให้จิตใจละเอียดอ่อน เป็นต้น

6. สร้างและปฏิบัติตามระเบียบวินัย ซึ่งระเบียบวินัยในที่นี้ไม่ได้หมายถึงระเบียบวินัย ที่ครูคิดเอาเองตามลำพัง และเป็นแบบเผด็จการที่ครอบนักเรียน แต่หมายถึงจริยธรรมที่ครูและ นักเรียนยอมรับนับถือร่วมกันตรงกัน เป็นวินัยที่มุ่งสร้างความมีวินัยให้กับตนเอง

7. สนทนาวิสาสะในชีวิตประจำวัน เมื่อได้พบเห็นหรือสัมผัสสิ่งต่าง ๆ ทั้งในโรงเรียน และนอกโรงเรียน ในบ้านและนอกบ้าน นำมาข่อยให้นักเรียนเห็นคุณค่าเห็นความหมายของสิ่ง นั้น ๆ

8. ให้โอกาสนักเรียนในการจัดตั้งเป็นกลุ่ม เพื่อศึกษาหาความรู้ในรูปของสโมสรหรือ ชมรม เช่น ชมรมธรรมชาติศึกษา ชมรมศิลปะ ชมรมโต้วาที เป็นต้น การให้อิสระภาพแก่นักเรียน ตามรสนิยมและความปรารถนาของตนในทางที่ไม่เป็นพิษเป็นภัยเช่นนี้เป็นการสร้างบรรยากาศ และให้โอกาสนักเรียนได้พัฒนาตนเองตามพื้นฐานความถนัดและความสนใจ

9. สร้างคำขวัญหรือภายิตที่คนส่วนใหญ่ยอมรับนับถือร่วมกันได้ เป็นการเตือนสติและ เป็นข้อพึงระลึกให้นักเรียนระมัดระวัง และหมั่นปฏิบัติตนในทางที่ดีอยู่เสมอ

10. แนะนำหรือให้คำแนะนำปรึกษาเฉพาะตัวเป็นรายบุคคล เพราะนักเรียนต้องการ ความใกล้ชิด ต้องการคำแนะนำ และต้องการแนะนำเป็นครั้งคราว โดยเฉพาะเมื่อนักเรียน มี ปัญหา ถ้ามีผู้สนใจและเข้าใจปัญหาและสอดส่องดูแลทุกข์สุข ก็ย่อมจะสร้างความอุ่นใจให้แก่ นักเรียน

11. การจัดปายนิเทศเพื่อสนับสนุนผู้กระทำความดีของโรงเรียน การประกาศเกียรติคุณ การส่งเสริมผู้มีคุณธรรม การแต่งกาย การช่วยเหลือผู้อื่น การเสนอประวัติบุคคลที่น่าสนใจ และ ควรได้รับการยกย่อง เป็นต้น

12. การนำสวดมนต์ไหว้พระประจำวัน ประจำสัปดาห์

13. การสร้างห้องจริยธรรมที่ประกอบด้วยพระพุทธรูป ภาพที่เกี่ยวกับการสอนคุณธรรม จริยธรรม หนังสือที่น่าอ่าน มุมสงบที่นักเรียนมุ่งใช้สมาธิในการศึกษาจริยธรรมต่าง ๆ

14. การจัดทำประวัตินักเรียนที่เคยได้รับการยกย่องในเรื่องการทำความดีให้เป็นที่ เปิดเผยยอมรับ และสามารถรับรู้ได้โดยถ้วนหน้ากัน (ธนพร ดิจจงเจริญ.2537 :72 – 73)

นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ต่าง ๆ อีกมากมายที่โรงเรียนต้องจัดและพยายามกระตุ้น สนับสนุนให้นักเรียนได้เข้ามีส่วนร่วมให้มากที่สุดตามความสามารถและความสนใจ ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนได้รับสารประโยชน์ ข้อคิดจากการเรียนรู้นำไปสู่การปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน เช่น

1. การปฐมนิเทศ เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเมื่อเปิดภาคการศึกษาใหม่ เพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและผู้ปกครองนักเรียนทุกคนและเป็นการเปิดโอกาสให้โรงเรียน โดยเฉพาะผู้บริหารและคณะครูในโรงเรียน ได้มีโอกาสประชุมชี้แจงเป้าหมายหลักการ แนวนโยบายที่โรงเรียนจะมุ่งส่งเสริมให้นักเรียนมีวิถีชีวิตในลักษณะบรรยากาศในลักษณะบรรยากาศที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมต่าง ๆ

2. การนั่งสมาธิ เน้นในเรื่องของการควบคุมจิตใจตนเองให้อยู่ในความสงบ มีสติ และรู้จักใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาต่าง ๆ

3. การพานักเรียนออกไปทำกิจกรรมนอกสถานที่ในวันสำคัญทางศาสนา เช่น การพาไปเวียนเทียน ฟังเทศน์ หรือการอยู่ค่ายพักแรมในกิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด เป็นต้น²⁹

จะเห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ในโรงเรียน ยังมีสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงและดำเนินการควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมเสริมอื่น ๆ

หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธธรรม

พุทธธรรมที่สอดคล้องกับหลักการบริหารการศึกษาด้านการครองตน การครองคน และการครองงานรวมทั้งสิ้น 7 หมวด มีหลักพุทธธรรม 21 หลักธรรม มีดังนี้

1. หลักการบริหารการศึกษิตตามแนวพุทธธรรม ด้านการครองตน เรียงตามลำดับความสอดคล้อง จำนวน 19 หลักธรรม ได้แก่ โยนิโสมนสิการ ธรรมคัมภีร์ครองโลก 2 ธรรมทำให้งาม 2 ธรรมมีอุปการะมาก 2 กุศลมูล 3 สันโดษ 3 ฆราวาสธรรม 4 พรหมวิหาร 4 อธิษฐานธรรม 4เบญจธรรม ภัตตาคารมิตตตา สุจริต 3 อธิปไตย 3 สังคหะวัตถุ 4 พละ 5 ภัตตาคารมิตตธรรม 7 สัปปริสธรรม 7 อริยทรัพย์ 7 และ ทศพิชราชธรรม

2. หลักพุทธธรรม ที่สอดคล้องกับหลักการบริหาร ด้านการครองคน เรียงตามลำดับความสอดคล้อง จำนวน 15 หลักธรรม ได้แก่ ธรรมทำให้งาม 2 ฆราวาสธรรม 4 พรหมวิหาร 4 สังคหะวัตถุ 4 ภัตตาคารมิตตธรรม 7 ภัตตาคารมิตตตา โยนิโสมนสิการ ธรรมคัมภีร์ครองโลก 2 กุศลมูล 3 สุจริต 3 อธิปไตย 3 สัปปริสธรรม 7 อปริหานิยธรรม 7 อริยทรัพย์ 7 และ ทศพิชราชธรรม

²⁹ สมพงษ์ จิตระดับ. การสอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2 . (กรุงเทพมหานคร: โอ เอส ปริ้นติ้งเฮ้า, 2530), 167-168.

3. หลักพุทธธรรม ที่สอดคล้องกับหลักการบริหาร ด้านการครองงาน เรียงตามลำดับความสอดคล้อง จำนวน 10 หลักธรรม ได้แก่ โยนิโสมนสิการ ธรรมมีอุปการะมาก 2 อธิปไตย 4 พละ 5 กัลยาณมิตตตา ธรรมทำให้งาม 2 สุจริต 3 ฆราวาสธรรม 4 สังคหะวัตถุ 4 และ สัมปยุตธรรม 7

4. หลักพุทธธรรม ที่สอดคล้องกับหลักการบริหาร 3 ด้าน คือ การครองตน การครองคน และการครองงาน เรียงตามลำดับความสอดคล้อง จำนวน 7 หลักธรรม ได้แก่ โยนิโสมนสิการ ธรรมทำให้งาม 2 ฆราวาสธรรม 4 สังคหะวัตถุ 4 กัลยาณมิตตตา สุจริต 3 และสัมปยุตธรรม

หลักพุทธธรรมที่ประยุกต์ใช้กับทักษะการบริหารการศึกษา

1. หลักพุทธธรรม ที่ประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำ จำนวน 19 หลักธรรม ได้แก่ กัลยาณมิตตตา ธรรมทำให้งาม 2 ธรรมมีอุปการะมาก 2 กุศลมูล 3 ฆราวาสธรรม 4 สังคหะวัตถุ 4 อปริหานิยธรรม 7 อริยทรัพย์ 7 ทศพิธราชธรรม โยนิโสมนสิการ ธรรมคุ้มครองโลก 2 สุจริต 3 พรหมวิหาร 4 อธิษฐานธรรม 4 อธิปไตย 4 กัลยาณมิตรธรรม 7 สัมปยุตธรรม 7 สันโดษ 3 และอธิปไตย 3

2. หลักพุทธธรรม ที่ประยุกต์ใช้กับทักษะการตัดสินใจ จำนวน 7 หลักธรรม ได้แก่ โยนิโสมนสิการ ธรรมคุ้มครองโลก 2 ธรรมมีอุปการะมาก 2 สุจริต 3 อธิปไตย 3 สัมปยุตธรรม 7 และ อริยทรัพย์ 7

3. หลักพุทธธรรม ที่ประยุกต์ใช้กับทักษะการสร้างแรงจูงใจ จำนวน 5 หลักธรรม ได้แก่ ทศพิธราชธรรม สุจริต 3 กัลยาณมิตตตา อธิปไตย 4 และกัลยาณมิตรธรรม

4. หลักพุทธธรรม ที่ประยุกต์ใช้กับทักษะการติดต่อสื่อสาร จำนวน 3 หลักธรรม ได้แก่ กัลยาณมิตตตา ธรรมทำให้งาม 2 และ พรหมวิหาร 4

5. หลักพุทธธรรม ที่ประยุกต์ใช้กับทักษะการบริหารความขัดแย้ง จำนวน 2 หลักธรรม ได้แก่ กัลยาณมิตตตา และ อปริหานิยธรรม

หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับหลักการบริหารการศึกษาด้านครองตน

มีองค์ประกอบของหลักพุทธธรรม จำนวน 19 หลักธรรม ดังนี้

กัลยาณมิตตตา ความมีกัลยาณมิตร คือมีผู้แนะนำสั่งสอน ที่ปรึกษา เพื่อนที่คบหาและบุคคลผู้แวดล้อมที่ดี ผู้บริหารการศึกษาควรยึดหลักธรรม กัลยาณมิตตตา เพื่อการพัฒนาตนเองการปฏิบัติตนในการใช้ภาวะผู้นำ ในฐานะผู้นำองค์การที่มีประสิทธิภาพ ประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำ และ ทักษะการบริหารความขัดแย้งสอดคล้องกับความคิดเห็นของพระพรหมคุณาภรณ์กล่าวว่า กัลยาณมิตตตา นำมาใช้ในการพัฒนาชีวิตแก้ปัญหาและทำการสร้างสรรค์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) โยนิโสมนสิการ การใช้ความคิดถูกวิธี คือการทำในใจโดยแยกกายผู้บริหารการศึกษา ควรยึดหลักธรรม โยนิโสมนสิการ ในการครองตน ประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำ และการ

ตัดสินใจ สอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ กล่าวว่า ข้อธรรม โยนิโสมนสิการสัมปทาจะทำให้
 ฟังตนเองและเป็นที่ฟังของคนอื่นได้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)

ธรรมคຸ້ມครองโลก 2 ธรรมที่ช่วยให้โลกมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่เดือดร้อนและ
 ลับสนุ่นวาย มีข้อธรรม 2 ข้อคือ หิริ ความละอายบาป ละอายใจต่อการทำความชั่ว โอตตปปะ
 ความกลัวบาป เกรงกลัวต่อความชั่ว ผู้บริหารการศึกษาควรยึดหลักธรรม ธรรมคຸ້ມครองโลก 2 ใน
 การครองตน ประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำและการตัดสินใจ

ธรรมทำให้งาม 2 มีข้อธรรม 2 ข้อคือขันติ ความอดทน โสรจจะ ความเสงี่ยม ผู้บริหาร
 การศึกษาควรยึดหลักธรรม ธรรมทำให้งาม 2 เพื่อการครองตน ประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำ
 และการติดต่อสื่อสาร

ธรรมมีอุปการะมาก 2 ธรรมที่เกื้อกูลในกิจ หรือในการทำความดีทุกอย่างมีข้อธรรม 2 ข้อ
 คือ สติ ความระลึกได้ นึกได้ สำนึกอยู่ไม่เผลอ สัมปชัญญะ ความรู้ชัด, รู้ชัดสิ่งทีนึกได้ ตระหนัก
 เข้าใจชัดตามความเป็นจริง ผู้บริหารการศึกษาควรยึดหลักธรรมข้อ ธรรมมีอุปการะมาก 2 เพื่อการ
 ครองตน ประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำ และการตัดสินใจ

กุศลมูล 3 รากแห่งของกุศล ต้นตอของความดี มีข้อธรรม 3 ข้อคือ อโลภะ ความไม่โลภ
 อโทสะ ความไม่คิดประทุษร้าย อโมหะ ความไม่หลง ผู้บริหารการศึกษาควรยึดหลักธรรมข้อ กุศล
 มูล 3 เพื่อการครองตน ประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำสุจริต 3 ความประพฤติดี ประพฤติชอบมีข้อ
 ธรรม 3 ข้อคือกายสุจริต ความประพฤติชอบด้วยกาย วาจาสุจริต ความประพฤติชอบด้วยวาจา มโน
 สุจริตความประพฤติชอบด้วยใจ ผู้บริหารการศึกษา ควรยึดหลักธรรมข้อ สุจริต 3 เพื่อการครองตน
 ประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำ การสร้างแรงจูงใจและการตัดสินใจสันโดย 3 ความยินดี ความ
 พอใจความรู้จักก็มรู้จักพอ มีข้อธรรม 3 ข้อคือ ขณาลภสันโดย ยินดีตามที่ได้ ยินดีตามทีฟังได้ยถา
 พลสันโดย ยินดีตามกำลัง ยถาสารูปสันโดยยินดีตามสมควร ผู้บริหารการศึกษาควรยึดหลักธรรม
 ข้อ สันโดย 3 เพื่อการครองตนประยุกต์ใช้กับภาวะผู้นำอธิปไตย 3 ความเป็นใหญ่ มีข้อธรรม 3 ข้อ
 คือ อตตธิปไตย ความมีตนเป็นใหญ่โลกาธิปไตย ความมีโลกเป็นใหญ่ ถือโลกเป็นใหญ่ธัมมาธิป
 ไตย ความมีธรรมเป็นใหญ่ ผู้บริหารการศึกษาควรยึดหลักธรรมข้อ อธิปไตย 3 เพื่อการครองตน
 ประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำและการตัดสินใจ

ฃรราวาสธรรม 4 ธรรมสำหรับฃรราวาสธรรมสำหรับการครองเรือน หลักการครองชีวิตของ
 ฤคหัตถ์ มีข้อธรรม 4 ข้อคือ สัจ ความจริง ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ พุคจริง ทำจริง ทมะ การฝึกฝน
 การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว ขันติ ความอดทน จาคะ ความเสียสละ ผู้บริหารการศึกษา ควรยึด
 หลักธรรม ฃรราวาสธรรม 4 เพื่อการครองตน ประยุกต์ใช้กับภาวะผู้นำ

พรหมวิหาร 4 ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ มีข้อธรรม 4 ข้อคือ เมตตา ความรัก ปราบณาดีอยากให้เรามีความสุข กรุณา ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ มุทิตา ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีความสุข อุเบกขาความวางใจ เป็นกลาง ผู้บริหารการศึกษาควร ยึดหลักธรรม พรหมวิหาร 4 เพื่อการครองตนประยุกต์ใช้กับ ทักษะภาวะผู้นำ และ การติดต่อสื่อสาร

สังคหัตถุ 4 ธรรมยึดเหนี่ยวใจบุคคลและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี หลักการ สงเคราะห์ มีข้อธรรม 4 ข้อคือ ทาน การให้ ปิยวาจาหรือ เปยยวัชชะ วาจาเป็นที่รัก อตถจริยา การ ประพฤติประโยชน์ สมานัตตตา ความมีตนเสมอ คือทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ผู้บริหารการศึกษา ควรยึดหลักธรรม สังคหัตถุ 4 เพื่อการครองตน ประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำ

อธิษฐานธรรม 4 ธรรมเป็นที่มั่น ธรรมอันเป็นฐานที่มั่นคงของบุคคล มีข้อธรรม 4 ข้อคือ ปัญญา ความรู้ชัด คือ หยั่งรู้ในเหตุผล สัจจะ ความจริง จาคะ ความสละ อุปสมะ ความสงบ ผู้บริหารการศึกษาควรยึดหลักธรรมอธิษฐานธรรม 4 เพื่อการครองตนประยุกต์ใช้กับภาวะผู้นำ

อิทธิบาท 4 คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย มีข้อธรรม 4 ข้อคือ ฉันทะ ความพอใจ วิริยะ ความเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม จิตตะ ความคิดมุ่งไป อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่สิ่งที่ทำ วิมังสา ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง ผู้บริหารการศึกษาควรยึด หลักธรรม อิทธิบาท 4 เพื่อการครองตน ประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำ

เบญจธรรม คู่กับเบญจศีล มีข้อธรรม 5 ข้อคือ เมตตาและกรุณา ความรักใคร่ปรารถนาให้มี ความสุขความเจริญและความสงสารคิดช่วยให้พ้นทุกข์ คู่กับศีลข้อที่ 1 สัมมาอาชีวะ การหาเลี้ยงชีพในทางสุจริต คู่กับศีลข้อที่ 2 กามสังวร ความสังวรในกาม,ความสำรวมระวังจักยับยั้งควบคุม ตนในทางกามารมณ์ คู่กับศีลข้อที่ 3 สัจจะ ความสัตย์ความซื่อตรง คู่กับศีลข้อที่ 4 สติสัมปชัญญะ ระลึกได้และรู้ตัวอยู่เสมอ คือ ฝึกตนให้เป็นคนรู้จักยังคิด รู้สึกตัวเสมอว่าสิ่งใดควรทำและไม่ควรทำ ไม่มัวเมาประมาท คู่กับศีลข้อที่ 5 ผู้บริหารการศึกษาควรยึดหลักธรรม เบญจธรรมหรือเบญจกัลยาณ ธรรม เพื่อการครองตนประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำ

พละ 5 ธรรมอันเป็นกำลัง มีข้อธรรม 5 ข้อคือ สัทธา ความเชื่อ วิริยะ ความเพียร สติ ความ ระลึกได้ สมาธิ ความตั้งจิตมั่น ปัญญา ความรู้ทั่วชัด ผู้บริหารการศึกษาควรยึดหลักธรรม พละ 5 เพื่อการครองตนประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำ

กัลยาณมิตรธรรม 7 คุณสมบัติของมิตรดีและมิตรแท้ มีข้อธรรม 7 ข้อคือ ปิโย นำรัก กรุณา เคารพ ภาวนีโย นำเจริญใจ หรือนำยกย่องวุดตา จ รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจจนทุกโม อดทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถามคำเสนอและ คมกิริยจก ถกถัดตา แดลงเรื่อง

ล้าลึกได้ โน จกฐาเน นโยชเยไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหลหรือชักงูไปในทางเสื่อมเสีย ผู้บริหาร การศึกษาควรมีหลักธรรมกัลยาณมิตรธรรม 7 เพื่อการครองตน ประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำ

สัปปริสธรรม 7 ธรรมของสัตบุรุษ คุณสมบัติของคนดีธรรมของผู้ดี มีข้อธรรม 7 ข้อ คือ ธรรมมัญญตา ความรู้จักธรรม รู้หลัก หรือ รู้จักเหตุ อุตถัญญตา ความรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมาย หรือรู้จักผล กาลัญญตา ความรู้จักกาล คือรู้กาลเวลาอันเหมาะสม ปริสัจญตา รู้จักชุมชนและรู้จักที่ ประชุม รู้กิริยาที่จะประพฤติต่อชุมชนนั้น ๆ ปุคคลัญญตา ความรู้จักบุคคล ผู้บริหารการศึกษาควรมี หลักธรรม สัปปริสธรรม 7 เพื่อการครองตน ประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำและการตัดสินใจ อริยทรัพย์ 7 ทรัพย์อันประเสริฐ หรือธรรมมีอุปการะมาก มีข้อธรรม 7 ข้อคือ ศรัทธาความเชื่อที่มี เหตุผล มั่นใจในหลักที่ถือและในการดีที่ทำ ศิล การรักษาการยวอาทำให้เรียบร้อย

หิริ ความละอายใจต่อการทำความชั่ว โอตตปปะ ความเกรงกลัวต่อความชั่วพหุสัจจะ ความเป็นผู้ได้ศึกษาเล่าเรียนมาก จากความเสียดสละ เอื้อเพื่อเผื่อแผ่ ปัญญา ความรู้ความเข้าใจถ่อง แท้ในเหตุผล ดีชั่ว ถูกผิด คุณโทษประโยชน์ มิใช่ประโยชน์ รู้คิด รู้พิจารณาและรู้ที่จะจัดทำ ผู้บริหารการศึกษาควรมีหลักธรรม อริยทรัพย์ 7 เพื่อการครองตน ประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำ

ทศพิชราชธรรม ธรรมของพระราชาคุณธรรมของผู้ปกครองบ้านเมือง ธรรมของนัก ปกครอง มีข้อธรรม 7 ข้อคือ ทาน การให้ ศิลความประพฤติดีงาม ปริจจาคะ การบริจาค คือเสียดสละ อาชชวะ ความซื่อตรง มัททวะความอ่อนโยน ตปะ ระวังยับยั้งข่มใจได้ อักโกธะความไม่โกรธ อวิหิงสา ความไม่เบียดเบียน ชันติความอดทน อวิโรธนะ ความไม่คลาดธรรมผู้บริหารการศึกษา ควรมีหลักธรรมทศพิชราชธรรม เพื่อการครองตน ประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำ

หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับหลักการบริหารการศึกษาด้านครองคน มีองค์ประกอบของ หลักพุทธธรรมจำนวน 15 หลักธรรม ดังนี้

กัลยาณมิตรตตา ผู้บริหารการศึกษาควรมีหลักธรรม กัลยาณมิตรตตา ในการครองใจคน ประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำ และทักษะการสร้างแรงจูงใจธรรมคัมครองโลก 2 ผู้บริหารการศึกษาคควรมีหลักธรรม ธรรมคัมครองโลก 2 ในการครองใจคน ประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำ และการตัดสินใจธรรมทำให้งาม 2 ผู้บริหารการศึกษาควรมีหลักธรรม ธรรมทำให้งาม 2 ในการครอบครองใจคน ประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำและการติดต่อสื่อสารธรรมมีอุปการะมาก 2 ผู้บริหารการศึกษาควรมีหลักธรรม ธรรมมีอุปการะมาก 2 ในการครองใจคน ประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำ และการตัดสินใจ สอดคล้องกับ วรภัทร์ ภูเจริญที่กล่าวว่า ไม่ว่าคนจะแตกต่างแบบไหน จัดการยากแก่ไหนแบ่งเป็นที่ประเภท เราก็ใช้หลักการมหาสติปัญญา 4 ฟีก ดัดสันดานได้ให้ พนักงานมี อิทธิบาท 4 ในการฝึกสติ ให้พวกเขาเห็นว่า ต้นตอ สาเหตุทั้งหลายอยู่ที่จิตไม่ว่างการจะ

ทำให้จิตว่างต้องฝึก สติ...หลักกรรมการบริหารแนวพุทธศาสตร์ คือ สติ พอได้มหาสติปฏิบัติฐาน 4 ก็จะได้ อธิจิต อธิศีล อธิปัญญาเป็นจิตว่าง เป็นศีลใหญ่ เป็นปัญญา (wisdom)ที่แท้จริง³⁰

กุศลมุล 3 ผู้บริหารการศึกษาควรมียึดหลักกรรม กุศลมุล 3 ในการครองใจคน ประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำสุจริต 3 ผู้บริหารการศึกษาควรมียึดหลักกรรม สุจริต 3 ในการครองใจคนประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำ และ การสร้างแรงจูงใจและการตัดสินใจ สอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ กล่าวว่า คนมีศีลธรรมหรือมีมนุษยธรรมเป็นอารยชนมีธรรมสุจริตทั้งสาม³¹ สันโดษ 3 ผู้บริหารการศึกษาควรมียึดหลักกรรม สันโดษ 3 ในการครองใจคนประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำ สอดคล้องกับพระมหาจรัญ วิจารณเมธี (นิลาพันธ์) กล่าวว่าหลักสันโดษ เป็นหลักกรรมในพระพุทธศาสนาที่เน้นการแก้ปัญหาจากภายในมาหาภายนอกปัญหาจากภายในหมายถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในจิตใจของมนุษย์ที่มีความโลภ โกรธ หลง รักสุขเกลียดทุกข์ เป็นธรรมดา ปัญหาภายนอกคือปัญหาที่เกิดขึ้นแก่เศรษฐกิจการเมือง สังคมนำมาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน จะช่วยให้การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น³² อธิปไตย 3 ผู้บริหารการศึกษาควรมียึดหลักกรรม อธิปไตย 3 ในการครองใจคน ประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำและการตัดสินใจ สอดคล้องกับ พระเมธีธรรมาภรณ์เสนอแนวคิดเรื่องคุณธรรมสำหรับนักบริหารคือ อธิปไตย 3 ว่า“หน้าที่ของนักบริหารปรากฏอยู่ในคำจำกัดความที่ว่า การบริหารหมายถึงศิลปะแห่งการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น วิธีการบริหารสรุปได้สาม ประการตามนัยแห่ง อธิปไตยสูตร ดังนี้ 1)อัตตาธิปไตย หมายถึงการถือตนเองเป็นใหญ่วิธีการบริหารแบบนี้ทำให้ได้ความสำเร็จของงานแต่เสียเรื่องการครองคน 2) โลกาธิปไตย หมายถึงการถือคนอื่นเป็นใหญ่ นักบริหารประเภทนี้ได้คนแต่เสียงาน วิธีการบริหารแบบนี้ทำให้ได้เรื่องการครองคน แต่เสียเรื่องความสำเร็จของการครองงาน 3) ธรรมาธิปไตย หมายถึงการถือธรรมหรือหลักการเป็นใหญ่ นักบริหารประเภทนี้ได้ทั้งคนและได้ทั้งงาน วิธีการบริหารแบบนี้ทำให้ได้เรื่องการครองตน การครองคน และการครองงาน”³³

ฃรราวาสธรรม 4 ผู้บริหารการศึกษาควรมียึดหลักกรรม ฃรราวาสธรรม 4 ในการครองใจคน ประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำ

³⁰ วรภัทร์ ภูเจริญ,องค์กรแห่งการเรียนรู้และการบริหารความรู้ (กรุงเทพฯ: อริยชน.2548), 228-233.

³¹ พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตฺโต).ธรรมนุญชิวิต (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา. 2547), 14-19.

³³ พระเมธีธรรมาภรณ์. คุณธรรมสำหรับนักบริหาร (กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.2541. 2538) , 25-47.

พรหมวิหาร 4 ผู้บริหารการศึกษาควรมีหลักธรรม พรหมวิหาร 4 ในการครองใจคน ประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำ และการติดต่อสื่อสาร สอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ กล่าวว่า คนมีคุณแก่ส่วนรวม (สมาชิกที่ดีของสังคม) มีธรรมคือหลักความประพฤติดังนี้ ก.มีพรหมวิหารคือ ธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐ หรือผู้มีจิตใจยิ่งใหญ่กว้างขวางดุจพระพรหม 4 อย่าง ต่อไปนี้ เมตตา ความรัก กรุณา ความสงสาร มุทิตา ความเบิกบานพลอยยินดี อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง ข. บำเพ็ญการสงเคราะห์

สังคหวัตถุ 4 ผู้บริหารการศึกษาควรมีหลักธรรม สังคหวัตถุ 4 ในการครองใจคน ประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำ คิดเป็นร้อยละ 33.34 สอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ กล่าวว่าคน มีคุณแก่ส่วนรวม (สมาชิกที่ดีของสังคม)มีธรรมคือหลักความประพฤติดังนี้ ก.มีพรหมวิหารข. บำเพ็ญการสงเคราะห์ คือปฏิบัติตามหลักการสงเคราะห์ หรือธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจคนและ ประสานมนุษย์ไว้ในสามัคคีที่เรียกว่า

อิทธิบาท 4 ผู้บริหารการศึกษาควรมีหลักธรรม อิทธิบาท 4 ในการครองใจคนประยุกต์ใช้ กับทักษะภาวะผู้นำ และ การสร้างแรงจูงใจ สอดคล้องกับ วรภัทร์ ภูเจริญ ที่กล่าวว่าทางพุทธศาสนา สอนว่าการทำงานใดๆจะสำเร็จได้ก็ต้องมี มีอิทธิบาท 4 นั่นก็คือชอบทำ วิริยะคือขยันทำ จิตตะ คือ ตั้งใจทำ และวิมังสา คือฉลาดในการทำ เป็น PDCA (Plan Do Check Action) หรือใช้หลักการ สุ จิ ฬุ ลิ (ฟัง คิด ถาม เขียน)³⁴

เบญจธรรม หรือเบญจกัลยาณธรรมผู้บริหารการศึกษาควรมีหลักธรรม เบญจธรรมในการ ครองใจคน ประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำ

พละ 5 ผู้บริหารการศึกษาควรมีหลักธรรม พละ 5 ในการครองใจคน ประยุกต์ใช้กับ ทักษะภาวะผู้นำ

กัลยาณมิตรธรรม 7 ผู้บริหารการศึกษาควรมีหลักธรรม กัลยาณมิตรธรรม 7 ในการครอง ใจคน ประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำ และการสร้างแรงจูงใจ สอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ กล่าวว่า คนผู้สั่งสอนหรือให้การศึกษาผู้ทำหน้าที่สั่งสอนหรือให้การศึกษาผู้อื่นโดยเฉพาะครู อาจารย์ ฟังประกอบด้วยคุณสมบัติและประพฤติตามหลัก กัลยาณมิตรธรรม 7

สัปปริสธรรม 7 ผู้บริหารการศึกษาควรมีหลักธรรม สัปปริสธรรม 7 ในการครองใจคน ประ ยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำ และการตัดสินใจสอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ กล่าวว่าคนสมบูรณ์ แบบหรือมนุษย์โดยสมบูรณ์ซึ่งถือได้ว่าเป็นสมาชิกที่ดีมีคุณค่าที่แท้จริงของมนุษยชาติซึ่งเรียกได้ว่า

³⁴ วรภัทร์ ภูเจริญ. องค์กรแห่งการเรียนรู้และการบริหารความรู้ (กรุงเทพฯ: อริยชน.2548), 228-233 .

เป็นคนเต็มคนผู้สามารถนำหมู่ชนและสังคมไปสู่สันติสุขและความสวัสดิมีธรรมหรือคุณสมบัติตาม สัปปริสธรรม 7

อปริหานิยธรรม 7 ผู้บริหารการศึกษาควรมีหลักธรรม อปริหานิยธรรม 7 ในการครองใจคนประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำ และ การบริหารความขัดแย้ง สอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ กล่าวว่าคุณมีส่วนร่วมในการปกครองที่ดี โดยเฉพาะคนในสังคมประชาธิปไตยพึงรู้หลักปฏิบัติดังนี้ ก.รู้หลักอริปไตย คือ รู้หลักความเป็นใหญ่ที่เรียกว่า อริปไตย 3 ข.มีส่วนในการปกครองโดยปฏิบัติตามหลักการร่วมรับผิดชอบที่จะช่วยป้องกันความเสื่อมนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองโดยส่วนเดียว ที่เรียกว่า อปริหานิยธรรม 7

ทศพิทธาธรรม ผู้บริหารการศึกษาควรมีหลักธรรม ทศพิทธาธรรม ในการครองใจคนประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำ และ การสร้างแรงจูงใจ สอดคล้องกับพุทธทาสภิกขุกล่าวว่า“...ธรรมะคือหน้าที่ จงถือเอาธรรมะหรือหน้าที่เป็นที่พึ่งเถิด จะมีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ครบถ้วนอยู่ในคำว่า หน้าที่ นั่นเอง ในที่นี้ธรรมะหมายถึง หน้าที่แห่งการปฏิบัติตามทศพิทธาธรรม ซึ่งจะเป็นความถูกต้องที่สุด...หน้าที่ที่ท่ามาหาเลี้ยงชีพ ก็เป็นหน้าที่หมวดหนึ่ง(การครองงาน) หน้าที่ในการบริหารร่างกายให้เป็นอยู่ปกติ นี่ก็เป็นหมวดหนึ่ง (การครองตน) หน้าที่ในการติดต่อกับสังคมรอบด้าน นี่ก็เป็นหมวดหนึ่ง (การครองคน) อย่างน้อยก็เป็น 3 หมวดแห่งหน้าที่ที่จะเป็นความปลอดภัย แต่ในที่นี้จะยึดเอาหลัก ทศพิทธาธรรมมาเป็นหลักของการปฏิบัติ ในสิ่งที่เรียกว่าหน้าที่ถ้าถือธรรมะนี้เป็นหลักแล้วจะง่ายดายในการที่จะทำหน้าที่ทั้งปวงให้ครบถ้วน

3. หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับหลักการบริหารการศึกษาด้านครองงานมี ดังนี้

โยนิโสมนสิการ ผู้บริหารการศึกษาควรมีหลักธรรมโยนิโสมนสิการ เพื่อการครองงานประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำ และการตัดสินใจธรรมทำให้งาม 2 ผู้บริหารการศึกษาควรมีหลักธรรม ธรรมทำให้งาม 2 เพื่อการครองงาน ประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำ และการติดต่อสื่อสาร ธรรมมีอุปการะมาก 2 ผู้บริหารการศึกษาควรมีหลักธรรม ธรรมมีอุปการะมาก 2 เพื่อการครองงานประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำและ การตัดสินใจ

สุจริต 3 ผู้บริหารการศึกษาควรมีหลักธรรม สุจริต 3 เพื่อการครองงาน ประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำ และ การสร้างแรงจูงใจ และการตัดสินใจ

ฌราวาสธรรม 4 ผู้บริหารการศึกษาควรมีหลักธรรม ฌราวาสธรรม 4 เพื่อการครองงานประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำสังคหวัตถุ 4 ผู้บริหารการศึกษาควรมีหลักธรรม สังคหวัตถุ 4 เพื่อการครองงานประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำอิทธิบาท 4 ผู้บริหารการศึกษาควรมีหลักธรรม อิทธิบาท 4 เพื่อการครองงานประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำ และ การสร้างแรงจูงใจพละ 5 บริหารการศึกษาควรมีหลักธรรม พละ 5 เพื่อการครองงาน ประยุกต์ใช้กับภาวะผู้นำสัปปริสธรรม 7

ผู้บริหารการศึกษาควรวีคหลักธรรม สัปบุริสธรรม 7 เพื่อการครองงานประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำ และการตัดสินใจ

หลักธรรมที่ใช้ในการปกครองคน

ในการปกครองบังคับบัญชา นั้น ผู้บริหารจะต้องมีอำนาจตามกฎหมาย แต่อำนาจตามกฎหมายไม่เป็นเครื่องรับประกันว่าจะได้รับความร่วมมือจากผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความเต็มใจ หากงานใดที่ผู้ใต้บังคับบัญชาทำไปด้วยความจำใจไม่ใช่ความเต็มใจ แล้วก็ยากที่จะให้ผลงานออกมาได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยจากเจตนารมณ์ที่ได้ตั้งไว้ ดังนั้นผู้บริหารจึงจำเป็นต้องสามารถใช้พลังอำนาจอันเกิดจากความดีงามของตัวเอง หรืออำนาจทางจิตวิทยาเป็นเครื่องมือที่จะให้การทำงานดำเนินไปด้วยความราบรื่น เพราะความร่วมมืออย่างจริงใจของผู้ใต้บังคับบัญชา ส่วนการปกครองคนโดยใช้มาตรการทางกฎหมายนั้น ถึงแม้จะเป็นสิ่งที่จะละเลยไม่ได้ แต่ก็ควรจะนำมาใช้ในเมื่อมีความจำเป็นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เท่านั้น การทำงานภายใต้บรรยากาศที่มีความเข้าใจดีต่อกันนั้นย่อมจะให้ผลดีกว่าการทำงานภายใต้บรรยากาศที่มีลักษณะเป็นการใช้อำนาจ โดยไม่คำนึงถึงจิตใจของผู้ใต้บังคับบัญชาการปกครองในโรงเรียนเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชาในเชิงสร้างสรรค์ ผู้บังคับบัญชามีหน้าที่ดูแลทุกข์สุขของผู้ใต้บังคับบัญชา ในขณะที่เดียวกันก็สร้างบรรยากาศให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความกระตือรือร้นที่จะทำงานให้แก่โรงเรียน การที่จะทำได้เช่นนี้ผู้บริหารคงจะต้องใช้วิธีการต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีหลักธรรม คุณธรรม จริยธรรม การรู้จักสร้างน้ำใจ แรงจูงใจและรู้จักสร้างมนุษยสัมพันธ์ในการปกครองนั้น คุณสมบัติที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งของผู้บริหารก็คือความสามารถที่จะสร้างความเชื่อถือและความเลื่อมใสศรัทธาให้เกิดขึ้นแต่ผู้ใต้บังคับบัญชาการที่จะสร้างคุณสมบัติเช่นนี้ให้เกิดขึ้นได้นั้น ผู้บังคับบัญชาจะต้องใช้เวลาพิสูจน์ความจริงและความดีงามให้ปรากฏและประจักษ์ชัดแก่ผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ใต้บังคับบัญชา เรียกว่าเป็นการสร้างบารมีให้แก่ตัวเองพุทธศาสนาได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่จะก่อให้เกิดบารมีว่ามีอยู่ 10 ประการ ได้แก่ ทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมมบารมี ปัญญาบารมี วิริยบารมี ขันติบารมี สัจจบารมี อธิษฐานบารมี เมตตาบารมีอุเบกขาบารมี สัจคมจะสามารถคงอยู่ได้อย่างมีความสุข สงบร่มรื่น ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ขึ้นอยู่กับความมีคุณธรรม (Morality) ความมีจริยธรรม (Ethics) หลักธรรมและการปฏิบัติตามกฎหมาย (Legal Conduct) ของประชาชนที่อยู่ในสังคมนั้น คนที่เป็นผู้นำ จำเป็นต้องศึกษาความต้องการทางจริยธรรมของคนไทยในองค์การที่อยู่ในสังคมนั้น เพราะผู้นำต้องเผชิญกับการทดสอบศีลธรรมจรรยาอยู่ตลอดเวลา ในฐานะเป็น แม่แบบของบุคคลในกลุ่ม นั่นคือถ้าผู้นำเป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมดี มีหลักธรรม ผู้ใต้บังคับบัญชาก็จะเป็นผู้ที่มีคุณธรรมและจริยธรรมดีตามไปด้วย ดังนั้นกลุ่มผู้รายงานจึงขอเสนอแนวความคิดไว้ 3

เรื่องคือ พระบรมราโชวาท คุณธรรมจริยธรรมของผู้นำและหลักธรรมในการครองคน ของผู้นำดังต่อไปนี้

1. พระบรมราโชวาทเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

คุณธรรมจริยธรรมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อสังคมเป็นอย่างมาก ในการกำหนดความสงบสุขของสังคม สังคมใดที่คนในสังคมเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมจริยธรรม สังคมนั้นจะมีแต่ความสงบสุข ในขณะที่เดียวกันหากคนในสังคมใดมีความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจก็ย่อมจะหาความสงบสุขได้ยาก ดังนั้น การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของคนในสังคมจึงมีความจำเป็นและจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่องครอบคลุมประชากรทุกกลุ่ม พฤติกรรมของมนุษย์มีจิตใจเป็นผู้สั่งการและกำกับควบคุม คนที่มีคุณธรรมสูง คือจิตใจทรงคุณธรรมจะประพฤติปฏิบัติสิ่งใด ๆ ในลักษณะของการมีจริยธรรมสูงด้วย และในทางตรงกันข้ามคนที่ประพฤติชั่ว ชอบปฏิบัติหรือแสดงออกในทางที่เบียดเบียนตนเองหรือผู้อื่น อันเป็นแบบอย่างของคนมีจริยธรรมต่ำทราวม ย่อมแสดงว่าผู้นั้นในจิตใจขาดคุณธรรมหรือมีคุณธรรมต่ำด้วยคุณธรรมและจริยธรรมเป็นเครื่องกำหนดความเจริญความเสื่อมของสังคมสังคมที่เจริญจะมีคนทรงคุณธรรมอยู่มาก คนในสังคมมีความประพฤติดี มีการประพฤติปฏิบัติตนที่ไม่เป็นการเบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น เป็นลักษณะของความมีจริยธรรม ทุกคนในสังคมมีความสุขสังคมนั้นผาสุกและสงบสุข จะประกอบภารกิจใดมีแต่ความสำเร็จและก้าวหน้า ส่วนสังคมที่เสื่อมคนทรงคุณธรรมจะน้อยลงศีลธรรมหรือจริยธรรมของประชาชนจะน้อยลง มีการประพฤติปฏิบัติที่เบียดเบียนตนเองและต่อผู้อื่นกันมาก สมาชิกในสังคมจะขาดความสงบสุข ความผาสุกไม่มีสังคมนั้นจะแตกสลายในที่สุด

2. คุณธรรม – จริยธรรมของผู้นำและความคาดหวังของสังคมไทย

ในการปกครองคนให้ได้ผลตามที่พึงปรารถนานั้นผู้นำหรือผู้บริหารต้องสร้างคุณธรรมจริยธรรม และปฏิบัติตัวให้เป็นไปตามคุณธรรมอันดีงามดังข้อเสนอต่อไปนี้

2.1 การทำตนเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตและการทำงาน

- 1) ดำเนินชีวิตตามทางสายกลางและศีลธรรมของศาสนา
- 2) การดำเนินชีวิตของครอบครัว
- 3) ความมีคุณสมบัติของผู้ดี
- 4) ความห่างไกลอบายมุข กิเลส
- 5) ใฝ่รู้ ใฝ่เจริญ พัฒนาตนเอง
- 6) ความรับผิดชอบ ทำงานเพื่องาน
- 7) ตรง ซื่อสัตย์ ประพฤติกระทำชอบ
- 8) เป็นประชาธิปไตย กล่าวหาญทางจริยธรรม ยุติธรรม ปราศจากอคติ

9) ช่วยเหลือเกื้อกูลบุคคล และสังคม

10) เสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติงานด้วยหลักธรรม หลักวิชาการ

2.2 รู้คน คือ รู้จิตของคนร่วมงาน เพื่อใช้งานให้เหมาะกับจิตของเขา

จิต คือ คนที่ประพฤติบางอย่างจนเคยชินคิดเป็นนิสัย จึงสามารถจำแนกประเภทนิสัยของคนได้เป็น 6 แบบคือ

1) รากจิต พวกรักสวยรักงาม มักทำอะไรประณีต เรียบร้อย ใจเย็น คนพวกนี้ชอบทำงานที่ต้องใช้ความละเอียด ประณีต

2) โทสจิต พวกใจร้อน ชอบความเร็วและมักหงุดหงิดง่ายถ้าถูกขัดใจคนพวกนี้ชอบทำงานที่ต้องใช้ความรวดเร็ว

3) โมหจิต พวกเขลาขริม ขาดความกระตือรือร้น ทำงานยืดขาดเฉื่อยชา ชอบหลับในที่ทำงานเป็นประจำ

4) สัทธาจิต พวกเชื่อง่ายเวลาที่ข่าวเรื่องแปลก แต่จริงพวกนี้จะเชื่อก่อนใคร ถ้าคนพวกนี้ชอบใครจะทำงานให้เต็มที่

5) พุทธิจิต พวกใฝ่รู้ เป็นคนช่างสงสัย รักการศึกษาหาความรู้ มักต้องการรายละเอียดมากกว่าคนอื่น คนพวกนี้ถนัดทำงานด้านวิชาการ

6) วิตกจิต พวกช่างกังวล เป็นคนไม่กล้าตัดสินใจ มักปล่อยเรื่องค้างไว้เป็นเวลานานโดยไม่ยอมลงนามหรือดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง

2.3 รู้สถานะของคน ความต้องการของคน บุคคล ท้องถิ่นและรู้จักรู้ทันตนเอง

1) สนองความต้องการของคน เพื่อให้เกิดการกระทำความดี คุณประโยชน์

2) เป็นหลัก เป็นผู้ใหญ่ เป็นที่พึ่ง ดำรง และกระทำตนช่วยเหลือเกื้อกูลเป็นประโยชน์ต่อบุคคลและชุมชน ชาติบ้านเมือง

3) ดำเนินการและร่วมงานในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและชุมชน

2.4 ใช้หลักมนุษยสัมพันธ์เป็นแนวทางครองใจคน

1) สร้างความเป็นกันเอง การสร้างความเป็นกันเองกับบุคคลอื่น ๆ เป็นหนทางในการที่จะเข้ากับบุคคลอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี หากท่านเป็นกันเองกับบุคคลอื่น ๆ เขาก็มีความรู้สึกเป็นกันเองกับท่าน การสร้างความเป็นกันเองได้นั้น ท่านจะต้องปลุกความรู้สึกอย่างแรงกล้า ในการที่ต้องการติดต่อสัมพันธ์กับเขา มีทัศนคติที่ดีต่อเขา สร้างความเชื่อมั่นในตนเอง กำจัดความละอายปมด้อย และความเคลือบแคลงใจไปให้หมดจากตัวท่าน จนลืมทุกสิ่งทุกอย่างที่จะทำให้ท่านไม่รู้สึกเป็นกันเองกับเขา ท่านจะต้องคิดว่าเขาเป็นคนสำคัญสำหรับท่าน

2) พุดจาด้วยความสุภาพอ่อนโยน การพุดจาด้วยความสุภาพอ่อนโยนจะทำให้ผู้อื่นมีความรู้สึกว่าคุณเป็นคนน่ารักเพียงใด การพุดจาสุภาพอ่อนโยนหมายถึง การที่ท่านเข้าใจบุคคลอื่น การพุดเป็นมิตร การไม่ทำให้ใคร ๆ มีความทุกข์ตลอดจน หมายถึงการทำให้ผู้อื่นเกิดความรู้สึกเป็นคนสำคัญ ดังนั้น การพุดสุภาพอ่อนโยนต่างกับการพุดตำหนิ เพราะการตำหนิเตือนเป็นการทำลายจิตใจอันอ่อนโยน คนเรานั้นจะทำผิดสักเพียงใดก็ตาม เขาก็ยังเข้าใจตัวของเขาว่าเขาถูกอยู่เสมอ น้อยคนนักที่จะยอมรับผิดเพราะกลัวเสียหน้ามากนัก เช่น อาจชมก่อนตำหนิดังนี้ “ปกติคุณเป็นคนรอบคอบดีมาก แล้วยังไงเรื่องนี้ถึงได้หลงหูหลงตาไปได้” หรือ “เมื่อผมอายุเท่าคุณ ผมเคยทำอย่างเดียวกับคุณ ครั้นแล้วอยู่มานานหนึ่ง....”

3) อารมณ์ขัน อารมณ์ขันทำให้ผู้เป็นเจ้าของมีความสุข ใคร ๆ ก็ชอบคบหากับบุคคลที่มีอารมณ์ขันรื่นเริง การมีอารมณ์ขันทำให้หัวเราะ หรือมองผู้อื่นในแง่ดีทำให้ยิ้มแย้มร่าเริง เป็นที่ขอบพองของบุคคลที่พบเห็นได้ ดังที่ ฐอมัส พูลเฟอร์ นักประพันธ์ชาวอังกฤษกล่าวว่า “ควรใช้คำตลกเป็นโล่ป้องกันตัว แทนดาบที่ทำให้ผู้อื่นบาดเจ็บ” ดังนั้น หากท่านถูกโจมตีหรือถูกกล่าวหา ก็พึงใช้คำพุดตลก หรือขมวดคำตลกของท่านด้วยการพุดย้อน เพื่ออำนวยความสะดวกของท่าน

4) ร่าเริงแจ่มใส เป็นคุณลักษณะคล้ายคลึงกับอารมณ์ขัน ที่จะทำให้เข้ากับบุคคลอื่น ๆ เพราะความร่าเริงแจ่มใสจะทำให้ท่านเป็นคนเข้าไหนเข้าได้ มีชีวิตน่าคบหาสมาคมและมีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลอื่น ๆ เสน่ห์ในเรื่องนี้อาจหลีกเลี่ยงและปฏิบัติได้ ดังนี้

ก. เลิกวิพากษาคบหา หรือคิดวิพากษาคบหา กับบุคคลทุก ๆ คน

ข. เลิกวิพากษ์วิจารณ์ทุกสิ่งทุกอย่างถึงใคร ๆ ไม่บ่นถึงความทุกข์ที่เกิดขึ้นและทั้งนี้สยจึบ้น และนิสัยชอบวิพากษ์วิจารณ์ให้หมดไปจากตัว

ค. พยายามเป็นกันเองกับบุคคลทุก ๆ คน สร้างอารมณ์ขันให้เกิดขึ้นในตัวเอง

ง. พยายามมีน้ำใจอันดี มีจิตใจกว้างขวางในทุกสถานที่ท่านไปปรากฏ

จ. สร้างบรรยากาศร่าเริงแจ่มใสด้วยการร้องเพลง หรือฮัมเพลง หรือเล่นดนตรี หรือเล่นกีฬา

ฉ. พยายามทำแต่สิ่งที่ดีที่คุณค่าทางจิตใจแก่ผู้อื่น

5) ยิ้ม เป็นลักษณะของการร่าเริงแจ่มใส เป็นเสน่ห์ที่ทำให้ผู้อื่นนิยมชมชอบ การยิ้มจะช่วยแก้ไขปัญหาทุกข์ร้อน โศกเศร้าได้ หากใครมีเรื่องทุกข์ร้อนมาหาท่าน จงยิ้มด้วยท่าทางยิ้มแย้มร่าเริงให้เขาเล่าเรื่องของเขาให้ตลอด การยิ้มจะช่วยขจัดปัญหาของเขาได้ เพราะทำให้มีความสุขขึ้นแก้ปัญหาก็ง่ายขึ้น

2.5 คำแนะนำสร้างน้ำใจในการทำงาน

1) ทุกคนทำงานแล้วจะได้ผลประโยชน์ร่วมกัน ทุกคนทำงาน แล้วจะได้ผลประโยชน์ร่วมกัน

2) ให้เขาทำงานเหมาะสมตามความรู้ความสามารถ จะช่วยให้เขาบรรลุวัตถุประสงค์ตามความสามารถ ทำงานสำเร็จด้วยดี มีกำลังที่จะทำงานอื่น ๆ ต่อไป

3) สร้างความรู้สึกรู้สึกตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงาน และหมู่คณะ

4) ให้ความช่วยเหลือตามขอบเขตอันสมควร ทั้งเรื่องส่วนตัว และเศรษฐกิจ

5) จัดสวัสดิการ ดูแลเรื่องสภาพแวดล้อมในการทำงาน

4.7 ความตระหนักในการนำความคิดและการปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนา

1) ดำเนินการและส่งเสริมการศึกษาวิเคราะห์ สถานการณ์ ปัญหาความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคม ของบ้านเมืองและท้องถิ่น นำบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมการศึกษา

2) สร้างบรรยากาศในสถานศึกษาให้มีสภาพเหมือนครอบครัวที่อบอุ่น

3) ชี้นำและนำทางให้เกิดการกระทำที่ดี เพื่อการพัฒนา ชีวิตและสังคม

4) นำให้ประชาชนเห็นคุณค่าของท้องถิ่นชุมชน ช่วยกันแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน

4.8 การเสริมสร้างภูมิธรรม ภูมิปัญญา เพื่อการพัฒนา

1) จัดการศึกษาให้กับเยาวชนและประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ

2) สร้างทีมงานและการอบรมกลุ่มร่วมกันกระทำที่ดีให้กับชุมชน

3) ยกย่องเผยแพร่คุณความดีของผู้อื่น ส่งเสริมคนดีให้โอกาสผู้อื่นได้แสดงความสามารถ ส่งเสริมคนดีให้กระทำคุณประโยชน์

4) ส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า วิจัย สาธิต นิทรรศการ เพื่อพัฒนาเทคโนโลยีส่งเสริมความเป็นเลิศด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะในด้านภูมิธรรม ภูมิปัญญาของคนไทย

5) สร้างความสัมพันธ์ระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน ร่วมกันพัฒนาเยาวชนและชุมชน

4.9 การปกครองคนโดยหลักธรรม

บรรดานักปกครอง และนักบริหารส่วนใหญ่จะมีที่ถกเถียงกันเสมอว่าหลักการสำคัญในการบริหารและการปกครองนั้นคือ เราได้สัมมนาแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ได้ร่วมกันถกแถลงมามากมายแล้ว แต่ในที่สุด ก็มีผู้เสนอว่า หน้าที่แท้จริงน่าจะอยู่ที่ธรรมะ แม้แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ก็ยังทรงมีพระปฐมบรมราชโองการ “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแก่มหาชนชาวสยาม” ดังนั้น การปกครองและการพัฒนาในยุคนี้ น่าจะต้องเริ่มที่การใช้หลักธรรมะเป็นผู้นำในการปกครองในการบริหารจึงจะก่อให้เกิดประโยชน์สูง แก่ผู้อยู่ใต้ปกครองและรวมไปถึงผู้ร่วมงานด้วยทุกระดับชั้น ที่ใดมีธรรมะที่นั่นย่อมเป็นการเริ่มต้นที่ดีที่สุด อย่างชัดเจน ดังนั้น จึง

เป็นข้อเตือนใจว่า ธรรมะ เป็นศูนย์กลาง เป็นหลักนำชัยสู่การปกครองและการพัฒนา การบริหารในทุกระดับ ทุกชั้นตอนอีกด้วยทางกลุ่มรายงานข้อเสนอธรรมะในการครองคนดังต่อไปนี้

พรหมวิหารธรรม(พรหมวิหาร 4)

เป็นธรรมประจำใจ ของผู้ประเสริฐหรือผู้มีจิตใจยิ่งใหญ่กว้างขวางดุจพระพรหม หรือเป็นธรรมประจำใจของผู้ใหญ่ ผู้เป็นหัวหน้าคน พึ่งที่ต่อผู้น้อย หรือธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจ และกำกับความประพฤติพรหมวิหารมี 4 ประการ คือ³⁵

1. เมตตา ความรัก คือ ความปรารถนาดี มีไมตรีต้องการช่วยเหลือให้ทุกคนประสบประโยชน์และความสุข

ลักษณะของเมตตา

ในวิสุทธิมรรค สมานินิเทศ พรหมวิหารนิเทศ แสดงลักษณะของเมตตาพรหมวิหารไว้ว่า

1. เมตตา มีอาการประพฤติก่อเกิดเป็นลักษณะ
2. มีการน้อมนำเข้าไปก่อเกิดประโยชน์ในสัตว์เป็นรส
3. มีการบำบัดความอาฆาตเป็นปัจจุภูฐาน (อาการที่ปรากฏ)
4. มีการเห็นสัตว์เป็นที่ชอบใจ คือไม่โกรธเคือง ไม่ขุ่นเคืองในขณะนั้นเป็นปทัฏฐาน
5. มีการเข้าไปสงบความพยายามเป็นสมบัติ
6. มีความเสนาหาเป็นวิบัติ

ตามอภิสาลินี อรรถกถา พระธัมมสังคณีปกรณ์ ทุกนิกเขปกถา เหตุโจดจกะ พระบาลินิทเทอ โทสะ ได้แสดงลักษณะของเมตตาไว้ว่า

1. เมตตา มีชื่อว่าไมตรี เนื่องจากเป็นกิริยาที่สนิทสนม
2. เมตตา มีชื่อว่า การเอ็นดู เพราะคอยปกป้องคุ้มครอง
3. เมตตา มีชื่อว่า ความแสวงหาผลประโยชน์ก่อเกิด
4. เมตตา มีชื่อว่า ความสงสาร เนื่องจากคอยหว่านไหวตามไปด้วย

ดังนั้น การจะแสดงว่ามีเมตตาต่อบุคคลใด จึงต้องมีลักษณะดังกล่าว ซึ่งหากว่าไม่ใช่อาการเหล่านี้ จิตขณะนั้นอาจเป็น โลภะหรือ โทสะ ซึ่งเป็นอกุศลจิต ไม่ใช่เมตตา

อานิสงส์ของเมตตา

³⁵ มารศรี กลางประพันธ์. “การพัฒนาพรหมวิหาร 4 ของนักศึกษาวิชาชีพครู สังกัดสถาบันราชภัฏตามแนวพุทธธรรมกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง.” (ปริญญาานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร:มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2546).

ในอังคุตตรนิกาย อัฐกนิบาต เมตตาวรรคที่ 1 เมตตาสูต และในอังคุตตรนิกาย เอกาทศนิบาต เมตตาสูต ได้สรุปอานิสงส์ของเมตตาไว้ดังนี้

1. ย่อมหลับเป็นสุข
2. ย่อมตื่นเป็นสุข
3. ย่อมไม่ฝันลามก (คืออกุศลทั้งหลาย)
4. ย่อมเป็นที่รักแห่งมนุษย์ทั้งหลาย
5. ย่อมเป็นที่รักแห่งอมมนุษย์ทั้งหลาย
6. เทวดาย่อมรักษา
7. ไฟ ยาพิษ หรือศาสตรา ย่อมไม่กล้ากราย
8. จิตย่อมตั้งมั่น โดยเร็ว
9. สีน้าย่อมพองใส
10. เป็นผู้ไม่หลงใหลทำกาละ
11. เมื่อไม่แตกตลอดคุณที่ยิ่งยอด (เป็นพระอรหันต์) ย่อมเข้าถึงพรหมโลก

1. การแผ่เมตตา

บทสวดแผ่เมตตาโดยทั่วไป จะกล่าวว่าขอสัตว์ทั้งหลายทั้งปวงจงเป็นผู้ไม่มีเวร ไม่มีกรรม เบียดเบียน ไม่มีทุกข์ รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ทั้งสิ้นเถิด แต่ในขุททกนิกาย ปฏิสัมภิทามรรค ยุคันทวรรค เมตตากถา ได้แสดงไว้ว่า "เมตตาเจโตวิมุตติ แผ่ไปโดยไม่เจาะจงด้วยอาการ 5 เมตตาเจโตวิมุตติ แผ่ไปโดยไม่เจาะจงด้วยอาการ 7 เมตตาเจโตวิมุตติ แผ่ไปสู่ทิศทั้งหลายด้วยอาการ 10" ซึ่งในวิสุทธิมรรคได้แสดงไว้ว่าผู้จะแผ่เมตตาดังกล่าวได้ต้องบรรลุอุปนาสมาริแล้วคือได้ฉานจิตแล้วตั้งนั้น ตามอรรถกถาในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ผู้ยังไม่บรรลุนานจิตจึงไม่อาจแผ่เมตตาให้สัตว์ทั้งปวงได้ แต่สามารถมีเมตตาต่อสัตว์หรือบุคคลได้

2. กรุณา ความสงสาร คือ อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ไฟใจที่จะปลดเปลื้อง บำบัดความทุกข์ยากเดือนร้อนของคนและสัตว์ทั้งปวงความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ความทุกข์คือ สิ่งที่เข้ามาเบียดเบียนให้เกิดความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ และเกิดขึ้นจากปัจจัยหลายประการด้วยกัน พระพุทธองค์ทรงสรุปไว้ว่าความทุกข์มี 2 กลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้

2.1 ทุกข์โดยสภาวะ หรือเกิดจากเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติของร่างกาย เช่น การเกิดการเจ็บไข้ ความแก่และความตายสิ่งมีชีวิตทั้งหลายที่เกิดมาในโลกจะต้องประสบกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งรวมเรียกว่า กายิกทุกข์

10.ปาริสุทธูปกษา อุเบกขาปาริสุทธิจากข้าศึก คือมีสติปาริสุทธิ เพราะอุเบกขา

คุณพิเศษของพรหมวิหารธรรม 4

คำว่า “พระพรหม” ในความรู้สึกลึกซึ้งของเรา นั้น หมายถึง เทพเจ้าผู้วิเศษ เป็นผู้สร้างโลกตามคติศาสนาพราหมณ์ ส่วนคติทางศาสนาพุทธ หมายถึง ท่านผู้สำเร็จญาณ คือ รูปฐานและตายจากอภิปภพมนุษย์ไปเกิดเป็น พระพรหม อันมีแทนเป็นที่อยู่เป็นสัดส่วน มักเรียกว่า “พรหมโลก” ลักษณะพระพรหมท่านมี 4 หน้า โดยแต่ละหน้าจะเป็นตัวแทนของความเมตตา ความกรุณา มุทิตา และอุเบกขา คำว่า “พรหม” ตามความหมายที่แท้จริงในหลักพุทธศาสนาใช้เรียกบุคคลที่มีคุณธรรมที่เรียกว่า “พรหมวิหารธรรม” บริบูรณ์ คือความหมายว่า คนธรรมดาเราเองจะอยู่ในวัยใดวัยหนึ่งมีเพศ ผิพรรณหรือตระกูลใดก็แล้วแต่ มีสิทธิจะเป็นพระพรหมด้วยกันทั้งนั้น ขอเพียงแต่ต้องมีพรหมวิหารธรรม 4 นี้ให้ครบถ้วนเท่านั้น

พรหมวิหารธรรม ดังกล่าวนี มีประจำใจผู้ใด ผู้นั้นจะถึงซึ่งความประเสริฐ เป็นที่เคารพกราบไหว้บูชาของคนทั่วไป ผู้ปกครองหรือผู้บริหารที่มีพรหมวิหารธรรมย่อมปรารถนาความเจริญของผู้ใต้บังคับบัญชามีเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ กรุณาและสงสารปรารถนาจะให้ผู้ใต้บังคับบัญชาพ้นทุกข์ ยินดีมีมุทิตาจิตในความสุขความเจริญของผู้ใต้บังคับบัญชา และวางใจให้เป็นกลางเที่ยงตรงแน่วแน่เป็นอุเบกขา คุณพิเศษของพรหมวิหารธรรม 4 ประการ มีดังนี้

1. เมตตา คือ ความรักความจริงใจความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ไม่มีเล่ห์กลมายา ไม่ใช่ความรักที่เกี่ยวข้องกับกาม ถ้ารักแบบเกี่ยวข้องกับกามไม่ใช่เมตตาแต่กลับกลายเป็นกามฉันทะ หรือ กามราคะ รวมความก็คือ ปรารถนาต้องการให้ผู้อื่นได้มีความสุข มีความสุขความเจริญทั้งในหน้าที่ราชการและส่วนตัว ปรารถนาดีกับผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคน ช่วยเหลือและแนะนำให้ทุกคนพบกับความสุข ความสำเร็จ ปกครองบังคับบัญชาด้วยความรักและหวังดีเสมือนบิดาปกครองบุตร

2. กรุณา คือ ความสงสาร ได้แก่ ความเห็นใจในเมื่อได้เห็นผู้อื่นได้รับทุกข์ยากหมายความว่า เห็นอกเห็นใจต่อเพื่อนร่วมโลก ยามเห็นผู้อื่นมีความลำบากทุกข์ได้ยาก ก็ทนดูอยู่ไม่ได้ ต้องแสดงออกด้วยการคิดจะช่วยเหลือ หรือลงมือช่วยเหลือจนเจือช่วยให้พ้นทุกข์ด้วยความเต็มใจเสมอ ผู้บริหารจะต้องมีความกรุณาสงสารผู้ใต้บังคับบัญชาเมื่อประสบภัยพิบัติหรือตกทุกข์ได้ยากทุกกรณี ผู้บริหารจะต้องช่วยเหลืออย่างทันท่วงที ไม่นิ่งดูตายหรือเวลาเจ็บไข้ก็ต้องดูแลรักษาเข้าทำนอง “ยามไข้ใช้ ยามไข้รักษา” ยามใดที่ผู้ใต้บังคับบัญชาเดือดร้อนขาดเหลือ ผู้บริหารต้องอุปถัมภ์ค้ำจุนเกื้อหนุนช่วยเหลือเจือจางด้วยความเต็มใจเข้าทำนองสุขก็สุขด้วย ทุกข์ก็ทุกข์ด้วย

3. มุทิตา คือ ความเบิกบานใจชื่นชมยินดีให้ความสำเร็จของผู้อื่น คือ เมื่อได้ยิน หรือได้เห็นผู้อื่นมีความสุขสบาย เจริญด้วยลาภ ยศ สรรเสริญ ตามสภาพของตน ๆ แล้ว ก็พลอยยินดีชื่นชม ไม่แสดงความอิจฉาริษยาโดยทนดูเห็นคนที่เขาได้ดีกว่าตัวไม่ได้ ผู้บริหารที่มีคุณธรรม ข้อนี้คือจะมีมุทิตาจิตจะชื่นชมยินดีแสดงไมตรีจิตกับผู้ใต้บังคับบัญชาที่ประสบความสำเร็จ โดยไม่ต้องบังคับใจ ซึ่งอาจจะแสดงโดยใช้วัตถุมอบให้เพื่อเป็นประโยชน์ก็ได้ หรืออาจจะเป็นเพียงคำพูด ที่สุภาพอ่อนโยน คำพูดที่เป็นประโยชน์ที่ผู้ใต้บังคับบัญชาฟังแล้วชื่นใจ สบายใจ เห็นประโยชน์ในคำพูดนั้นมีกำลังใจที่จะสร้างคุณงามความดีให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป

4. อุเบกขา คือ ความวางเฉย ได้แก่ วางเฉยในเมื่อไม่อาจจะช่วยเหลือเขาได้ เมื่อได้เห็นหรือทราบว่าผู้อื่นถึงความวิบัติก็ไม่ทับถมซ้ำเติม ไม่แสดงอาการสมน้ำหน้า วางใจเป็นกลาง อุเบกขาธรรมจึงจำเป็นสำหรับผู้บริหาร เพราะผู้ใต้บังคับบัญชามีจำนวนมาก บางเรื่อง บางกรณีผู้บริหารก็ไม่สามารถจะช่วยเหลือได้ทั้งหมด เมื่อช่วยไม่ได้ก็ต้องตั้งตัวเป็นกลาง วางเฉย ไม่เยาะเย้ยถากถางหรือซ้ำเติม การวางเฉยนี้มีได้หมายถึงความเฉยเมย อันเป็นการแสดงออกถึงจิตใจจิตใจใครจะดีจะชั่วอย่างไรก็ไม่สนใจไม่ได้ ผู้บริหารจะต้องคอยแนะนำชี้ทาง วิธีการประพฤติปฏิบัติที่ถูกที่ควร ควรให้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้ประพฤติปฏิบัติชอบ คอยบังคับบัญชาให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบแบบแผนของทางราชการคอยเป็นที่เลี้ยงประคับประคองให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติให้ถูกต้องตามธรรมเนียมทำนองคลองธรรม หากช่วยเหลือจนสุดความสามารถแล้วก็ยังไม่สามารถจะช่วยเหลือได้ จึงพิจารณาว่า “สัตว์ทั้งหลายล้วนมีกรรมเป็นของตน” การรับกรรมนั้นเปรียบได้กับการหว่านพืชเช่นใดไว้ ย่อมรับผลเช่นนั้น

พรหมวิหารธรรมทั้ง 4 ประการนี้ ปราชญ์โบราณท่านว่าควรเจริญต่างเวลาวาระกันตามความเหมาะสม คือ เมตตาเป็นทางหมดจดแห่งบุคคลผู้มากด้วยพยาบาทควรเจริญในยามปกติ กรุณาเป็นทางหมดจดแห่งบุคคลผู้มากด้วยวิหิงสา ควรเจริญเมื่อเห็นเขาตกทุกข์ได้ยาก มุทิตาเป็นทางหมดจดแห่งบุคคลผู้มากด้วยอคติ ความไม่ยินดี ความไม่พอใจ ควรเจริญเมื่อเห็นเขาได้ดี มีความสุข อุเบกขาเป็นทางหมดจดแห่งบุคคลผู้มากด้วยราคะ ควรเจริญในเมื่อเห็น หรือทราบว่าเขาถึงวิบัติ เพราะกรรมชั่วของเขาเอง ใคร ๆ ไม่อาจจะช่วยได้แล้ว

พรหมวิหารธรรมเป็นธรรมอันประเสริฐสำหรับผู้บริหาร ฟังจะมีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา เพราะเป็นหลักการสงเคราะห์ เป็นการแผ่เมตตาด้วยการให้ทานเป็นวัตถุสิ่งของบ้าง ประพฤติสิ่งซึ่งเป็นประโยชน์แก่กัน เพราะเมตตาย่อมเป็นเครื่องค้ำจุนโลกให้อยู่เป็นปกติสุข หากประพฤติได้ เช่นนี้นับว่าเป็นผู้ใหญ่ เป็นผู้บริหาร เป็นผู้ประเสริฐ หรือเป็นพรหมได้จึงเป็นคุณธรรมที่ผู้บริหารพึงใช้เป็นหลักในการ “ครองคน”

พรหมวิหารสี่กับการบริหารงาน

แม้ว่าเป็นที่รับทราบกันว่า การบริหารความหลากหลายของคนในองค์กรนั้น เป็นเรื่อง que เริ่มพูดถึง จนพัฒนาให้เกิดการปรับใช้อย่างแพร่หลายเป็นแนวทางการบริหารที่อยู่ในกระแสหลักใน ประเทศสหรัฐอเมริกา ในมุมมองของผู้เขียนเองมองว่าเหตุที่เกิดแนวคิดและแนวทางการบริหาร จัดการเรื่องนี้ก็ด้วยปัจจัยสำคัญสองประการ คือ หนึ่ง ธรรมชาติของความเป็นประเทศอเมริกา ดินแดนแห่งโอกาสทำให้คนอเมริกันเองมีความหลากหลายของเชื้อชาติหรือชาติพันธุ์อยู่สูง และ สอง การมีวิถีชีวิตที่มีความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualism) สูง คนแต่ละคนจะสร้างความโดดเด่น กับตนเอง ทำให้ดีกรีของความหลากหลายที่มีอยู่แล้วนั้นเด่นชัดมากขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะเป็น การเริ่มต้นที่สหรัฐอเมริกา เมื่อกระแสของโลกได้หมุนไปในทางเดียวกันเป็นต้นว่า การเกิดการไร้ พรหมแดน การที่องค์กรทั้งรัฐ เอกชนและองค์กรไม่หวังผลกำไรมีการทำงานข้ามภูมิภาคข้ามประเทศ การที่การรับคนเก่งมากความสามารถเข้ามาไม่ได้จำกัดอยู่เพียงประเทศใดประเทศหนึ่ง และ โดยเฉพาะประเทศไทยที่จะก้าวเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนอย่างสมบูรณ์แบบในอีกไม่เกิน 6 ปี นับจากนี้ไป สิ่งเหล่านี้ล้วนทำให้เกิดความหลากหลายในองค์กรที่กลายเป็นปัจจัยที่ทำให้องค์กร ที่อยู่นอกประเทศสหรัฐอเมริกาประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวได้เช่นกันความหลากหลาย ของคนในองค์กรที่ผู้เขียนจะพูดถึงในที่นี้ ผู้เขียนจะถือเอาตามที่ Caleb Rosado ให้คำนิยามที่สั้นแต่ ชัดเจนว่า “...หมายถึง ความแตกต่างทั้งหมดทั้งสิ้นที่บุคคลนำติดตัวมาเมื่อเข้ามาในองค์กรหรือใน กลุ่ม...” และการบริหารความหลากหลายของคนในองค์กรผู้เขียนก็จะถือเอาตามที่ Taylor Cox ได้ ให้ความหมายเกี่ยวกับการจัดการความหลากหลายในองค์กรในหนังสือ Cultural Diversity in Organization ไว้ว่า “...เป็นการวางแผนและปรับใช้แนวปฏิบัติและระบบขององค์กรในอันที่จะ บริหารจัดการคนในองค์กรเพื่อให้เกิดข้อได้เปรียบสูงสุดจากความหลากหลาย และเพื่อลดข้อ เสียเปรียบอันเกิดจากความหลากหลายให้เหลือน้อยที่สุด...”

การบริหารความหลากหลายในเชิงกระบวนการหากเราหยิบจับหนังสือ หรือ บทความที่ เกี่ยวข้องกับเรื่องการบริหารความหลากหลายของคนในองค์กร สิ่งที่จะปรากฏส่วนใหญ่แล้วจะเป็น การให้ข้อแนะนำในเชิงกระบวนการ แนวทางหรือขั้นตอนในการนำไปปรับใช้เป็นส่วนใหญ่ เช่น • Marilyn Loden ให้ข้อแนะนำในการบริหารจัดการความหลากหลายของคนในองค์กรด้วยการบอก ว่าจะต้องทำตั้งแต่ระดับผู้บริหารระดับลงมาเป็นตัวขับเคลื่อน มีการกำหนดไว้ในกลยุทธ์ของ องค์กรว่าจะจัดการกับความหลากหลายของคนเพื่อสนับสนุนองค์กรอย่างไร มีการนำมาปรับเข้ากับ การทำงานของงานทรัพยากรมนุษย์ ให้ใส่เข้าไปในค่านิยม รวมทั้งต้องมีการสื่อสารให้กับคนใน องค์กรได้รับทราบอย่างต่อเนื่อง • EdChange.org ให้ข้อแนะนำว่าจะต้องมีการออกแบบ กระบวนการและกิจกรรมที่จะต้องคำนึงถึง “Seven Ps” ประกอบไปด้วย P1 – Perspectives :

มุมมองต้องใช้ P2 – Policies : นโยบายต้องชัด P3 – Purpose : วัตถุประสงค์ต้องมี P4 – Program : แผนงานหรือโครงการต้องสอดคล้อง P5 – Personnel : บุคคลกรต้องเป็น P6 – Practices : การปฏิบัติต้องจริง P7 – Power : ต้องมีคนทีทุบโตะได้

ข้อเสนอแนะเรื่องกระบวนการดั่งข้างต้นนั้นเป็นพื้นฐานที่จำเป็นหากจะมีปรับใช้การบริหารจัดการความหลากหลายของคนในองค์กรอย่างไร แต่หากจะนำมาปรับใช้ในบริบทของสังคมไทย ผู้เขียนมีมุมมองว่านอกเหนือจากการออกแบบกระบวนการที่ชัดเจน การสื่อสารให้คนในองค์กรได้เข้าใจและตระหนกอย่างทั่วถึงทั้งองค์กรแล้ว ผู้เขียนมีความเห็นว่าการจะทำให้การบริหารความหลากหลายในองค์กรเกิดขึ้นอย่างได้ผลจริงในบริบทของสังคมไทยจะต้องกลับไปสู่รากฐานดั้งเดิมของเราโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา ซึ่งแนวความคิดที่ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะนำมาปรับใช้กับการบริหารความหลากหลายของคนในองค์กรได้มากที่สุดก็คือเรื่อง “หลักพรหมวิหาร4” สำหรับผู้เขียนแล้ว พรหมวิหาร 4 อันประกอบด้วย เมตตา ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุข กรุณา ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ มุทิตา ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี อุเบกขา การรู้จักวางเฉย เป็นแนวทางคำสอนที่สร้างความคิดในเชิงบวกที่ทรงพลัง เพราะเป็นการเริ่มต้นคิดที่ออกจากตัวเรา และจัดการสิ่งที่มากระทบได้จากการวางความคิด วางมุมมองของเราให้อยู่ในแนวทางที่ถูกที่ควร ดังนั้น จึงเป็นเหตุผลว่า ทำไมผู้เขียนจึงเสนอว่าหลักพรหมวิหาร4 คือ แนวทางที่จะช่วยให้การบริหารความหลากหลายของคนในองค์กรเป็นไปอย่างบรรลุผลในบทความนี้ ผู้เขียนขอแนะนำเสนอการนำพรหมวิหาร4 มาใช้ในการตรวจสอบความพร้อมขององค์กร ด้วยฐานความคิดที่ว่า ยิ่งองค์กรมีความพร้อมทางด้านพรหมวิหาร4 มากเพียงใดก็จะทำให้การปรับใช้การบริหารความหลากหลายของคนในองค์กรมีโอกาสสำเร็จมากขึ้นไปด้วย

ปรับหลักพรหมวิหาร4 เพื่อตรวจสอบระดับความพร้อมขององค์กรก่อนที่เราจะปรับหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อช่วยกระบวนการบริหารความหลากหลายของคนในองค์กร ผู้บริหารขององค์กรควรได้มีการดำเนินการตรวจสอบความพร้อมขององค์กรด้วยหลักพรหมวิหาร 4 โดยการตั้งคำถามกับสิ่งที่เกิดขึ้นในองค์กรด้วยแนวทางดังต่อไปนี้

ตรวจสอบระดับความพร้อมขององค์กรด้วย “เมตตา”เมื่อองค์กรมีความหลากหลายของคนในองค์กรที่แตกต่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางชนชั้น ทางสถานภาพทางสังคม ทางการศึกษาทางเพศหรือทางชาติพันธุ์ สิ่งที่ต้องมีในใจอย่างแรกคือ ความเมตตา เพราะความเมตตา คือ ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุข เพราะความสุขเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา ความสุขเกิดขึ้นได้ทั้งกายและใจ คำถามที่เป็นการท้าทายว่า คนในองค์กรมีความเมตตามากน้อยเพียงใดต่อความหลากหลายของคนในองค์กร เป็นต้นว่า• สิ่งที่คนในองค์กรรู้สึกหรือปฏิบัติต่อเพื่อนพนักงานในระดับเดียวกัน แต่มี

การศึกษาที่ต่ำกว่า เป็นอย่างไร • คนในองค์กรมีปฏิกริยาอย่างไร เมื่อทราบว่าองค์กรกำลังรับวิศวกรที่มาจากประเทศที่มีชายแดนติดกับประเทศไทยเข้ามาทำงาน

ตรวจสอบระดับความพร้อมขององค์กรด้วย “กรรณา” กรรณา คือ ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ความทุกข์ คือ สิ่งเข้ามาเบียดเบียนให้เกิดความไม่สบายกายไม่สบายใจ และเกิดขึ้นจากปัจจัยหลายประการด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นการทุกข์โดยสภาวะ หรือเกิดจากเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติของร่างกาย หรือทุกข์ทางใจ เช่น เมื่อปรารถนาแล้วไม่สมหวังก็เป็นทุกข์ ซึ่งความกรรณาเกี่ยวข้องกับ ความหลากหลายในองค์กรที่เกี่ยวกับ ความพิการ ความบกพร่องทางร่างกาย ความสวนความงาน บุคลิกภาพ การสื่อสาร คำถามที่เป็นการท้าทายว่า คนในองค์กรมีความกรรณามากน้อยเพียงใดต่อ ความหลากหลายของคนในองค์กร เป็นต้นว่า • คนในองค์กรรู้สึกหรือปฏิบัติอย่างไรต่อเพื่อนพนักงานที่พิการ ที่องค์กรรับเข้ามาตามโครงการให้โอกาสคนพิการเข้ามาทำงาน • คนในองค์กรมีปฏิกริยาอย่างไรเมื่อทราบว่าเพื่อนพนักงานในองค์กรคนหนึ่งได้รับเชื้อเอช ไอวี และต้องหยุดพักรักษาตัว

ตรวจสอบระดับความพร้อมขององค์กรด้วย “มูทิตา” มูทิตา คือ ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี คำว่า “ดี” ในที่นี้ หมายถึง การมีความสุขหรือมีความเจริญก้าวหน้า ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีจึงหมายถึง ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ไม่มีจิตใจริษยา เมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีกว่าตน ซึ่งการมีมูทิตาจะเกี่ยวข้องกับ ความหลากหลายในองค์กรที่เกี่ยวกับ การศึกษา ถิ่นที่อยู่อาศัย อาชีพการงาน หรือประสบการณ์ในอดีต คำถามที่เป็นการท้าทายว่า คนในองค์กรมีมูทิตามากน้อยเพียงใดต่อความหลากหลายของคนในองค์กร เป็นต้นว่า • เพื่อนร่วมงานมีการแสดงออกอย่างไร เมื่อทราบว่า มีพนักงานคนนี้ได้ศึกษาต่อจนจบระดับปริญญาเอก • คนในองค์กรมีปฏิกริยาอย่างไร เมื่อทราบว่าแม่บ้านที่ทำความสะอาดได้รับเงินก้อนใหญ่จากการถูกรางวัลล็อตเตอรี่รางวัลที่ 3 ตรวจสอบระดับความพร้อมขององค์กรด้วย “อุเบกขา” อุเบกขา คือ การรู้จักวางเฉย หมายถึง การวางใจเป็นกลางเพราะพิจารณาเห็นว่า ธรรมชาติที่เป็นอยู่อย่างไรก็เป็นอย่างนั้น มองทุกอย่างที่เกิดขึ้นอย่างเข้าใจปราศจากอคติ มองด้วยความเข้าใจว่าใครทำอะไรได้ไว้สิ่งนั้นย่อมตอบสนองคืนบุคคลผู้กระทำ ไม่มีความคิดในลักษณะซ้ำเติมผู้อื่น ซึ่งการมีอุเบกขาจะเกี่ยวข้องกับ ความหลากหลายในองค์กรที่เกี่ยวกับเรื่อง ที่อาจเกิดความขัดแย้งได้ง่าย เช่น วิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อทางศาสนา ความเชื่อในทางการเมือง ภาษาที่ใช้สื่อสาร คำถามที่เป็นการท้าทายว่า คนในองค์กรมีอุเบกขามากน้อยเพียงใด เป็นต้นว่า • หัวหน้างานมีปฏิกริยาหรือจัดการอย่างไร เมื่อทราบว่า มีพนักงานคนหนึ่ง ในฝ่ายของตนจะต้องสวดมนต์วันละ 5 เวลาตามความเชื่อทางศาสนาของพนักงานคนดังกล่าว • เพื่อนร่วมงานมีปฏิกริยาอย่างไร หากเห็นว่า มีพนักงานใหม่เข้ามาแล้วพูดภาษาอังกฤษด้วยสำเนียงแปลกๆ ไปจากที่สำเนียงที่คนในองค์กรคุ้นเคยกัน

การดำเนินการหลังทราบระดับความพร้อมเมื่อองค์กรได้ใช้หลักพรหมวิหาร 4 เข้าไปตรวจสอบความพร้อมขององค์กรด้วยแนวทางการตั้งคำถามข้างต้นแล้ว ผลที่ออกมาจะอาจเป็นทั้งเชิงบวกหรือเชิงลบ โดยหากเป็นเชิงบวก ก็มั่นใจว่าการปรับใช้กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารความหลากหลายของคนในองค์กร มีโอกาสที่จะประสบผลสำเร็จสูง แต่หากผลออกมาเป็นไปในเชิงลบ องค์กรควรจะต้องมีการณรงค์ส่งเสริมหรือปลูกฝังให้เกิดค่านิยมพรหมวิหาร 4 ในองค์กร ด้วยกระบวนการหรือวิธีการต่างๆ ควบคู่กับการปรับใช้การบริหารจัดการความหลากหลายของคนในองค์กร

อานิสงส์ 11 ประการจากการเจริญพรหมวิหาร 4

พรหมวิหาร แปลว่า ธรรมเป็นที่อยู่ของพรหม คำว่า พรหม แปลว่า ประเสริฐ เป็นอันได้ความว่า คุณธรรม 4 อย่างนี้ เป็นคุณธรรมที่ทำให้ผู้ประพฤติปฏิบัติให้เป็นผู้ประเสริฐ คือ เป็นมนุษย์ประพฤติธรรม 4 ประการนี้ ก็เป็นมนุษย์ผู้ประเสริฐโดยคุณธรรม ถ้าตายจากมนุษย์ก็เป็นเทวดาผู้ประเสริฐโดยบุญญาธิการ คือไปเกิดบนชั้นพรหม นอกจากความประเสริฐโดยธรรมในสมัยที่เป็นมนุษย์แล้วท่านว่าคุณธรรม 4 ประการนี้ ยังให้อานิสงส์เป็นความสุขแก่ผู้ปฏิบัติถึง 11 ประการ ตามที่ท่านกล่าวไว้ในวิสุทธิมรรค ดังต่อไปนี้

1. สุขัง สุปฏิ นอนหลับเป็นสุข เหมือนนอนหลับในสมบัติ
2. ตื่นขึ้นมาที่มีความสุข มีอารมณ์แจ่มชื่นสรรพยา ไม่มีความขุ่นมัวในใจ
3. นอนฝันก็ฝันเป็นมงคล มีฝันเห็นสิ่งลามก
4. เป็นที่รักของมนุษย์ เทวดา พรหม และภูตผีทั้งปวง
5. เทวดาและพรหม จะรักษาให้ปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวง
6. จะไม่มีอันตรายจากเพลิง ไม่มีอันตรายจากสรรพาวุธและยาพิษ
7. จิตจะตั้งมั่นในอารมณ์สมาธิเป็นปกติ สมาธิที่ได้ไว้แล้วจะไม่เสื่อม จะเจริญรุดหน้ายิ่งขึ้น
8. มีดวงหน้าผุดผ่องเป็นปกติ
9. เมื่อจะตาย จะมีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ สติมีพื้นเพื่อน
10. ถ้ามิได้บรรลุมรรคผลในชาตินี้ เพราะทรงพรหมวิหาร ๔ นี้ผลแห่งการเจริญพรหมวิหาร ๔ นี้ก็จะส่งผลให้ไปเกิดในพรหมโลก
11. มีอารมณ์แจ่มใส จิตใจปลอดโปร่ง ทรงสมบัติวิปีสสนา และทรงศีลบริสุทธิผุดผ่องเป็นปกติ

สังคหัตถุ 4

เป็นธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจคน หรือธรรมเพื่อให้ตนเป็นที่รักเป็นที่ชอบใจคน หรือธรรมเพื่อให้ตนเป็นที่รักเป็นที่ชอบใจของคนทั่วไป เป็นเครื่องสงเคราะห์โลก สงเคราะห์ช่วยเหลือกัน ยึดเหนี่ยวใจกันไว้เป็นเครื่องเกาะกุมประสานโลก คือสังคหะแห่งหมู่สัตว์ไว้ประคองสัจจพิลาศุมรถ ที่เล่นไปอยู่ไว้ได้ สังคหัตถุมิ 4 ประการคือ

1. ทาน การให้ คือ เอื้อเพื่อเอื้อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของตลอดถึงให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน

2. ปิยวาจา หมายถึง วาจาเป็นที่รัก วาจาคุณค้ำน้ำใจหรือวาจาซาบซึ้งใจน่าฟัง ชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจ สมานสามัคคีเกิดไมตรี ทำให้รักใคร่ นับถือและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

3. อัถตจริยา การประพฤติประโยชน์ คือ ขวนขวายช่วยเหลือกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม

4. สมานัตตตา ความมีตนเสมอ คือ ทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอกันในชนทั้งหลายและเสมอในสุขทุกข์โดยร่วมรับรู้ร่วมแก้ไขตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะบุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี

ทิส 6

ทิส 6 คือ บุคคล 6 ประเภทที่อยู่รอบตัวเรา ได้แก่ มารดา บิดา ครูอาจารย์ บุตร ภรรยา มิตร สหาย คนรับใช้และผู้ได้บังคับบัญชาและพระสงฆ์ สมณพราหมณ์ บุคคลประเภทต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว เราจะต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ทางสังคหะจตุทิสที่อยู่รอบตัว ถ้าจะเปรียบเทียบกับยุคปัจจุบัน ก็คือ “หลักมนุษยสัมพันธ์” นั่นเอง ทิส 6 เป็นธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการครองตน ครองคน ครองงาน ได้เป็นอย่างดีประกอบด้วย

1. ปุรัตถิมทิส คือ ทิสเบื้องหน้า มารดา บิดา
2. ทักขณทิส คือ ทิสเบื้องขวา ครู อาจารย์
3. ปังณิมทิส คือ ทิสเบื้องหลัง บุตร ภรรยา
4. อุตตรทิส คือ ทิสเบื้องซ้าย มิตร สหาย
5. เภฏฐิมทิส คือ ทิสเบื้องต่ำ บ่าว คนใช้
6. อูปริมทิส คือ ทิสเบื้องบน พระสงฆ์

หลักธรรมที่ใช้ผูกใจคนให้เป็นมิตร มี 4 ประการคือ

1. สัจ คือการตั้งอยู่ในความสัตย์
2. ทมโม คือการรู้จักบาปบุญคุณโทษ ประโยชน์และมิใช่ประโยชน์
3. ซิธิ คือความเพียร
4. จาโค คือความยินดีในการบริจาค

หลักธรรมที่ใช้สำหรับชนะใจคน มี 8 ประการ

1. ชนะคนโกรธโดยไม่โกรธ
2. ชนะคนไม่ดีด้วยความดี
3. ชนะคนตระหนี่ด้วยการให้
4. ชนะคนพุดปิดด้วยการพุดจริง
5. ชนะคนฐานะสูงด้วยการยกมือไหว้
6. ชนะคนต่ำโดยให้ของเล็ก ๆ น้อย ๆ
7. ชนะคนกล้าโดยให้แสดงความสามัคคี
8. ชนะคนเสมอกันโดยการขันสู้ (ในทางดี)

หลักในการดำเนินชีวิตการครองคน

ยึดมั่นในกฎ ระเบียบ วินัย ข้าราชการอย่างเคร่งครัด เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น และผู้ใต้บังคับบัญชาปกครองผู้ใต้บังคับบัญชา แบบพี่ปกครองน้อง แบบพ่อปกครองลูก ดูแลเอาใจใส่ เอื้ออาทรให้โอกาสการทำงาน รับฟังความคิดเห็นและให้คำปรึกษากับผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่การงาน สนับสนุนผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีความรู้ความสามารถในการเลื่อนตำแหน่งหน้าที่ราชการให้สูงขึ้น

หลักในการครองคน เพื่อนำไปสู่การบริหารโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จตามความคาดหวังของบุคลากรในโรงเรียน และบุคคลทั่วไปดังต่อไปนี้

- (1) เป็นผู้ที่มีความสุขเรียบร้อย วาจาไพเราะ มีความเป็นผู้ดีโดยธรรมชาติแต่มิใช่แก่งทำตัวเป็นผู้ดีเพื่อข่มเหงผู้อื่น
- (2) ทำอะไร ตั้งงานอะไร มีเหตุผลกระทำด้วยความรอบคอบ
- (3) ไม่เชื่อง่ายจากคำฟ้องหรือคำวิจารณ์จากบุคคลอื่น เมื่อได้รับคำฟ้องจากบุคคลอื่นจะต้องสอบสวนข้อเท็จจริง คำฟ้องเท็จจริงเพียงไร มิใช่ใครฟ้องก็ฟังความข้างเดียว
- (4) อย่างสนิทสนมหรือสนใจต่อครูอาจารย์คนใดคนหนึ่ง โดยเฉพาะ ไม่ควรรักหรือเกลียดใครเป็นพิเศษ ให้ความรักใคร่เอ็นดูต่ออาจารย์ทั่ว ๆ ไป เป็นคนไม่มีพวก

(5) อย่าชมครูคนหนึ่งว่าสามารถว่าครูอีกคนหนึ่ง หรือเชื่อกฎมีู้และความสามารถของครูที่มีปริญญาหรือผ่านต่างประเทศมา ว่าเก่งกว่าครูที่ไม่มีปริญญาหรือศึกษาภายในประเทศ

(6) อย่าตำหนิครูคนหนึ่งต่อหน้าครูอื่น ๆ ถ้าครูผู้นั้นทำผิดวินัยหรือหย่อนยานสมรรถภาพ ต้องเรียกไปพบกับอาจารย์ใหญ่ในห้องตัวต่อตัว และว่ากล่าวตักเตือนหรือดำเนินการทางวินัยต่อไป

(7) การลงโทษทางวินัยควรทำอย่างยุติธรรมและมีเหตุผลกับปฏิบัติใน ทางสายกลาง อย่าปล่อยโรงเรียนแบบขาดการกรม หรือปล่อยให้ตามเรื่อง หรือที่เรียกว่าLaissez Faire

(8) อาจารย์ใหญ่หรือครูใหญ่ควรจะได้ มีการอบรมครูเป็นครั้งคราว และมีการประชุมเป็นครั้งคราว โดยชี้ให้เห็นว่าอะไรบกพร่อง หรือเป็นทางให้โรงเรียนเสียชื่อเสียงสมรรถภาพ จะต้องช่วยกันหาทางแก้ไขให้ทุกสิ่งทุกอย่างกลับฟื้นคืน

(9) อาจารย์ใหญ่หรือครูใหญ่ไม่ควรแสดงตนว่า ตนมีความรู้บางอย่างหนึ่ง อย่างใดเหนือกว่าครูหรืออาจารย์ผู้สอนวิชาเฉพาะนั้น ๆ แต่จะต้องแสดงออกให้เห็นว่าตนมีความรู้ทั่ว ๆ ไปอย่างพอควร แม้ว่าครูหรืออาจารย์พิเศษคนใดลา ตนก็พอจะแทนให้ได้ไม่ให้เกิดงาน

(10) ในบางโอกาสที่มีใช้ถกเถียงปัญหาหรือพูดกัน ทางวิชาการ ครูใหญ่หรืออาจารย์ใหญ่ จะต้องแสดงออกให้เห็นว่า ตนมีความรู้พอหรือในระดับเดียวกับครูผู้สอนวิชานั้น แต่การแสดงออกดังกล่าวนี้ จะต้องกระทำมิให้ครูหรืออาจารย์ตนนั้นรู้ว่าเรามีเจตนาเช่นนั้น

(11) ครูหรืออาจารย์ใหญ่ต้องแสดงออกให้ครูทั่ว ๆ ไป เห็นสมรรถภาพและความสามารถของตน เช่น การมาทำงานเช้า การตรงต่อเวลา ความเป็นผู้สนใจในวิชาความรู้และอื่น ๆ อีกมาก

(12) อย่างเห็นแก่ตัว อย่าจัดงานโดยอ้างว่าเป็นงาน โรงเรียน แต่จุดใหญ่เพื่อหาชื่อเสียง หรือสร้างบารมีของครูใหญ่หรืออาจารย์ใหญ่โดยเฉพาะ แต่ภาระและค่าใช้จ่ายโยนไปให้ครูและนักเรียน

(13) การจัดงานอาจมีขึ้นได้ มิใช่บ่อยนัก ควรให้ความรู้สึกเกิดขึ้นว่า เป็นงานของโรงเรียนจริง ๆ และอย่าใช้จ่ายมากนัก ควรใช้เงินพิเศษของโรงเรียนที่มีใช้เงินงบประมาณ แต่อย่าเอาภาระการเงินไปให้แก่ครู

(14) ครูใหญ่หรืออาจารย์ใหญ่ต้องแสดงออก ซึ่งความรับผิดชอบทุกด้าน ถ้ามีความบกพร่องเสียหายเกิดขึ้นในโรงเรียน อย่าชดทอดหรือปิดความรับผิดชอบไปให้ครูคนใดคนหนึ่ง แต่ถ้าเป็นเรื่องทางวินัยก็จะต้องว่าไปตามควรแก่กรณี

(15) อย่างแสดงออกให้ครูทั่ว ๆ ไป เห็นว่า ตนร่ำรวยเป็นพิเศษ หรืออยากจนเกินไป ไม่ว่าจะฐานะที่แท้จริงจะเป็นอย่างไรก็อย่าแสดงออก ควรดำเนินทางสายกลางด้วยการแต่งกายเรียบ ๆ สะอาด³⁶

³⁶ การครองตน ครองคน และครองงาน หลักปฏิบัติสำหรับผู้บริหารและคนทำงาน (<http://www.knowledge.nmm.ac.th/www/data11/112.pdf>). เข้าดูเมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2553.

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

สุริย์พร วงศ์กระพันธุ์ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้ปกครองในการเลี้ยงดูเด็กวัยเรียน โรงเรียนเทศบาลวัดคงคาสวัสดิ์ สังกัดเทศบาลเมืองปากพอง อำเภอปากพอง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า³⁷ 1) การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้ปกครองในการเลี้ยงดูเด็กวัยเรียน โรงเรียนเทศบาลวัดคงคาสวัสดิ์ สังกัดเทศบาลเมืองปากพอง อำเภอปากพอง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน โดยรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านเมตตา ด้านกรุณา ด้านมุทิตา และด้านอุเบกขา อยู่ในระดับมาก 2) ผลเปรียบเทียบการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการเลี้ยงดูเด็กวัยเรียน โรงเรียนเทศบาล วัดคงคาสวัสดิ์ สังกัดเทศบาลเมืองปากพอง อำเภอปากพอง จังหวัดนครศรีธรรมราชของผู้ปกครอง ที่เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน โดยรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้ปกครองในการเลี้ยงดูเด็กวัยเรียน คือ เด็กจะเล่นมากกว่าทำ ไม่เชื่อฟังและไม่ปฏิบัติตาม ควรให้ออกาสเด็กเรียนรู้ ลงมือทำ และคิดอย่างมีเหตุผล

มารศรี กลางประพันธ์ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาพรหมวิหาร 4 ของนักศึกษาวิชาชีพครู สังกัดสถาบันราชภัฏตามแนวพุทธร่วมกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผลการวิจัยพบว่า

1. นักศึกษาวิชาชีพครูที่ได้รับการฝึกอบรม มีคะแนนการพัฒนา พรหมวิหาร 4 โดยรวมทุกด้านสูงกว่านักศึกษาวิชาชีพครูที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักศึกษาวิชาชีพครูที่ได้รับการฝึกอบรม มีคะแนนการพัฒนาพรหมวิหาร 4 ในส่วนย่อยแต่ละด้าน คือ ด้านความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา สูงกว่านักศึกษาวิชาชีพครูที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ตัวแปรผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสะสม (GPA) และตัวแปรวิธีการฝึกอบรมไม่มีปฏิสัมพันธ์ทำให้คะแนนพรหมวิหาร 4 โดยรวมทุกด้านและโดยส่วนย่อยแต่ละด้านคือด้านมุทิตา และด้านอุเบกขาของนักศึกษาวิชาชีพครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ตัวแปร

³⁷ สุริย์พร วงศ์กระพันธุ์. “การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้ปกครองในการเลี้ยงดูเด็กวัยเรียน โรงเรียนเทศบาลวัดคงคาสวัสดิ์ สังกัดเทศบาลเมืองปากพอง อำเภอปากพอง จังหวัดนครศรีธรรมราช.” (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. นครศรีธรรมราช:มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 2553).

อิสระทั้ง 2 ตัวแปร (GPA และตัวแปรวิธีการฝึกอบรม) นั้นมีปฏิสัมพันธ์ทำให้คะแนนด้านความเมตตาและกรุณา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. นักศึกษาวิชาชีพครูที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสะสม (GPA) สูง ปานกลาง และต่ำ เมื่อได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพรหมวิหาร 4 แล้ว มีคะแนนการพัฒนา พรหมวิหาร 4 โดยรวมทุกด้าน และโดยส่วนย่อยแต่ละด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05³⁸

กรรยา รินสอน ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง คุณธรรมและจริยธรรมที่ปฏิบัติจริงและพึงประสงค์ของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในสหวิทยาเขตรัชโยธินตามทัศนะของครู ผลการวิจัยพบว่า

1. คุณธรรมและจริยธรรมที่ปฏิบัติจริงและพึงประสงค์ของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในสหวิทยาเขตรัชโยธิน ตามทัศนะของครูผู้สอนในสหวิทยาเขตเดียวกัน ทั้ง 4 ด้านคือ คุณธรรมและจริยธรรมต่อวิชาชีพการบริหาร คุณธรรมและจริยธรรมต่อเพื่อนร่วมงาน คุณธรรมและจริยธรรมต่อสังคมและประเทศชาติ และคุณธรรมและจริยธรรมต่อตนเอง อยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบคุณธรรมและจริยธรรมที่ปฏิบัติจริงและพึงประสงค์ของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาตามทัศนะของครู จำแนกตามระดับการศึกษาของครู พบว่า คุณธรรมและจริยธรรมต่อวิชาชีพการบริหาร คุณธรรมและจริยธรรมต่อสังคมและประเทศชาติ และคุณธรรมและจริยธรรมต่อตนเองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ส่วนด้านคุณธรรมและจริยธรรมต่อเพื่อนร่วมงานมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการเปรียบเทียบคุณธรรมและจริยธรรมที่ปฏิบัติจริงและพึงประสงค์ของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาตามทัศนะของครู จำแนกตามประสบการณ์การทำงานของครู พบว่าคุณธรรมและจริยธรรมต่อวิชาชีพการบริหาร คุณธรรมและจริยธรรมต่อเพื่อนร่วมงาน และคุณธรรมและจริยธรรมต่อสังคมและประเทศชาติ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 ส่วนด้านคุณธรรมและจริยธรรมต่อตนเองไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05³⁹

³⁸ มารศรี กลางประพันธ์. “การพัฒนาพรหมวิหาร 4 ของนักศึกษาวิชาชีพครู สังกัดสถาบันราชภัฏตามแนวพุทธร่วมกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง.” (ปริญญาานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร:มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2546).

³⁹ กรรยา รินสอน. “คุณธรรมและจริยธรรมที่ปฏิบัติจริงและพึงประสงค์ของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในสหวิทยาเขตรัชโยธินตามทัศนะของครู.” (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร:สถาบันราชภัฏจันทรเกษม, 2546).

บุญชู แสงสุข ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง พฤติกรรม คุณธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร โรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติพฤติกรรมคุณธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขต การศึกษา 5 ด้านปัญญา ขยัน สุจริตและด้านมนุษยสัมพันธ์ อยู่ในระดับมาก⁴⁰

วิมุติ หยกพรายพันธ์ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง พฤติกรรมคุณธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร โรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติพฤติกรรมคุณธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 ด้านปัญญา ขยัน สุจริตและด้านมนุษยสัมพันธ์ อยู่ในระดับมาก⁴¹

ฉันทนา จันทบรรจง ได้ศึกษาปัญหาเกี่ยวกับ “การศึกษาและพัฒนาคุณธรรม” ในประเทศไทยและต่างประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงานการศึกษา กับการพัฒนาคุณธรรมในประเทศไทย ในต่างประเทศที่สัมพันธ์กับประเทศ ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาต่างกันด้านการศึกษาและการพัฒนาคุณธรรมเพราะมีภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ต่างกัน เช่น สหรัฐอเมริกานั้นการแก้ปัญหาการขยายตัวของบริโภคนิยม สหราชอาณาจักรเน้นการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางศาสนา สาธารณรัฐเกาหลีเน้นการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ สาธารณรัฐประชาชนจีนเน้นการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกลุ่มชนต่างเผ่าพันธุ์ ญี่ปุ่นเน้นการแก้ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมที่กลายเป็นเมืองและปัญหาสิ่งแวดล้อม มาเลเซียเน้นการแก้ปัญหาความลำเอียงระหว่างกลุ่มชน ความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาคุณธรรมเพื่อช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวทันความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์ด้วยกันทั้งสิ้น สำหรับกรณีของประเทศไทยนั้น กรมเจ้าสังกัด ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคงต้องตระหนักและใช้ความคิดวิเคราะห์ในเรื่องเหล่านี้อีกเป็นอันมากว่าจะสามารถสร้างภาวะผู้นำให้แก่โรงเรียน และสถานศึกษาที่จะพัฒนาสถานศึกษาของตนอย่างไร การปฏิรูปการศึกษาแบบไม่มีกฎหมายรองรับสนับสนุน ภายใต้การเมืองที่อ่อนแอ และการขาดการสร้างหน่วยงานที่เป็นกลไกของการปฏิรูป

⁴⁰ บุญชู แสงสุข. “บรรณานุกรมของบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อการปฏิบัติจริงตามคุณธรรมและจริยธรรม.” (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. ลพบุรี:สถาบันราชภัฏเทพสตรี, 2544).

⁴¹ วิมุติ หยกพรายพันธ์. “พฤติกรรมคุณธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 .” (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. นครปฐม:สถาบันราชภัฏนครปฐม, 2544).

การศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และขาดการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพของประเทศไทยนั้น ไม่อาจกล่าวได้ว่าเป็นการปฏิรูปการศึกษา⁴²

สุมาลี สุดจินดา ได้ทำการวิจัยเรื่อง การกระตุ้นในจริยธรรมและการพัฒนาความคิดรวบยอดในเด็กหนุ่มสาวชาวชนบท (การพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนในชนบท) จุดประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาผลของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน ระดับชั้นที่ 11 และ 12 ในโรงเรียนเอกชน เด็กนักเรียนในชนบทได้รับการอบรมให้คิดและปฏิบัติตามต่อ ๆ กันมา ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสังคมในยุคใหม่ การทดลองได้แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มควบคุมให้ได้รับการฝึกการให้คำแนะนำ และการจัดประสบการณ์ และอีกกลุ่มหนึ่งเป็นนักเรียนที่ประกอบด้วยนักเรียนตั้งแต่โรงเรียนระดับกลางจนถึงระดับสูงสุด ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ⁴³

วิเชียร อินทรสัมพันธ์ ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการบูรณาการจริยธรรมในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับมัธยมศึกษา โดยศึกษาจริยธรรมและค่านิยมเชิงจริยธรรมที่จำเป็นสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างหลักสูตร โดยการประยุกต์ใช้เทคนิคเดลฟายสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ 211 คน ทำการศึกษา 2 รอบ ได้ผลสรุปเกี่ยวกับจริยธรรมที่จำเป็นที่สุด 3 ด้าน คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต และความมีระเบียบวินัย ค่านิยมเชิงจริยธรรมซึ่งมีแก่นร่วมกันในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ ความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์สุจริต และจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวข้องกับหลักสูตรฝึกอบรม ได้แก่ สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นหลักการ เป้าหมาย จุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม การวัดและ

⁴² ฉันทนา จันทบรรจง , รายงานการวิจัยประกอบการร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ประเด็น การศึกษากับการพัฒนาคุณธรรม (กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541)

⁴³ สุมาลี สุดจินดา , จริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโรงเรียนสังกัดคณะรักกางเขนแห่งจันทบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา , 2546)

ประเมินผล ส่วนรูปแบบของหลักสูตรฝึกอบรมเน้นการฝึกปฏิบัติสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ เรียบง่าย และสามารถนำไปใช้ปฏิบัติจริง⁴⁴

2. งานวิจัยต่างประเทศ

ไรเมอร์ (Reimer) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ของการพัฒนาตนเองกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นในเวเนซุเอล่า ผลการวิจัยพบว่าการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมการพัฒนาตนเอง ความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมและความรับผิดชอบตนเองมีความสัมพันธ์กับอายุและเพศ และขั้นของความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับขั้นของการพัฒนาตนเองมากกว่าการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม⁴⁵

ดัลตัน (Dunton) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของพ่อแม่กับเหตุผลเชิงจริยธรรมของลูก ผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งเร้าของพ่อแม่ ความแตกต่างเชิงจิตวิทยา และความต้องการของพ่อแม่กับเหตุผลเชิงจริยธรรมของลูกในระดับสูง อย่างไรก็ตามโดยทั่วไปแล้วพบความสัมพันธ์เพียงเล็กน้อยระหว่างแบบแผนการดำเนินชีวิตของครอบครัวกับเหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็ก⁴⁶

ลานีเยร์ (Lanier) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนชั้นที่ 11 และ 12 ในโรงเรียนชนบท ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ⁴⁷

⁴⁴ วิเชียร อินทรสัมพันธ์ , การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการบูรณาการจริยธรรม ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับक्रमมัธยมศึกษา (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ , 2546)

⁴⁵ E Reimer. “Judgment of Responsibility: The Relationship of Teaching Reasoning in Venezuelan Adolescents.” (Dissertation Abstract International. 1988) , 49.

⁴⁶ Dunton , Kethryn Jones. “Parental Practices Associated with their Childrens Moral Lessoning Development.” (Dissertation Abstract International. 3306-A, 1989),49.

⁴⁷ Lanier, Stephanie Pridgen. “Promoting Moral and Conceptual Development in Rural Adolescent (Moral Development Rural Student Peer Facilitators)” (Dissertation Abstract International. 1993) ,1-5.

สรุป

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพอสรุปได้ว่า คุณธรรม จริยธรรม นั้นเป็นปัจจัยสำคัญในการที่จะพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้ที่มีคุณค่ามีความงดงามส่งผลให้ตัวบุคคลนั้น สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีคุณภาพ ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันและเป็นกำลังสำคัญในการสร้างสังคมเข้มแข็งและมีคุณภาพให้กับ ประเทศชาติได้ต่อไปในอนาคต ถ้าการศึกษาที่ปราศจากคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึง ประสงค์ก็เหมือนกับการยื่นอาวุธให้กับโจร เพราะผู้ที่มีความรู้โดยปราศจากคุณธรรม จริยธรรม ก็ จะใช้ความรู้ที่มีในการเอารัดเอาเปรียบ และเบียดเบียนผู้อื่นอย่างเดียวนั่นเอง หรือใช้ความรู้ไปในทางที่ เสียหาย คุณธรรม จริยธรรม จะเชื่อมโยงให้บุคคลใช้ความรู้ในทางสร้างสรรค์ การพัฒนาคนจะต้อง ให้ความสำคัญทั้งด้านความรู้ คุณธรรม จริยธรรมควบคู่กันไป ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า การที่บุคคลจะ เป็นบุคคลที่มีคุณค่ามีความสง่างาม และเป็นทรัพยากรที่ดีและมีคุณภาพของสังคมได้นั้น จะต้อง ได้รับการศึกษาไปพร้อม ๆ การขัดเกลาจิตใจ และการปลูกฝังจิตสำนึกในด้านคุณธรรม จริยธรรม มาเป็นอย่างดี เพราะฉะนั้นเด็กนักเรียนและเยาวชน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่จะต้องเจริญเติบโตขึ้นมา เป็นกำลังสำคัญในการที่จะพัฒนาประเทศชาติต่อไปในอนาคต จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง ได้รับการอบรมสั่งสอนในเรื่องของคุณธรรม จริยธรรมให้ควบคู่ไปกับการศึกษา

บทที่ 3

การดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง คุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) คุณลักษณะตามพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 ว่ามีมากน้อยเพียงใด 2) เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะตามพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 ตามความเห็นของรองผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอนสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการวิจัย และระเบียบวิธีวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การดำเนินการวิจัยเป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัย และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงกำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมโครงการวิจัย ศึกษาข้อมูล วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ จากเอกสาร ตำราทางวิชาการ ตลอดจนงานวิจัยของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วเสนอขออนุมัติโครงการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิจัยตามโครงการวิจัย เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยจัดสร้างเครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ ทดสอบและปรับปรุงข้อบกพร่องของเครื่องมือ นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปเก็บข้อมูลจากตัวอย่างที่กำหนดและนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ และแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล

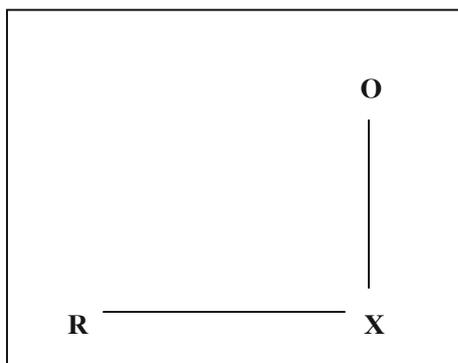
ขั้นตอนที่ 3 รายงานผลการวิจัย เป็นขั้นตอนการเสนอร่างรายงานผลการวิจัย เพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการผู้ควบคุมสารนิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้อง ปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่องตามที่คณะกรรมการผู้ควบคุมสารนิพนธ์เสนอแนะ จัดพิมพ์และส่งรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อขออนุมัติจบการศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้ มีประสิทธิภาพสูงสุดและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งประกอบด้วยแผนแบบการวิจัย ประชากร ตัวแปรที่ศึกษา และกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิจัย ตามรายละเอียดดังนี้

แผนแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) ที่มีแผนแบบการวิจัยใน โดยศึกษากลุ่มตัวอย่างเดียว ศึกษาสภาพการณ์ไม่มีการทดลอง (the one-shot, non-experimental case study)

แผนภูมิที่ 2 แผนแบบการวิจัย

R	หมายถึง	ตัวอย่างที่ได้จากการสุ่ม
X	หมายถึง	ตัวแปรที่ศึกษา
O	หมายถึง	ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา

ประชากร คือ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 จำนวน 158 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครีซซี่และมอร์แกน ได้จำนวน 113 โรงเรียน และสุ่มแบบแบ่งประเภท

ผู้ให้ข้อมูล ในแต่ละโรงเรียนกำหนดผู้ให้ข้อมูล 3 คน ได้แก่ รองผู้อำนวยการโรงเรียน ครู และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมผู้ให้ข้อมูล 339 คน รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลในการเก็บรวบรวมข้อมูล

อำเภอ	ประชากร	ตัวอย่าง	ผู้ให้ข้อมูล(คน)			
			รอง ผู้บริหาร	ครู	กรรมการสถานศึกษา ชั้นพื้นฐาน	รวม
อุ้มทอง	64	46	46	46	46	138
สองพี่น้อง	64	46	46	46	46	138
คอนเจดีย์	30	21	21	21	21	63
รวม	158	113	113	113	113	339

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ตัวแปรพื้นฐาน และตัวแปรที่จะศึกษา ดังนี้

1. ตัวแปรพื้นฐาน เป็นตัวแปรที่เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

2. ตัวแปรที่ศึกษา เป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ตามหลักพรหมวิหารธรรม แบบสอบถามคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักพรหมวิหารธรรม สรุปผลการวิเคราะห์และความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 4 ประการ ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปวิเคราะห์เป็นความหมายของแต่ละตัวแปรตามรายละเอียดดังนี้

เมตตา หมายถึง ความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่นุญษ์สัตว์ทั่วหน้า

กรุณา หมายถึง ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์

มุทิตา หมายถึง ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง กอปรด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอ ต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญอกงามยิ่งขึ้นไป

อุเบกขา หมายถึง ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือมีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมคฤจฺตราชัง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้แบบสอบถามจำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ตำแหน่ง วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของโรงเรียนที่สังกัด ลักษณะคำถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Check - List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ตามหลักพรหมวิหารธรรม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ซึ่งมีเกณฑ์ในการให้คะแนนข้อความที่เป็นข้อคำถาม ดังนี้

5 หมายถึง มีคุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรมมากที่สุด

4 หมายถึง มีคุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรมมาก

3 หมายถึง มีคุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรมปานกลาง

2 หมายถึง มีคุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรมน้อย

1 หมายถึง มีคุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรมน้อยที่สุด

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎีจากหนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลที่ได้มาบูรณาการสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ตามหลักพรหมวิหารธรรม

2. ผู้วิจัยนำผลการศึกษาวิจัยจากข้อ 1 มาใช้เป็นข้อมูลในการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ตามหลักพรหมวิหารธรรม จำนวน 5 ท่าน

3. นำบทสรุปของการสัมภาษณ์และข้อสรุปจากการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักพรหมวิหารธรรมมาวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เพื่อสรุปเป็นนิยามตัวแปร แล้วนำมาสร้างเป็นกระทงคำถามของแบบสอบถามเพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักพรหมวิหารธรรม

4. นำแบบสอบถาม จากข้อ 3 ตรวจสอบหาค่าความสอดคล้องและความตรงกับที่ต้องการวัดที่เรียกว่าค่า IOC (Index of Item-Objective Congruence) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน เพื่อได้แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักพรหมวิหารธรรม

5. นำเครื่องมือที่ได้รับการแก้ไขแล้วไปทดลองใช้เก็บรวบรวมข้อมูล (try out) กับรองผู้บริหาร ครู และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 จำนวน 10 โรงเรียน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน

6. นำแบบทดสอบที่ได้รับคืนมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์ของแอลฟา (α - coefficient) ของ (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.956

7. จัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย
การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือถึงหัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ เพื่อดำเนินการถึงคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อขอความร่วมมือในการออกหนังสือถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 ขอความอนุเคราะห์ทำหนังสือถึงโรงเรียนในสังกัดตอบแบบสอบถามการวิจัย

2. ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามโดยไปขอรับจากผู้บริหารโรงเรียนด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สำหรับสถิติที่จะใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ

1. การวิเคราะห์ตัวแปรพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่ (f) และใช้ค่าร้อยละ (%)

2. การวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักพรหมวิหารธรรมใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์ตามแนวคิดของเบสท์ (Best)⁵³ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 ถึง 5.00 แสดงว่า มีคุณลักษณะอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 ถึง 4.49 แสดงว่า มีคุณลักษณะอยู่ในระดับมาก

⁵³John W. Best, Research in Education, 4thed. Englewood Cliffs (New Jersey : Prentice-Hill, 1981), 182.

ค่าเฉลี่ย 2.50 ถึง 3.49 แสดงว่า มีคุณลักษณะอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 ถึง 2.49 แสดงว่า มีคุณลักษณะอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 ถึง 1.49 แสดงว่า มีคุณลักษณะอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. เปรียบเทียบคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักพรหมวิหารธรรม จำแนกตามตำแหน่ง ใช้สถิติเชิงอนุมานในการทดสอบสมมติฐาน ประกอบด้วย การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ถ้าผลการทดสอบสมมติฐานมีความแตกต่างกัน จึงทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ้ (Scheffe) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2545: 226, 246)

สรุป

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเรื่องคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 ตามหลักพรหมวิหารธรรมประชากร ได้แก่ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 จำนวน 158 โรงเรียน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่าง 113 โรงเรียน โดยใช้เทคนิคการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งประเภท (Stratified Random Sampling) เลือกโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 3 คน ประกอบด้วยรองบริหารโรงเรียน จำนวน 1 คน ครูผู้สอนในโรงเรียน จำนวน 1 คน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 339 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ้

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบคุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 และเพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 ระหว่างรองผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอนสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนี้นำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการสำรวจสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นการนำเสนอ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. ตำแหน่ง		
รองผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่	113	33.33
ครูผู้สอน	113	33.33
กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	113	33.33
รวม	339	100.00
2. เพศ		
ชาย	267	78.76
หญิง	72	21.34
รวม	339	100.00
3. อายุ		
30 – 40 ปี	86	25.37
41 – 50 ปี	120	35.40
51 ปี ขึ้นไป	133	39.23
รวม	339	100.00
4. ประสบการณ์ในการทำงาน		
ต่ำกว่า 10 ปี	100	29.50
10 - 20 ปี	153	45.13
21 ปี ขึ้นไป	86	25.37
รวม	339	100.00
5. วุฒิการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	122	35.99
ปริญญาตรี	196	57.82
สูงกว่าปริญญาตรี	21	61.95
รวม	339	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่า จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นรองผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ ครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวนเท่ากันโดยตำแหน่งละ จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 เป็นเพศชายมากที่สุด จำนวน 267 คน คิดเป็นร้อยละ 78.76 รองลงมาเป็นเพศหญิง จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 21.24 มีอายุ 51 ปี ขึ้นไป มากที่สุด จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 39.23 รองลงมา อายุระหว่าง 41 - 50 ปี จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 35.40 และอายุ 30 - 40 ปี น้อยที่สุด จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 25.37 ประสบการณ์ในการทำงาน 10 - 20 ปี มากที่สุด จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 45.13 รองลงมา คือ มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 29.50 และมีประสบการณ์ในการทำงาน 21 ปีขึ้นไป น้อยที่สุด จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 25.37 วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 57.82 รองลงมา ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 35.99 และสูงกว่าปริญญาตรี น้อยที่สุด จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 61.95

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ของคุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 รายละเอียดดังตาราง 3 - 7

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับคุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2

(n = 113)

คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหารธรรม	(\bar{X})	(S.D)	ระดับ
1. คุณลักษณะด้านความเมตตา	4.20	0.27	มาก
2. คุณลักษณะด้านความกรุณา	4.17	0.36	มาก
3. คุณลักษณะด้านความมีมุทิตา	4.19	0.29	มาก
4. คุณลักษณะด้านความมีอุเบกขา	4.18	0.32	มาก
รวม	4.19	0.32	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า คุณลักษณะตามหลักพรหมวิหาร ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D = 0.32) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ คุณลักษณะทางความเมตตา ($\bar{X} = 4.20$, S.D = 0.27) คุณลักษณะทางความมีมุกตา ($\bar{X} = 4.19$, S.D = 0.29) คุณลักษณะทางความมีอุเบกขา ($\bar{X} = 4.18$, S.D = 0.32) และคุณลักษณะทางความกรุณา ($\bar{X} = 4.17$, S.D = 0.36) ตามลำดับ สำหรับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามมีค่าอยู่ระหว่าง 0.27-0.36 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทางเดียวกัน

เมื่อวิเคราะห์คุณลักษณะตามหลักพรหมวิหาร ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 ในแต่ละด้านเป็นรายข้อย่อยได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 4 – 7

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับคุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรมของ
ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2
ด้านคุณลักษณะทางความเมตตา

(n = 113)

คุณลักษณะด้านความเมตตา	(\bar{X})	(S.D)	ระดับ
1. ผู้บริหารมีความรักใคร่ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป	4.20	0.37	มาก
2. ผู้บริหารมีความปรารถนาดีอยากให้ผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไปมีความสุข	4.18	0.34	มาก
3. ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีจิตอันเป็นไมตรีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไปได้ดี	4.09	0.37	มาก
4. ผู้บริหารแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลและไม่วิพากษ์วิจารณ์ผู้อื่นในทางเสียหาย	4.23	0.37	มาก
5. ผู้บริหารมีความเป็นกันเองกับผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไปตามกาลเทศะที่สมควร	4.21	0.21	มาก
6. ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีความปรารถนาดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไปที่จะให้ทำงานอย่างมีความสุข	4.32	0.25	มาก
7. ผู้บริหารคิดทำประโยชน์ที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป	4.17	0.31	มาก
รวม	4.20	0.27	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า คุณลักษณะทางความเมตตา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, $S.D = 0.27$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยผู้บริหารเป็นผู้ที่มีความปรารถนาดีต่อผู้ได้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไปที่จะให้ทำงานอย่างมีความสุข มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.32$, $S.D = 0.25$) รองลงมาคือ ผู้บริหารแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลและไม่วิพากษ์วิจารณ์ผู้อื่นในทางเสียหาย ($\bar{X} = 4.23$, $S.D = 0.37$) และผู้บริหารเป็นผู้ที่มีจิตอันเป็นไมตรีต่อผู้ได้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไปได้ดี มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.09$, $S.D = 0.37$) สำหรับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามมีค่าอยู่ระหว่าง 0.21-0.37 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทางเดียวกัน

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับคุณลักษณะของตามหลักพรหมวิหารธรรม
ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2
ด้านคุณลักษณะทางความกรุณา

(n = 113)

คุณลักษณะด้านความกรุณา	(\bar{X})	(S.D)	ระดับ
1. ผู้บริหารมีความสุขภาพ อ่อนโยนต่อผู้ได้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป	4.29	0.36	มาก
2. ผู้บริหารเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุข และให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ได้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไปตามสมควร	4.25	0.39	มาก
3. ผู้บริหารมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละต่อผู้ได้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป	4.26	0.37	มาก
4. ผู้บริหารไม่ตำหนิผู้ได้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไปต่อหน้าบุคคลอื่น และหาวิธีการที่ดีในการว่ากล่าวตักเตือน	4.19	0.44	มาก
5. ผู้บริหารเสนอแนวคิดในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของผู้ได้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไปอย่างมีเหตุผล	4.20	0.43	มาก
6. ผู้บริหารมีความยุติธรรมในการให้ขวัญและกำลังใจต่อผู้ได้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป	4.10	0.42	มาก
7. ผู้บริหารส่งเสริมให้ทุกคนดำเนินวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อความสุขที่ยั่งยืน	4.21	0.31	มาก
8. ผู้บริหารส่งเสริมและให้คำปรึกษาแก่ผู้ได้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป โดยร่วมกันคิด และปฏิบัติงาน แก้ไขปัญหาาร่วมกันจนสำเร็จ	4.11	0.35	มาก

ตารางที่ 5 (ต่อ)

คุณลักษณะด้านความกรุณา	(\bar{X})	(S.D)	ระดับ
9. ผู้บริหารเป็นผู้ที่ให้เกียรติ ให้โอกาส และให้อภัย แก่ผู้ได้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป	4.06	0.36	มาก
10. ผู้บริหารจัดการทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติงานได้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด	4.01	0.45	มาก
รวม	4.17	0.36	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่าคุณลักษณะทางความกรุณา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$, S.D = 0.36) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยผู้บริหารมีความสุภาพ อ่อนโยนต่อผู้ได้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.29$, S.D = 0.36) รองลงมาคือ ผู้บริหารมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละต่อผู้ได้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป ($\bar{X} = 4.26$, S.D = 0.37) และผู้บริหารจัดการทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติงานได้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.01$, S.D = 0.45) สำหรับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามมีค่าอยู่ระหว่าง 0.31-0.44 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทางเดียวกัน

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับคุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 ด้านคุณลักษณะทางการมีมูทิตา

(n = 113)

คุณลักษณะด้านการมีมูทิตา	(\bar{X})	(S.D)	ระดับ
1. ผู้บริหารยกย่อง เผยแพร่ คุณความดีของผู้ได้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป และยินดีกับผู้ที่ประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติงาน	4.16	0.39	มาก
2. ผู้บริหารส่งเสริมคนดี คนเก่ง ให้มีโอกาสด้านการแสดงความสามารถ	4.31	0.21	มาก
3. ผู้บริหารส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อให้ผู้ได้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไปมีความก้าวหน้าทางการศึกษา และตำแหน่งหน้าที่การงาน	4.21	0.37	มาก
4. ผู้บริหารเป็นผู้นำและชี้แนะแนวทางให้เกิดการกระทำดีเพื่อพัฒนาชีวิต และสังคมต่อผู้ได้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป	4.26	0.37	มาก
5. ผู้บริหารสนับสนุนให้ผู้ได้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไปได้ปฏิบัติงานตามความสามารถและเหมาะสม	4.27	0.44	มาก

ตารางที่ 6 (ต่อ)

คุณลักษณะด้านการมีมูทิตา	(\bar{X})	(S.D)	ระดับ
6. ผู้บริหารยอมรับความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลของผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป	4.21	0.41	มาก
7. ผู้บริหารเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว และสนับสนุนให้ผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไปได้รับประโยชน์อันควร	4.11	0.36	มาก
8. ผู้บริหารเคารพในสิทธิของผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป			
9. ผู้บริหารทำให้ประชาชนเห็นคุณค่าของท้องถิ่นและชุมชน ช่วยกันแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน	4.05	0.34	มาก
	4.04	0.31	มาก
รวม	4.19	0.29	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า คุณลักษณะทางการมีมูทิตา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D = 0.29) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยผู้บริหารสนับสนุนให้ผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไปได้ปฏิบัติงานตามความสามารถและเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.31$, S.D = 0.21) รองลงมาคือ ผู้บริหารเป็นผู้นำและชี้แนะแนวทางให้เกิดการกระทำดีเพื่อพัฒนาชีวิตและสังคมต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป ($\bar{X} = 4.27$, S.D = 0.36) และผู้บริหารทำให้ประชาชนเห็นคุณค่าของท้องถิ่นและชุมชน ช่วยกันแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.04$, S.D = 0.31) สำหรับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามมีค่าอยู่ระหว่าง 0.21-0.44 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทางเดียวกัน

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับคุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 ด้านคุณลักษณะทางการมีอุเบกขา

(n = 113)

คุณลักษณะด้านการมีอุเบกขา	(\bar{X})	(S.D)	ระดับ
1. ผู้บริหารยึดหลักคุณธรรมในการบริหารงานต่าง ๆ และบริหารงานด้วยความโปร่งใส ไม่เอนเอียงด้วยความรักหรือความชังต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือต่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง	4.20	0.40	มาก
2. ผู้บริหารสามารถควบคุมอารมณ์ ข่มใจ ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี	4.24	0.44	มาก

ตารางที่ 7 (ต่อ)

คุณลักษณะด้านการมีอุเบกขา	(\bar{X})	(S.D)	ระดับ
3. ผู้บริหารเป็นผู้ที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน และองค์กรต่าง ๆ ได้ดี	4.12	0.39	มาก
4. ผู้บริหารบริหารงาน ดูแลเอาใจใส่ผู้ได้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไปด้วยความ ยุติธรรม และพิจารณาปัญหาด้วยความเที่ยงตรง	4.14	0.42	มาก
รวม	4.18	0.44	มาก

จากตารางที่ 7 พบว่า คุณลักษณะทางการมีอุเบกขา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.18, S.D = 0.32) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยผู้บริหารสามารถควบคุมอารมณ์ ช่มใจ ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (\bar{X} = 4.24, S.D = 0.44) รองลงมาคือ ผู้บริหารยึดหลักคุณธรรมในการบริหารงานต่าง ๆ และบริหารงานด้วยความโปร่งใส ไม่เอินเอียงด้วยความรักหรือความชังต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือต่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง (\bar{X} = 4.20, S.D = 0.40) และผู้บริหารเป็นผู้ที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน และองค์กรต่าง ๆ ได้ดี มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (\bar{X} = 4.12, S.D = 0.39) สำหรับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามมีค่าอยู่ระหว่าง 0.39-0.44 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทางเดียวกัน

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ตามหลักพรหมวิหารธรรม จำแนกตามตำแหน่ง

ตารางที่ 8 การเปรียบเทียบคุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง

หลักพรหมวิหารธรรม	แหล่งความ แปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig
ด้านคุณลักษณะด้านความเมตตา	ระหว่างกลุ่ม	2	3.290	1.097	2.799	.053
	ภายในกลุ่ม	336	86.833	.229		
	รวม	338	90.123			
ด้านคุณลักษณะด้านความกรุณา	ระหว่างกลุ่ม	2	3.462	1.154	2.721	.054
	ภายในกลุ่ม	336	161.160	.424		
	รวม	338	164.622			
ด้านคุณลักษณะด้านความมีมูทิตา	ระหว่างกลุ่ม	2	.336	.112	.520	.669
	ภายในกลุ่ม	336	81.813	.215		
	รวม	338	82.149			
ด้านคุณลักษณะด้านความมี อุเบกขา	ระหว่างกลุ่ม	2	2.478	.826	4.230*	.006
	ภายในกลุ่ม	336	74.195	.195		
	รวม	338	76.673			
โดยภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	2	1.324	.741	4.240*	.001
	ภายในกลุ่ม	336	74.214	.187		
	รวม	338	76.354			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 8 แสดงว่า การเปรียบเทียบคุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรม ของ
ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 จำแนกตาม
ตำแหน่ง โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณา
เป็นรายด้านพบว่า คุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง ด้านคุณลักษณะทาง

ความเมตตา ด้านคุณลักษณะทางความกรุณา และด้านคุณลักษณะทางความมีมูทิตา ไม่แตกต่างกัน คุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ด้านคุณลักษณะทางความมีอุเบกขา แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงนำค่าเฉลี่ย มาทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ และระบุความแตกต่าง โดยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffe's test) ดังแสดงผลในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 การเปรียบเทียบคุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา ชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง เป็นรายคู่

หลักพรหมวิหาร ธรรม	อายุ	รอง ผู้อำนวยการ	ครู ผู้สอน	กรรมการ สถานศึกษา	
		\bar{X}	4.66	4.48	4.43
ด้านคุณลักษณะทาง ความมีอุเบกขา	รอง ผู้อำนวยการ	4.66	0.18	0.23*	
	ครูผู้สอน	4.48		0.05	
	กรรมการสถานศึกษา	4.43			
		\bar{X}	4.66	4.50	4.46
โดยภาพรวม	รอง ผู้อำนวยการ	4.66	0.16*	0.20*	
	ครูผู้สอน	4.50		0.04	
	กรรมการสถานศึกษา	4.46			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 9 แสดงว่า รองผู้อำนวยการ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรีเขต 2 โดยภาพรวม และด้านคุณลักษณะทางความมีอุเบกขา แตกต่างกับครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษา โดยรองผู้อำนวยการ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 โดยภาพรวมแตกต่างกับครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษา และด้านด้านคุณลักษณะทางความมีอุเบกขา แตกต่างกับกรรมการสถานศึกษา

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) คุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 2) เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยใช้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 จำนวน 113 โรงเรียน เป็นหน่วยการวิเคราะห์ (unit of analysis) ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยรองผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ จำนวน 113 คน ครูผู้สอนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 113 คน และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีได้ปฏิบัติราชการในโรงเรียน จำนวน 113 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามจำนวน 1 ฉบับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ (f) ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) การทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ (scheffe) และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. คุณลักษณะตามหลักพรหมวิหาร ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ คุณลักษณะทางความเมตตา คุณลักษณะทางความมีมุทิตา คุณลักษณะทางความมีอุเบกขา และคุณลักษณะทางความกรุณา ตามลำดับ และพิจารณารายคุณลักษณะพบดังนี้

1.1 คุณลักษณะทางความเมตตา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยผู้บริหารเป็นผู้ที่มีความปรารถนาดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไปที่จะให้ทำงานอย่างมีความสุข มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้บริหารแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลและไม่วิพากษ์วิจารณ์ผู้อื่นในทางเสียหาย และผู้บริหารคิดทำประโยชน์ที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

1.2 คุณลักษณะทางความกรุณา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยผู้บริหารมีความสุขภาพ อ่อนโยนต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคล

ทั่วไป มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้บริหารมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป และผู้บริหารจัดการทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติงานได้เหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุด มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

1.3 คุณลักษณะทางการมีมูทิตา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยผู้บริหารสนับสนุนให้ผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไปได้ปฏิบัติงานตามความสามารถและเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้บริหารเป็นผู้นำและชี้แนะแนวทางให้เกิดการกระทำดีเพื่อพัฒนาชีวิตและสังคมต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป และผู้บริหารนำให้ประชาชนเห็นคุณค่าของท้องถิ่นและชุมชน ช่วยกันแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

1.4 คุณลักษณะทางการมีอุเบกขา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยผู้บริหารสามารถควบคุมอารมณ์ ช่มใจ ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้บริหารยึดหลักคุณธรรมในการบริหารงานต่าง ๆ และบริหารงานด้วยความโปร่งใส ไม่เอนเอียงด้วยความรักหรือความชังต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือต่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และผู้บริหารเป็นผู้ที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน และองค์กรต่าง ๆ ได้ดี มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

2. การเปรียบเทียบคุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า คุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง ด้านคุณลักษณะทางความเมตตา ด้านคุณลักษณะทางความกรุณา และด้านคุณลักษณะทางความมีมูทิตา ไม่แตกต่างกัน คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 ตามหลักพรหมวิหารธรรม ด้านคุณลักษณะทางความมีอุเบกขา แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยรองผู้อำนวยการ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 โดยภาพรวม แตกต่างกับ ครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษา และด้านคุณลักษณะทางความมีอุเบกขา แตกต่างกับกรรมการสถานศึกษา

การอภิปรายผลการวิจัย

1. คุณลักษณะตามหลักพรหมวิหาร ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ คุณลักษณะทางความเมตตา คุณลักษณะทางความมีมูทิตา คุณลักษณะทางความมีอุเบกขา และคุณลักษณะทางความกรุณา ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรีย์พร วงศ์กระพันธ์ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้ปกครองในการเลี้ยงดูเด็กวัยเรียน โรงเรียนเทศบาลวัดคงคาสวัสดิ์ สังกัดเทศบาลเมืองปากพอง อำเภopakพอง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า 1) การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้ปกครองในการเลี้ยงดูเด็กวัยเรียน โรงเรียนเทศบาลวัดคงคาสวัสดิ์ สังกัดเทศบาลเมืองปากพอง อำเภopakพอง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน โดยรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านเมตตา ด้านกรุณา ด้านมูทิตา และด้านอุเบกขา อยู่ในระดับมาก 2) ผลเปรียบเทียบการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการเลี้ยงดูเด็กวัยเรียนโรงเรียนเทศบาล วัดคงคาสวัสดิ์ สังกัดเทศบาลเมืองปากพอง อำเภopakพอง จังหวัดนครศรีธรรมราชของผู้ปกครอง ที่เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ต่างกัน โดยรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้ปกครองในการเลี้ยงดูเด็กวัยเรียน คือ เด็กจะเล่นมากกว่าทำ ไม่เชื่อฟังและไม่ปฏิบัติตาม ควรให้ออกกำลังกายลงมือทำ และคิดอย่างมีเหตุผล และสอดคล้องกับงานวิจัยของมารศรี กลางประพันธ์ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาพรหมวิหาร 4 ของนักศึกษาวิชาชีพครู สังกัดสถาบันราชภัฏตามแนวพุทธร่วมกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษาวิชาชีพครูที่ได้รับการฝึกอบรม มีคะแนนการพัฒนา พรหมวิหาร 4 โดยรวมทุกด้านสูงกว่านักศึกษาวิชาชีพครูที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักศึกษาวิชาชีพครูที่ได้รับการฝึกอบรม มีคะแนนการพัฒนาพรหมวิหาร 4 ในส่วนย่อยแต่ละด้าน คือ ด้านความเมตตา กรุณา มูทิตา และอุเบกขา สูงกว่านักศึกษาวิชาชีพครูที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ตัวแปรผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสะสม (GPA) และตัวแปรวิธีการฝึกอบรมไม่มีปฏิสัมพันธ์ทำให้คะแนนพรหมวิหาร 4 โดยรวมทุกด้านและโดยส่วนย่อยแต่ละด้านคือด้านมูทิตา และด้านอุเบกขา ของนักศึกษาวิชาชีพครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัวแปร (GPA และตัวแปรวิธีการฝึกอบรม) นั้นมีปฏิสัมพันธ์ทำให้คะแนนด้านความเมตตาและกรุณา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) นักศึกษาวิชาชีพครูที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสะสม (GPA) สูง ปานกลาง และต่ำ เมื่อได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพรหมวิหาร 4

แล้ว มีคะแนนการพัฒนา พรหมวิหาร 4 โดยรวมทุกด้าน และโดยส่วนย่อยแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. การเปรียบเทียบคุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมพบว่า แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า คุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง ด้านคุณลักษณะทางความเมตตา ด้านคุณลักษณะทางความกรุณา และด้านคุณลักษณะทางความมีมูทิตา ไม่แตกต่างกัน คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 ตามหลักพรหมวิหารธรรม ด้านคุณลักษณะทางความมีอุเบกขา แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยรองผู้อำนวยการ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 โดยภาพรวม แตกต่างกับ ครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษา และด้านด้านคุณลักษณะทางความมีอุเบกขา แตกต่างกับกรรมการสถานศึกษา เนื่องผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำ และสามารถควบคุมอารมณ์ได้ ดีกว่าตำแหน่งอื่น ๆ จึงทำให้รองผู้อำนวยการมีคุณลักษณะอุเบกขามากกว่ากรรมการสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของสุริย์พร วงศ์กระพันธุ์ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้ปกครองในการเลี้ยงดูเด็กวัยเรียน โรงเรียนเทศบาลวัดคงคาสวัสดิ์ สังกัดเทศบาลเมืองปากพอง อำเภอปากพอง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า 1) การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้ปกครองในการเลี้ยงดูเด็กวัยเรียน โรงเรียนเทศบาลวัดคงคาสวัสดิ์ สังกัดเทศบาลเมืองปากพอง อำเภอปากพอง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน โดยรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านเมตตา ด้านกรุณา ด้านมูทิตา และด้านอุเบกขา อยู่ในระดับมาก 2) ผลเปรียบเทียบการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการเลี้ยงดูเด็กวัยเรียน โรงเรียนเทศบาล วัดคงคาสวัสดิ์ สังกัดเทศบาลเมืองปากพอง อำเภอปากพอง จังหวัดนครศรีธรรมราชของผู้ปกครอง ที่เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ต่างกัน โดยรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้ปกครองในการเลี้ยงดูเด็กวัยเรียน คือ เด็กจะเล่นมากกว่าทำ ไม่เชื่อฟังและไม่ปฏิบัติตาม ควรให้ออกาสเด็กเรียนรู้ ลงมือทำ และคิดอย่างมีเหตุผล และสอดคล้องกับงานวิจัยของมงคล ภาครฐวานนท์ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง พฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบพฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหาร

โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด ระหว่างสถานภาพทางตำแหน่งและขนาดโรงเรียน โดยส่วนรวมพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของกรรยา รินสอน ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง คุณธรรมและจริยธรรมที่ปฏิบัติจริงและพึงประสงค์ของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในสหวิทยาเขตศรีโยธินตามทัศนะของครู ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณธรรมและจริยธรรมที่ปฏิบัติจริงและพึงประสงค์ของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในสหวิทยาเขตศรีโยธิน ตามทัศนะของครูผู้สอนในสหวิทยาเขตเดียวกัน ทั้ง 4 ด้านคือ คุณธรรมและจริยธรรมต่อวิชาชีพการบริหาร คุณธรรมและจริยธรรมต่อเพื่อนร่วมงาน คุณธรรมและจริยธรรมต่อสังคมและประเทศชาติ และคุณธรรมและจริยธรรมต่อตนเอง อยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบคุณธรรมและจริยธรรมที่ปฏิบัติจริงและพึงประสงค์ของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาตามทัศนะของครู จำแนกตามระดับการศึกษาของครู พบว่า คุณธรรมและจริยธรรมต่อวิชาชีพการบริหาร คุณธรรมและจริยธรรมต่อสังคมและประเทศชาติ และคุณธรรมและจริยธรรมต่อตนเองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ส่วนด้านคุณธรรมและจริยธรรมต่อเพื่อนร่วมงานมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผลการเปรียบเทียบคุณธรรมและจริยธรรมที่ปฏิบัติจริงและพึงประสงค์ของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาตามทัศนะของครู จำแนกตามประสบการณ์การทำงานของครู พบว่าคุณธรรมและจริยธรรมต่อวิชาชีพการบริหาร คุณธรรมและจริยธรรมต่อเพื่อนร่วมงาน และคุณธรรมและจริยธรรมต่อสังคมและประเทศชาติ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 ส่วนด้านคุณธรรมและจริยธรรมต่อตนเอง ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรมีการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหารธรรม โดยชี้ให้เห็นประโยชน์ และการนำไปปฏิบัติ เพื่อการปฏิบัติที่ถูกต้อง และเกิดประโยชน์สูงสุด
2. ผู้บริหารควรนำหลักธรรมมาใช้ในการบริหารงานเพื่อการบูรณาการการปฏิบัติตนตามหลักธรรมและการบริหารงาน
3. ผู้บริหารควรส่งเสริมการนำหลักธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ได้บังคับบัญชา ตลอดจนการปฏิบัติตนเป็นตัวอย่าง
4. ควรนำชุมชน โรงเรียน และวัดมาทำกิจกรรมร่วมกัน โดยสอดแทรกหลักธรรมต่าง ๆ ในกิจกรรมที่ทำร่วมกัน

5. ผู้บริหารควรถ่ายทอดคุณลักษณะที่สอดคล้องกับพรหมวิหารธรรม โดยเฉพาะด้าน อุเบกขา เนื่องจากผู้บริหารมีการปฏิบัติมากกว่าตำแหน่งอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ตามหลักธรรมอื่น ๆ เพื่อศึกษาระดับการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติ
3. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะด้านอุเบกขาของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. กระทรวงมหาดไทย. เอกสารประกอบการศึกษาอบรมและสัมมนาหลักสูตรสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย, ม.ป.ป.
- กระทรวงมหาดไทย. แนวนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระยะ 15 ปี (พ.ศ.2545-2559). กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย, 2544.
- กระทรวงศึกษาธิการ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง และพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, 2546.
- กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข ตัวชี้วัดและระดับคุณภาพในการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2547. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2547.
- จิระประภา อัครบวร. สร้างคน สร้างผลงาน. กรุงเทพมหานคร : เต้า, 2549.
- ชฎิล นิมมวล. "แนวทางการเตรียมความพร้อมในการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น." วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาระดับบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2545.
- ชัยยุทธ วัชรานนท์. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บัณฑิตอักษร, 2550.
- ชำนาญ ปิยวนิชพงษ์และคณะ. กรอบความคิดสำหรับการจัดการทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดยูเคชั่น , 2006.
- ชูชัย สมितिไกร. การฝึกอบรมบุคลากรในองค์กร. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- ธงชัย สมบูรณ์. การบริหารและการจัดการมนุษย์ในองค์กร. กรุงเทพมหานคร : ปราชญ์สยาม, 2549 .
- ธงชัย สันติวงษ์. หลักการจัดการ. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช , 2536 .
- ประภาพรณ ไชยวงษ์. "การวิเคราะห์บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษาและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา." วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา, 2540.
- พะยอม วงศ์สารศรี. การบริหารทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร : สุภา จำกัด, 2545 .
- พนัส หันนาคินทร์. ประสบการณ์ในการบริหารบุคลากร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542 .
- ยุทธพงษ์ กัยวรรณ. พื้นฐานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, 2543 .
- รุ่ง พูนสวัสดิ์. การบริหารงานบุคคลในวงการศึกษา. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, ม.ป.ป.
- วรรณที ศรีโนนยาง. "บทบาทการมีส่วนร่วมและความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาของจังหวัดหนองบัวลำภู." วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2545.
- วัฒนา สุตรสุวรรณ. ลับ-เฉพาะผู้เป็นหรือกำลังจะเป็นผู้บังคับบัญชา. นครหลวง : ไทยอนุเคราะห์ไทย, ม.ป.ป.
- วิเศษ สบายจิต. "การศึกษาความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดภูเก็ต." วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, 2548.
- สรรพสิทธิ์ สามีพพา. "ความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของครู ผู้บริหารสถานศึกษา และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุรินทร์." วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์, 2547.
- สมาน รังสิโยกฤษฎ์. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร : สวัสดิการสำนักงาน ก.พ., 2544 .
- สหกรณ์ออมทรัพย์ข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัด . บันทึกองค์การบริหารส่วนจังหวัด 2548. กรุงเทพมหานคร : บริษัท บพิศการพิมพ์ , 2548.
- สาโรช แก้วใส. "การศึกษาความพร้อมเพื่อรองรับการถ่ายโอนภารกิจตามนโยบายการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนจังหวัดบุรีรัมย์." วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2547.
- สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. แผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, 2545.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. กระทรวงศึกษาธิการ. ระบบงานแผนเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ, 2547.

สำนักผู้ตรวจราชการ ประจำเขตตรวจราชการที่ 1-12 .การศึกษาความพร้อมเพื่อสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน . ขอนแก่น : เพ็ญพรินดี้ง จำกัด ,2547.

สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 1. การมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์กรบริหารส่วนตำบลในกระบวนการจัดและพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนเขตการศึกษา 1. นครปฐม : สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 1, 2540.

สำราญ ชวนวัน. การศึกษาศักยภาพการส่งเสริมการจัดการศึกษาขององค์กรบริหารส่วนตำบลในเขตตรวจราชการที่ 4. ราชบุรี : สำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ 4, 2546.

สุพล สีหา. “ศักยภาพในการจัดการศึกษาขององค์กรบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ในจังหวัดขอนแก่น.” วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น,2545.

เสริมศักดิ์ พงษ์พานิช . “แนวทางการดำเนินงานของกระทรวงมหาดไทยในการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.”ใน เอกสารประกอบการศึกษาอบรมและสัมมนาหลักสูตรสมาชิกองค์กรบริหารส่วนตำบล,54.กรุงเทพมหานคร:กระทรวงมหาดไทย, ม.ป.ป.

อัญชิสา ไกรสรณภานตร . “การพัฒนาบุคลากรตามความต้องการของข้าราชการมหาวิทยาลัยศิลปากร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร ,2545.

อาคม เดิมพิทยาไพสิฐ.“ทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในช่วงแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 10 .” ยุทธศาสตร์แผน ฯ ๑๐ 4,9 (สิงหาคม 2549) : 6-8.

ภาษาต่างประเทศ

Best ,John. W. Research in Education. 4thed. New Jersey : Prentice – Hall,Inc.,1981.

Bishod , Leslie J. Staff Development and Instructional Improvement Plans and Procedures . Boston : Allyn and Bacon,1976.

- Castetter, William B. The personnel Function in Education Administration .New York : Macmillian Publishing Co.,Inc.,1976.
- _____. The Personnel Function in Educationnal Administration .New York : Macmillan Publishing Company ,1992.
- Chen, Schechter .“Organizational Learning Mechanisms:The Meaning,Measure,and Implications for School Improvement” Educational Administration Quarterly 44,2, (April 2008):155-186.
- Chruden, Herbert J. and Sherman, Arthur W. “The Nature and Development of the Personnel Field,” in Personnel Management , Cincinnati Ohio : South – West, 1968.
- Cronbach, Lee J. Essentials of psychology Testing.3rd ed. New York : Harper & Row Publishers,1974.
- Desimone,Randy L. Werner,Jon M.and Harris, David M. Human Resource Development . United States of America : Harcourt College Publishers,2002.
- Flippo,E.B. a Personnel Management . Sixth Edition . New York : McGraw – Hill , 1984.
- Harbison ,Frederick .and Myers,Charles A. Educational Manpower and Economic Growth . New York : McGraw – Hill Book Company,1964.
- Jucius, Michael J. Personal Management .6th ed. Homewood : Richard D,Irwin,Inc, 1971.
- Julian ,Kitchen. and Dianne ,Stevens.”Action research in teacher education” Action Research 6,1,(2008):7-28.
- Kathryn Bell,McKenzie. and others.”From the Field: A Proposal for Educating Leaders for Social Justice” Educational Administration Quarterly 44,2 (February 2008):111-138.
- Katz ,Daniel.and Robert. Kahn. The Social Psychology of Organization . 2nd Ed. New York : John Wiley & Sons,1978.
- Miller, Peter M. and Hafner, Madeline M.,”Moving Toward Dialogical Collaboration:A Critical Examination of a University-School-Community Partnership” Educational Administration Quarterly 44,1 (2008):66-110.

- Monk,David H."Reflections and Commentary From the Field:Connecting the Reform of Administrator Preparation to the Reform of Teacher Preparation"
Educational Administration Quarterly 44,2 (April 2008):282-295.
- Printy,Susan M."Leadership for Teacher Learning: A Community of Practice Perspective"Educational Administration Quarterly 44,2 (April 2008):187-226.
- Smith,Bets Ann. "Deregulation and the New Leader Agenda:Outcomes and Lessons from Michigan"Educational Administration Quarterly 44,1 (2008):30-65.
- Spears,Harold. Improving the Supervision of Instruction . New York : Hull,1953.
- Vichet ,Chhuon and others,"The Little District That Could: The Process of Building District-School Trust"Educational Administration Quarterly 44,2 (April 2008) :227-281.
- Whitehill, Arther M. Personal Relations.New York : McGraw-Hill Book Company,1965 .

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

1. นายเสน่ห์ โสมนัส
วุฒิทางการศึกษา : ศีษษาศาสตรมหาบัณัฑิต สาขาวิชาการบริหารการศีกษา
ตำแหน่ง : ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหัววัง อ.สองพี่น้อง
2. นายประสงค์ พวงวรินทร์
วุฒิทางการศึกษา : ศีษษาศาสตรมหาบัณัฑิต สาขาวิชาการบริหารการศีกษา
ตำแหน่ง : ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดทุ่งคอก อ.สองพี่น้อง
3. นางละเอียด สะอิ่งทอง
วุฒิทางการศึกษา : ศีษษาศาสตรมหาบัณัฑิต สาขาวิชาการบริหารการศีกษา
ตำแหน่ง : ครู คศ.3 โรงเรียนวัดทุ่งคอก อ.สองพี่น้อง
4. นางวาสนา สัจั้พระกร
วุฒิทางการศึกษา : ศีษษาศาสตรมหาบัณัฑิต สาขาวิชาการบริหารการศีกษา
ตำแหน่ง : ครู คศ.3 โรงเรียนบ้านหนองเฝ้า อ.สองพี่น้อง
5. นางนันทยา ใจตรง
วุฒิทางการศึกษา : ศีษษาศาสตรมหาบัณัฑิต สาขาวิชาการวิจัย และสถิติทางการศีกษา
ตำแหน่ง : ครู คศ.3 โรงเรียนวัดบางสาม อ.สองพี่น้อง

ที่ ศธ 0520.203.2/3๑๖

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

2๑ กรกฎาคม 2553

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน นายเสน่ห์ โสมนัส

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ

ด้วย นายวิทยา เอื่องเพ็ชร รหัสนักศึกษา 50252411 นักศึกษาระดับปริญญาโท ภาควิชา
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ได้รับอนุมัติให้ทำการค้นคว้าอิสระเรื่อง “คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 ตามหลักพรหมวิหารธรรม” ในการนี้ภาควิชา การบริหารการศึกษา
ใคร่ขอกความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัยที่แนบมาพร้อม
หนังสือฉบับนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา ภาควิชาการบริหารการศึกษาขอขอบคุณในการอนุเคราะห์
ของท่านมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ อินทร์รักษ์)

หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

ฝ่ายธุรการ

โทรศัพท์ / โทรสาร 0-3421-9136

ภาคผนวก ข
หนังสือขอทดลองเครื่องมือ

รายชื่อสถานศึกษาที่ขอทดลองเครื่องมือวิจัย

1. โรงเรียนบ้านยมเบือ
2. โรงเรียนวัดชัยญวารี
3. โรงเรียนบ้านดงกะเขา
4. โรงเรียนวัดเขาพนมนาม
5. โรงเรียนอาทรสังฆะวัดนะ 2 วังตะกู
6. โรงเรียนวัดไชนารามบุรี
7. โรงเรียนตลาดขุนขันธ์
8. โรงเรียนวัดหัวกลับ
9. โรงเรียนบ้านหัววัง
10. โรงเรียนหนองแหน

ที่ ศธ 0520.203.2 / 4 2 8

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

๖ สิงหาคม 2553

เรื่อง ขอตกลงเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านยมเมื่อ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ

ด้วย นายวิทยา เอื้องเพชร รหัสนักศึกษา 50252411 นักศึกษาระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับ อนุมัติให้ทำการค้นคว้าอิสระเรื่อง “คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ตามหลักพรหมวิหารธรรม” ในกรณีนี้ ภาควิชาการบริหารการศึกษา ใ้รขอความ อนุเคราะห์ให้ นายวิทยา เอื้องเพชร ทำการทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือในหน่วยงานของท่าน เพื่อ นำไปปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้ในการวิจัยกลุ่มตัวอย่าง

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณา ภาควิชาการบริหารการศึกษาขอขอบคุณในการอนุเคราะห์ของ ท่านมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ อินทร์รัthy)

หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

งานธุรการ

โทรศัพท์ / โทรสาร 0 3421 9136

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

รายชื่อสถานศึกษาที่เก็บข้อมูล

ลำดับที่	รายชื่อโรงเรียน	ลำดับที่	รายชื่อโรงเรียน
1	อนุบาลพระบรมราชานุสรณ์คอนเจดีย์	26	วัดสระदान
2	บ้านนเรศ	27	วัดบ้านกรวด
3	วัดสระศรีเจริญ	28	วัดท่ากุ่ม
4	วัดราษฎร์บำรุง	29	วัดศรีเฉลิมเขต
5	วัดหนองหลอด	30	วัดดอนมะนาว
6	บ้านทะเลบก	31	วัดสองพี่น้อง
7	บ้านสระหลวง	32	บ้านโคกงูเห่า
8	บ้านบ่อสำราญ	33	บ้านบัวขาว
9	บ้านหนองแวง	34	บ้านหนองวัลย์เปรียง
10	บ้านหนองसानแตร์	35	วัดทุ่งคอก
11	วัดชัยวุฒิวารี	36	วัดทุ่งเงิน
12	วัดชีธาราม	37	วัดเทพพิทักษ์
13	บ้านหนองจิกรากฆ่า	38	บ้านโป่ง
14	บ้านดงกะเซา	39	วัดเนินพระปรารักษ์
15	วัดหนองแวง	40	วัดใหม่รัตน
16	บ้านหนองฝ้าย	41	บ้านหัววัง
17	บ้านสระกระโจม	42	บ้านหนองเฝ้า
18	บ้านยมเปือ	43	บ้านหนองกระดี่
19	บ้านหนองสลัดไค	44	บ้านดอนคำลิ่ง
20	บุญศรีสุวรรณราษฎร์สามัคคี	45	วัดหัวกลับ
21	บ้านหัวเขา	46	วัดทับกระดาน
22	บ้านดอนกลาง	47	วัดเวฬุวัน
23	บ้านห้วยม้าลอย	48	วัดหนองพันเทา
24	บ้านหนองขุม	49	วัดบางสาม
25	บ้านโคกหม้อ	50	วัดสำเภาทอง

ลำดับที่	รายชื่อโรงเรียน	ลำดับที่	รายชื่อโรงเรียน
51	บ้านโคก 7 ลูก	78	บ้านหนองจิก
52	วัดใหม่บำรุงธรรม	79	วัดพรสวรรค์
53	ตลาดขุนขันธ์	80	วัดเขาพนมนาง
54	วัดโบสถ์คอนตำแพน	81	วัดคอนสงวน
55	สองพี่น้อง	82	วัดหัวโพธิ์
56	วัดไชนารามภูรี	83	บ้านประทุมทอง
57	วัดท่าข้าม	84	วัดท่าไชย
58	บ้านไผ่ตาไม้	85	วัดบางบอน
59	วัดไผ่โรงวัว	86	วัดยางยี่แเส
60	อนุบาลวัดคงตาล	87	วัดสามัคคีธรรม
61	วัดท่าจัด	88	วัดจันทราวาส
62	วัดใหม่พิบูลย์ผล	89	บ้านจรเข้สามพัน
63	วัดทองประดิษฐ์	90	บ้านเขาชานหมาก
64	วัดรางบัวทอง (สุวรรณวิทยา)	91	วัดปทุมวนาราม
65	วัดบางสะแก (วิทยารังสรรค์)	92	บ้านรางโพธิ์
66	วัดสว่างอารมณ์	93	วัดโลกยายเกตุ
67	วัดลาดประทุมทอง	94	พานิชชีวอุปถัมภ์
68	อาทรสังฆะวิณะ 1 วัดลาดบัว	95	วัดโกลการาม
69	วัดย่านซื่อ	96	วัดคีรีรัตนาราม
70	วัดไผ่ขาด	97	วัดสระกร่างเจริญธรรม
71	วัดรางกร่าง	98	บ้านเขากำแพง
72	วัดใหม่เพชรรัตน์	99	วัดห้วยคูสามัคคี
73	บ้านหนองโพธิ์	100	บ้านโป่งพรานอินทร์
74	บ้านสะพังกร่าง	101	วัดคอนมะเกลือ
75	อาทรสังฆะวิณะ 2 วัดวังตะกู	102	วัดจำปา
76	บ้านหนองกระทู้	103	วัดโพธิ์เขียว
77	วัดกม่วง	104	บ้านทุ่งดินคำ

ลำดับที่	รายชื่อโรงเรียน	ลำดับที่	รายชื่อโรงเรียน
105	บ้านหัวทำนบ		
106	วัดกลางบ้านคอน		
107	วัดยางสว่างอารมณ์		
108	วัดเขาดีสลัก		
109	วัดคีรีเจริญผล		
110	วัดโพธิ์ทองเจริญ		
111	พลับพลาไชย		
112	บ้านสระบัวทอง		
113	วัดศรีสร้อยเพชร		

ที่ ศธ 0520.107(นฐ)/6929

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

20 สิงหาคม 2553

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดจันทราวาส

ด้วย นายวิทยา เอื้องเพชร นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำการค้นคว้าอิสระ เรื่อง “คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 ตามหลักพรหมวิหารธรรม” มีความประสงค์ จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากรองผู้อำนวยการโรงเรียนหรือผู้แทนรองผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้สอน และกรรมการศึกษาที่มีได้ปฏิบัติงานในโรงเรียน เพื่อประกอบการทำการค้นคว้าอิสระ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดอนุญาต พร้อมทั้งแจ้ง บุคลากรในสังกัดของท่านทราบเพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามให้แก่ นักศึกษา ดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไชยศ ไพวิทยศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

นครปฐม โทร.0-3421-8788

ปณิธานของบัณฑิตวิทยาลัย “มุ่งส่งเสริม สนับสนุน เพื่อพัฒนาคุณภาพบัณฑิตศึกษา”

ภาคผนวก ง
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 ตามหลักพรหมวิหารธรรม

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้มุ่งสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 ตามหลักพรหมวิหารธรรม ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญในการวิจัย
2. การดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจะดำเนินการโดยภาพรวม ดังนั้นจึงขอรับรองว่า ข้อมูลที่ท่านตอบจะไม่มีผลกระทบต่อตัวท่าน แต่จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการบริหารงานในโรงเรียนต่อไป จึงขอความกรุณาตอบให้ตรงความรู้สึกที่แท้จริงของท่าน
3. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้
 - ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบคำถาม มี 4 ข้อ
 - ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 ตามหลักพรหมวิหารธรรม มี 30 ข้อ

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ท่านได้ให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

นายวิทยา เอื่องเพ็ชร

นักศึกษาปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาคผนวก จ

การวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบ

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่เป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่านในปัจจุบัน

1. ตำแหน่ง / หน้าที่ของท่านในปัจจุบัน

- รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูผู้สอน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
หรือผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ ที่มีได้ปฏิบัติราชการในโรงเรียน

2. เพศ

- ชาย
 หญิง

3. อายุ

- ต่ำกว่า 30 ปี
 30 – 40 ปี
 41 – 50 ปี
 51 ปี ขึ้นไป

4. ประสบการณ์ในการทำงาน

- ต่ำกว่า 10 ปี
 10 – 20 ปี
 21 ปี ขึ้นไป

5. วุฒิการศึกษา

- ต่ำกว่าปริญญาตรี
 ปริญญาตรี
 สูงกว่าปริญญาตรี

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ตามหลักพรหมวิหารธรรม

คำชี้แจง โปรดพิจารณาว่าผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีคุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรมแต่ละข้ออยู่ระดับใดตามที่สนะของท่าน แล้วใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับคุณลักษณะของผู้บริหารตามหลักพรหมธรรม

ข้อที่	คุณลักษณะของผู้บริหารตามหลักพรหมวิหารธรรม	ระดับคุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรม				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
1	มีความเมตตา ผู้บริหารมีความรักใคร่ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป					
2	ผู้บริหารมีความปรารถนาดีอยากให้ผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไปมีความสุข					
3	ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีจิตอันเป็นไมตรีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไปได้ดี					
4	ผู้บริหารแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลและไม่วิพากษ์วิจารณ์ผู้อื่นในทางเสียหาย					
5	ผู้บริหารมีความเป็นกันเองกับผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไปตามกาลเทศะที่สมควร					
6	ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีความปรารถนาดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไปที่จะให้ทำงานอย่างมีความสุข					
7	ผู้บริหารคิดทำประโยชน์ที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป					
8	มีความกรุณา ผู้บริหารมีความสุขภาพ อ่อนโยนต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป					
9	ผู้บริหารเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุข และให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไปตามสมควร					
10	ผู้บริหารมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป					

ข้อที่	คุณลักษณะของผู้บริหารตามหลักพรหมวิหารธรรม	ระดับคุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรม				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
11	ผู้บริหารไม่ตำหนิผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไปต่อหน้าบุคคลอื่น และหาวิธีการที่ดีในการว่ากล่าวตักเตือน					
12	ผู้บริหารเสนอแนวคิดในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไปอย่างมีเหตุผล					
13	ผู้บริหารมีความยุติธรรมในการให้ขวัญและกำลังใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป					
14	ผู้บริหารส่งเสริมให้ทุกคนดำเนินวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อความสุขที่ยั่งยืน					
15	ผู้บริหารส่งเสริมและให้คำปรึกษาแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป โดยร่วมกันคิดและปฏิบัติงาน แก้ไขปัญหาร่วมกันจนสำเร็จ					
16	ผู้บริหารเป็นผู้ที่ให้เกียรติ ให้โอกาส และให้ภัยแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป					
17	ผู้บริหารจัดการทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติงานได้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด					
18	การมีมูทิตา ผู้บริหารยกย่อง เผยแพร่ คุณความดีของผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป และยินดีกับผู้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงาน					
19	ผู้บริหารส่งเสริมคนดี คนเก่ง ให้มีโอกาสด้านการแสดงความสามารถ					
20	ผู้บริหารส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไปมีความก้าวหน้าทางการศึกษา และตำแหน่งหน้าที่การงาน					

ข้อที่	คุณลักษณะของผู้บริหารตามหลักพรหมวิหารธรรม	ระดับคุณลักษณะตามหลักพรหมวิหารธรรม				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
21	ผู้บริหารเป็นผู้นำและชี้แนะแนวทางให้เกิดการกระทำดี เพื่อพัฒนาชีวิตและสังคมต่อผู้ได้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป					
22	ผู้บริหารสนับสนุนให้ผู้ได้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป ได้ปฏิบัติงานตามความสามารถและเหมาะสม					
23	ผู้บริหารยอมรับความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลของผู้ได้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป					
24	ผู้บริหารเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว และสนับสนุนให้ผู้ได้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไปได้รับประโยชน์อันควร					
25	ผู้บริหารเคารพในสิทธิของผู้ได้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป					
26	ผู้บริหารนำให้ประชาชนเห็นคุณค่าของท้องถิ่นและชุมชน ช่วยกันแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน					
27	การมีอุเบกขา ผู้บริหารยึดหลักคุณธรรมในการบริหารงานต่าง ๆ และบริหารงานด้วยความโปร่งใส ไม่เอนเอียงด้วยความรักหรือความชังต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือต่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง					
28	ผู้บริหารสามารถควบคุมอารมณ์ ข่มใจ ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี					
29	ผู้บริหารเป็นผู้ที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน และองค์กรต่าง ๆ ได้ดี					
30	ผู้บริหารบริหารงาน ดูแลเอาใจใส่ ผู้ได้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไปด้วยความยุติธรรม และพิจารณาปัญหาด้วยความเที่ยงตรง					

ค่าความเชื่อของแบบสอบถาม

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.956	30

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
b1	265.56	698.835	.762	.976
b2	265.63	702.242	.717	.976
b3	265.50	694.710	.709	.976
b4	265.47	697.160	.673	.976
b5	265.41	702.249	.541	.977
b6	265.38	706.435	.444	.977

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
b7	265.78	697.209	.656	.976
b8	265.78	697.209	.656	.976
b9	265.69	700.673	.781	.976
b10	265.50	697.871	.670	.976
b11	265.28	702.918	.490	.977
b12	264.97	708.547	.468	.977
b13	265.59	693.991	.739	.976
b14	265.75	700.968	.685	.976
b15	265.81	701.512	.686	.976
b16	265.78	697.209	.656	.976
b17	265.69	700.673	.781	.976
b18	265.50	697.871	.670	.976
b19	265.28	702.918	.490	.977
b20	264.97	708.547	.468	.977
b21	265.59	693.991	.739	.976
b22	265.75	700.968	.685	.976
b23	265.81	701.512	.686	.976
b24	265.25	708.194	.402	.977
b25	265.44	698.060	.758	.976
b26	265.44	698.512	.672	.976
b27	265.59	697.604	.688	.976
b28	265.59	693.991	.689	.976
b29	265.38	698.048	.720	.976
b30	265.63	697.081	.625	.977

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นายวิทยา เอื่องเพ็ชร
วัน เดือน ปีเกิด	1 กันยายน 2501
ที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนบ้านหัววัง อ.สองพี่น้อง จ.สุพรรณบุรี
ที่อยู่ปัจจุบัน	165 หมู่ 5 ตำบลบ่อสุพรรณ อําเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2520	ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (ป.กศ.) วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา
พ.ศ. 2525	ศึกษาศาสตรบัณฑิต วิชาเอกบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
พ.ศ. 2550	ศึกษาต่อระดับปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2520	ครูโรงเรียนชุมชนวัดหน้าไม้ อ.ลาดหลุมแก้ว จ.ปทุมธานี
พ.ศ. 2525	ครูโรงเรียนวัดรางจนวน มิตรภาพที่ 202 อ.แสวงหา จ.อ่างทอง
พ.ศ. 2530	ครูโรงเรียนบ้านหัววัง อ.สองพี่น้อง จ.สุพรรณบุรี
พ.ศ. 2540	อาจารย์ 3 โรงเรียนวัดคอนสุโข อ.อู่ทอง จ.สุพรรณบุรี
พ.ศ. 2542-ปัจจุบัน	ครู ค.ศ. 3 โรงเรียนบ้านหัววัง อ.สองพี่น้อง จ.สุพรรณบุรี